demirtaş ceyhun

sansaryan hanı

CEM YAYINEVİ
TÜRK SANATÇILARI

SANSARYAN HANI / DEMİRTAŞ CEYHUN

SANSARYAN HANI

TÜRK SANATÇILARI DİZİSİ

Kapak fotoğrafı: İsa Çelik

DEMİRTAŞ CEYHUN

SANSARYAN HANI

Hikâyeler

CEM YAYINEVİ

Bu kitap Yüksel Matbaasında dizilmiş,
Yelken Matabasında basılmıştır. İstanbul, 1973

SANSARYAN HANI

Hava nerdeyse kara çevirdi çevirecek. Çırılçıplak ağaçlar poyrazda ıslıklayıp duruyor.

Sıkıntıdan, pencerenin önünde durmuş, öyle bakıyorum. Tartışmayı boş yere daha fazla uzatmak istemiyorum. Birazdan çıkacam zaten evden. Telefon bekliyorum. Telefonun çıngırağı bir «zırrrr» etsin.

Nasıl oldu?

— Çocuk nerede kaldı? deyiverdim birden.

Çocuk da şimdi nereden aklıma geldi? Düşünmüyordum. Hiç cevap vermiyor. Telefon bir çalsa. Dünyanın en pis işi, beklemek. Bir şey beklerken de zaman, geçmek bilmiyor. Telefonun çıngırağı bir «zırrr» etse.

Kocaman kocaman «tok-tok» luyor saat. «Tok-tok, tok-tok, tok-tok» Hava, nerdeyse kara çevirdi çevirecek.

Karım;

— Ne o, gene huzursuzsun, dedi gayet sakin.

Biliyor. Ama?... Düşünmediğimi bildiği halde, yani elimde olmayarak «çocuk nerede kaldı» dediğimi bildiği halde...

— Hani, akşam oldu da, dedim neden sonra.

Yanlara toplanmış kalın perdelerden sağdakini hırsla tuttum, biraz daha öteye itiverdim. Sonra, umursamaz, döndüm. Bigudili saçlarını kan rengi bir şifon eşarpla sarmış. Elindeki kocaman pamuğu gülsuyu şişesinin ağzına ikide bir dayıyor, sonra göz çukurlarına bastırıyor. Gülsuları yanaklarından aşağı akıveriyorlar mis gibi. Ne de alımlı, iyice gerilmiş boynu.

— Nasıl oldu da aklına düştü çocuk? dedi gözleri pamuklarla kapalı.

Tartışmayı uzatmak istemiyorum. Duymamış duymamış gittim, rasgele bir plak çektim, pikaba koydum. Ses düğmesini sonuna kadar çevirdim. Birden gümbür gümbür bir piyano. Geri döndüm, pencerenin önündeki koltuğa bırakıverdim kendimi. En eğimli yerleriyle çırılçıplak alabildiğine uzanmış Çallı İbrahimin kadını, karşımda sanki kıs kıs gülüyor. Zaten ne zaman baktımsa bu kadına, hep böyle alaya almıştır beni.

Bacaklarımı iyice uzattım. Gerdim. Bir birinin üzerine attım ayaklarımı. Dolayıverdim. Kafamın içini bir

«hiç» leştirebilsem. Yeni bir oyun buldum ossaat. Oynuyorum. Doyasıya oynuyorum. Sağ elimin orta parmağını burnumun tam ucuna dayıyorum, sonra bastıra bastıra yukarı doğru kaydırıyorum. Önce, o kıkırdak kısım sağa sola kolayca kaykılıveriyor ama, o sert kısım parmağımın altında öyle bir direniyor ki. Kemiğin o hörgüçlü yeri sanki elime saplanacak. Yani, parmağımı kolay kolay kaydırırken, alnımın çatına bir parmak kala, birden bir sivrilik, sonra bir çukurluk. Oyunun asıl güzel yanı bundan sonra başlıyor. Parmağımı yukarı doğru kaydırırken, burun deliklerimin kanatçıklarını da açıp açıp kapıyorum. Sağ gözümü sağ kanatçığa, sol gözümü sol kanatçığa dikiyorum. Burnum sanki iki kanatçıktan ibaret. İncecik bir saydam tabakaya yapıştırılıvermiş. Yapıştırılıvermiş de, titremesi bir türlü kesilmemiş, tatlı eğimli küçücük iki et parçası. Bu oyunu oynamak bayağı zor. Çünkü, hem parmağımı yukarı doğru kaydırıyorum, hem de aynı anda kanatçıkları hızlı hızlı açıp kapıyorum. Yani iki işi birden yapıyorum, dikkatimi ikiye bölüyorum. Üstelik, parmağımı ağır ağır kaydırıyorum, burun deliklerimi hızlı hızlı açıp kapıyorum. Hemen beynimin içine bir ağırlık çöküyor ki... Tatlı bir ağırlık... Şakaklarım zonk zonk ediyor. Şakaklarımdan alnımın çatına doğru, gözlerimin diplerine doğru kurşun gibi bir ağırlık. Ohh. Daha çok ağrıtabilirsem...

Karım **«ne susuyorsun dut yemiş bülbül gibi»** diye bağırdığında hâlâ oynuyor muydum?

Başım ağrıyor. Bula bula bulduğu da bu. Dut yemiş bülbül gibi. Kadın milletini değerlendirmesini bilmiyoruz biz. Kadın nedir ki? Bir hizmetkâr. Sevişmenin hizmetkârı. Burun deliklerimi hazla açıp kapıyo-

rum gene, ama bu kez ellerimi ensemde kenetleyerek. Burun deliklerimi oynatmayı durdurduğum zaman, alt dudağım titriyor kendiliğinden. Zemheride çırılçıplak kalmışım gibi. Zemheri zurafası gibi. Kiminin kulakları titrer, kiminin kaşı oynar, kiminin de gözü seyrir sinirlendiğinde. Benimse, ne zaman sinirlenmişsem alt dudağım titremiştir. Gene sinirleniyorum demek. Şimdi küçük bir ayna olacak.

Bana bak demeli, artık evliliğimizin tehlikeli yılındayız, yani onüçüncü yılındayız, ne demek istiyorsan açık söyle. Öyle, anamı babamı karıştırmadan konuş.

Kadınların duygululuğundan değil, duygululuk gösterilerinin çokluğundan doğuyor bütün çatışmalar bence. Onüç yıl öncesi nasıl da güzel... Hâlâ güzel. Ama şimdi? Şimdi... Şu telefonun çıngırağı da bir türlü zırlamadı... Aşk dediğin kaçamak olunca var, yoksa yok. Şimdi, telefonun çalmasını bekliyorum meselâ. Telefon çalacak, bir koşudur fırlayacak yerinden karım, kulaklığı telâşla kapacak, **«Alo, alo»** diyecek bir kaç kez üst üste. Sonra, karşıdaki çat diye kapatacak telefonu. Tamam. Tamam... Belki o da birilerinden telefon bekliyordur?..

Babamın memurluğunu küçümsemeden konuş demeli. Onlara bir daha taşralı, köylü falan dersen, demeli...

Tartışma yeniden başlasın istemiyorum. Hep Menderes'in eseri bunlar. Yoksa böyle şımarık şımarık konuşmak... Kaldırsa da başını İmralı'dan, görse eserlerini. N'olacak, Demokrat Parti müteahhidinin

kızı... Kâtipliğin, yani memurluğun ne demek olduğunu, tutup bir defa daha anlatmanın hiç gereği yok şu an. Eskidenmiş. Osmanlılar bilirlermiş memurun ne demek olduğunu. N'apıyor acaba şimdi zavallı babam? Kaç zamandır mektuplaştığımız da yok. Hemen oturup bir mektup yazmalı. Hemen yazmalı. Şu pikap da amma gürültü yapıyor.

Savaş vardı o zamanlar... Akşamları karartma yapılırdı. Pencereler eski gazetelerle iğne deliği kalmamacasına kapatılmıştı. Üstelik, annem, karaya boyanmış kaput bezinden perdeleri de akşamları sıkı sıkı gererdi. Işık pencerelere dikine dikine gelmesin diye, tavandan sarkan armut kadar ampulün üzerindeki çinko emaye abajurun etrafı da, defterlerimi kapladığım yağlı mavi kâğıtla çevrilmişti. Annem, sabahları daha karga bokunu yemeden açıverirdi kara perdeleri. Yatakta, uyku sersemi, ellerimi yorganın altına sokar, oramı buramı kaşıya kaşıya, saydamlaşmış pencereyi seyretmeye bayılırdım. Arkadan vuran ışık, gazetelerin ardını önünü bir birine karıştırırdı. Ardındaki yazılarla haşır neşir, kargacık burgacık bir dolu İnönü resmi. Akşamları, kapıya beş on adım kala, üst üste iri iri öksürürdü babam. Öksürürdü ki, ben anlayayım geldiğini, hemen koşup kapıyı açayım. Hasta olduğum zamanlar açamazdım bir. Çok hasta olmuştum da bir keresinde, annemi babamı küçücük küçücük, parmak kadar görmüştüm. Çok korkmuşlar. Satlıcan olmuştum. Ekmekleri o zamanlar incecik renkli kâğıtlara sararlar da satarlardı. Kâğıtları, masanın üstüne serer, avuçlarımla iyice düzeltirdim. Sonra düzgünce katlar, tahta çantamda renk renk biriktirirdim. Ekmek karneyle alı-

nırmış. Bazı akşamlar babam, ekmekle birlikte, oynayayım diye makara da getirirdi bana. Dairede, daktilo şeritleri eskidi miydi, makaralarını bana getirirdi. Hele bir seferinde üç tane makaram olmuştu. Onları ard arda tren gibi dizerdim, yuvarlayıverirdim, puf puf yaparak.

Evet demeli, ataları köylüymüş onların ama demeli, büyük dedem de Abdülmecit'in ahçıbaşılığını yapmış. Evet. Sonraları kötülemişler, doğru... Ama bir daha demeli, onları küçümsersen demeli... Çocuğun yanında konuşma bunları hiç olmazsa demeli. Sonraları kötülemişler doğru, ama ne zaman kötülemişler? Biliyor musun demeli, ne zaman kötülemişler, senin o bayılıp bayılıp ayıldığın Demokrat Parti devrinde kötülemişler demeli. Hani bağırmalı, bağırmalı. İstemiyorum...

Bir çıngırak çın çın çınlattı birden odayı. Yerimden fırladım, kalktım. Telefon çalıyor. Karım telâşsız. Gözündeki pamukları ağırdan ağırdan alıyor. Telefonlara hep o cevap verir. Yüzünü iyice kremlemiş. Çenesinin ucu, burnu, pencereden vuran donuk aydınlıkta yalp yalp ediyor. Işıldayıveriyor. Ağırdan ağırdan kalktı, telefona gitti. Hemen arkamı döndüm pencerenin önünde. Telefon beklediğim yüzümden belli olabilir. Dışarda hava nasıl da sert. Nerdeyse kara çevirdi çevirecek. Poyraz vızıldayıp duruyor.

— Aloo, dedi karım, genizden konuşarak. Karşıdan gelen sesi dinlemeden bir daha alooo dedi hemen.

Şimdi bir daha «alo» diyecek. Sonra bir kaç kere daha «alo» diyecek gittikçe «hallooo» dermiş gibi. Ardından çat kapatacak telefonu sinirli sinirli.

Değilmiş. Konuşuyor. Kırıtkan bir sesle konuşuyor. Bir erkekle konuşuyor, belli. Sanki bekliyormuş. Gidip, kulaklığı elinden kapmalı, ana avrat bir iyice sövmeli karşıdakine. Sövmeli mi? Ne kadar uzaklarda ana avrat sövmek. Sanki jandarma süngüsüyle sürülmüş de, çıkarılmış şehirden, surların dışına atılmış. Belki de cidden bekliyordu. Arada bir gülüvermiyor mu?.. Kıkır kıkır. Kıskanıyor muyum yoksa? Şöyle hafiften yarı döndüm. Hâlâ alımlı. Alabildiğine uzayan gül kurusu tüysüz bacakları diri diri. Birazdan fırlayacak yarış atları gibi, eşiniyor durduğu yerde. Vücudunu sıkı sıkı kavramış daracık eteğinin altındaki kalçası, göğsü... Göğsü?... Sütyeninin kopçasını ardından sessizce çözüvereceksin. Sevişmek güzel. Seviştikçe güzel kadınlar. Nasıl da kırıtıyor. Kulaklığı yanağına iyice yapıştırmış, başını sağ omuzuna yatırmış, sol elinin avucuyla da sağ dirseğini sıkı sıkı kavramış. Şöyle gülüvermiyor mu arada bir? Pikabın sesini ben mi kıstım? Gidip, yeniden sonuna kadar açmalı. Bangır bangır bağırsın. Nasıl da kırıtkan konuşuyor. Demek bekliyormuş. Pencerenin önüne bir dizi sıralanmış kalorifer radyatörlerine dizlerimle abandım. Çenemin altından bir ılıklık, okşaya okşaya yükseliyor. Akşamlar da erken mi oluyor artık, nedir? Koyu kurşuni bir bulut evlerin üstüne abanırcasına çökmüş. Bastırmış. Çepeçevre. Aşağılardaki asfalt yoldan arabalar «vızt-vızt» geçiveriyorlar ard arda. Islak, yol. Demek, poyrazın savuru savuruverdiği sisler arada bir incecikten tozutuyor. Arada bir sulu sepken demek. Serpe-

leyi veriyor. Radyatörleri şöyle uçlarından tutuverdim iki elimle. Nasıl da sıcak. Cehennem gibi. Gâvur şeysi gibi. Ellerimi çaprazlama kenetledim göğsümde. İyice dikeldim. Kırmızı stop lâmbaları ıslak asfalta uzunlamasına yapışı yapışıveriyorlardı. Yapışıveriyorlardı ama, güçlü bir el aman vermiyordu, hemen büyük hışırtılarla söküp, götürüyordu. Telefonu kapadı karım. Sesini duydum. Görmüyorum, fakat, biliyorum gene eski yerine gelip oturmuştur. Bak, koltuğun yayları gıcırdayıverdi. Aynasını aldı şimdi. Kremini aldı. Ya da törpüsünü, ojesini aldı. Hazırlanıyor. Ağır ağır hazırlanıyor. Kimdi acaba telefon eden? Kim olabilir? Bir dolu yüz üşüşüveriyor aklıma, ama acaba hangisi? Gittiğimiz davetleri, yahut davetlerimizi gözlerimin önüne getirmek istiyorum. Kıskanıyor muyum? Aslında karım haklı, henüz tamamiyle koparamadım bütün bağlarımı geçmişte kalmış çevrelerle. Kolay mı? Belki de kıskanıyorum?

Ömer dayım, karı kısmının saçı uzun olur derdi de, devamlı usturayla kazıtırdı kafasını. Kasketini hiç çıkarmazdı. Ayakkabılarını çıkarır, kerevetin üstüne bağdaş kurar oturur, ama kasketi hep başında dururdu. Erkek kısmının saçı uzun olmazdı ona göre ve erkek dediğin bir erkek kasketini başından hiç bir zaman çıkarmamalıydı. Küçücük bir radyomuz vardı. Duvara çakılmış paslı iki demir konsolun üzerinde, rafta. Annemin patiskadan yaptığı çevresi dantelli örtü, hep sarkar dururdu radyonun üzerinden. Bir türlü yetişemezdim düğmelerine. Babam, akşamları yemekten sonra bir sandalye çekerdi radyonun karşısına, ata biner gibi oturur, sandalyenin arkalığına koyduğu kollarının üzerine çenesini dayar, öylece dinlerdi. Gözlerini radyoya dikerdi daki-

kalarca. Çıt çıkaramazdık. Ajansı dinlerdi. Savaş haberlerini dinlerdi. Alamanların Rusyayı işgalini korkuyla dinlerdi ve nedense Alamanları hiç sevmezdi. Radyo sevinçle Almanların Rusya içinde ilerlediğini haber verdikçe, söverdi. İnönü'yü severdi babam. Ajanstan sonra, ya kadınlar fasıl heyeti başlardı, ya da ince saz. İnce saz başladı mı, babam kendinden geçer, kerevete uzanırdı. Çilingir sofrasını bile radyonun başına kurdururdu anama. Varsa yoksa o radyo. Sanırım başka radyo yoktu mahallemizde. Hâllusta olsun, Vahapağa olsun, Ambarcı olsun, hepsi babama rasladılar mı, hemen savaştan, Alamanlardan, Ruslardan, Mareşal Peten'den haber sorarlardı. Babam da, ağzını doldura doldura anlatırdı akşamları radyodan dinlediklerini. Ambarcı amca, kemanla çok güzel oyun havaları çalardı. Çok güzel «taksim» yapardı. Babam çok beğenirdi Ambarcı amcanın «taksim»lerini. Hemen hemen her akşam Ambarcı amca, evlerinin önündeki sundurmada keman çala çala kafayı çekerdi.

İyi hatırlıyorum, bir akşam, babam gene radyodan ajansı dinlerken, kapı çalındıydı. Açtık ki, Ömer dayım. Yanında, büyük oğlu İlyas. Geçtiler içeri, kerevete yan yana kuruldular. Dayım tabiî gene hemen tabakasını çıkardı. Kucağına koydu. Cigara kâğıdı tomarından bir tane kopardı. Sol elinin işaret parmağıyla başparmağını U harfi gibi yaptı. Nal gibi yaptı. Sonra kâğıdı parmaklarının üzerine dikkatlice yerleştirdi. Tütün aldı tabakadan. İri iri kıyılmış kehlibar sarısı kaçak tütünleri, kâğıdın üstüne, reji kolcusundan saklanırmış gibi alışkın bir korkuyla serdi. Katlayıverdi ardından. İki eliyle yuvarlaya yuvarlaya dikkatle sardı. Ağzına götürdü sonra, kâğıdın bir

kenarını dişleriyle tiftikleyerekten ıslattı. Yapıştırdı. Tıka basa dolu cigaranın uçlarını, tütünler dökülmesin diye kıvırıverdi. Cebinden pırıl pırıl bir taş çıkardı, kıvrık bir demir parçası çıkardı, uzun bir fitil çıkardı, kav çıkardı. Kavı, çakmak taşının üstüne bastıra bastıra yerleştirdi. Demiri taşa vurdukça, kıvılcımlar çıkıyordu. Kıvılcımlardan ateş almış kavı üfledi üfledi yaktı birazcık, sonra cigarasını ateşledi. Babam ajansı dinliyordu hep ve kutusunun içine düzgünce sarılıp yerleştirilmiş Tekel cigarası, Serkildoryan içiyordu. Ömer Dayım bilirdi babamın, ajans dinlerken birilerinin konuşmasını istemediğini. Bilirdi ve babam ajans dinlerken hep cigara içer, susardı. Ajans daha yeni bitmişti ki, gene kapı çalındı. Bu sefer Ömer Dayımın küçük oğulları Davut'la İbrahim geldiler. Babamla konuşmağa başladılar. Kızları Sultan, halasının oğlu Cumali'ye kaçmış. Pılısını pırtısını, bohçasını çeyizini toplamış, Cumali'yle şehre kaçmış. Onun ardından gelmişler. İlyas abi, her ikisi de derhal öldürülsün istiyordu. Ömer Dayımla, Davut abiye göre ise suç, kızlarındaydı. İlyas abi, ısrar ediyordu, namus temizlenmeli diyordu. İbrahim, yanıma diz çökmüş, makaralarımla oynuyordu konuşulanları dinlemeden. Hiç daktilo şeridi makarası görmemiş. Arada bir bağıra çağrışa konuştular. Babam, Cumali abiden yanaydı, Sultan abladan yanaydı. Sonra nasıl oldu, birden Davut abiyle, İlyas abi kapıştılar. Sille tokat. Dayım da katılmıştı kavgaya Davut abiden yana. Bir bağrışma, bir gürültü, annem koşmuş gelmişti. Bir birlerine veriştiriyorlardı, veriştiriyorlardı ki kim çarptı, ne çarptı göremedim, kavganın en gürültülü, en civcivli yerinde, radyo, duvardaki rafından «paat» diye yere düştü ve susuverdi. Birden bitti kavga. Herkes donakalmıştı olduğu yerde. Babam bana bağırdı, «çık dışarı» dedi.

Kapı açılıyor gibi geldi bana, döndüm baktım, gerçekten kapı hafiften aralanıyor. Oğlum girdi içeri uslu uslu. Okul çantası sırtında. Üstü başı kir pas içinde. Yüzü, saçı, yer yer çamurlu. Küçük kırmızı papyonu sola kaymış. Göğsü armalı lâcivert ceketinin gene cebi sökülmüş, sarkıyor. Annesinin yanına geldi önüne baka baka. Ardından hizmetçi de odaya girmişti.

— Günaydın anneciğim, dedi reverans yaparak.

Annesine yanağını uzattı. Bana taraf döndü sonra. Uzaktan;

— Günaydın babacığım, dedi.
— Çabuk değiştir şunun üstünü başını, kimse görmesin, dedi karım hizmetçiye ters ters.

Hizmetçiyle çıktılar. Tırnakları yeni ojelenmiş ellerini havada tutuyordu karım. Pençe pençe açılmış ellerine üfleyiveriyordu.

Oğlumun bu bana benzemez kibarlığını seviyorum. Özlemlerdeki mutluluğun onun önüne serilivermesi. Ona, en asil gelecekleri ellerimle hazırlıyorum. Taşradan büyük şehire gelişteki bocalamayı tanımayacak ve efendisi olacak bu çevrelerin. «Günaydın babacığım.» Ama niçin? Hiç «Günaydın babacığım» demedim. Ama niçin, bu saatte «bonsuoir» demeli de-

ğil mi? Yahut. Tünaydın da, hiç güzel değil. Dilimiz bile köylü hâlâ, yetersiz. Acaba Saraylılar ne derlermiş? Gerçekten, akşamüstleri Saraylılar nasıl selâmlaşırlarmış? Karıma söylemeli, çocuğa «bonsuoir» demesini öğretsin. Şimdi söylesem, tersler, «az ye de, bir uşak tut kendine» der. Tartışma yeniden açılsın istemiyorum. Erkeğe saygısı yok ki. Eskidenmiş. Saraydaymış saygı. Doğrusu, bir ulusun büyüklüğü, asaleti, dilinin kibarlığıyla ölçülmeli. İngilizlere baksana. Dillerinde sen kelimesi bile yok. Herkes, siz. Köylü olduğumuz, henüz yabani olduğumuz dilimizin kabalığından, yetersizliğinden belli. Akşam üstleri selâmlaşma kelimesi bile yok. «Günaydın.» Yahut, hep «selâmün aleyküm.» Artık bizden geçti. Bizden bu kadarı. Uydura, icadede, Avrupalılara benzeterekten dilleriyle birlikte kendileri kuracaklar kendi dünyalarını. Başka çaresi yok. Karıma söylemeli. Söylemeli mi?

Ellerinin makyajı tamamlanmış. Şimdi yüzündeki kremleri temizliyecektir. Sonra gözlerini boyar uzun uzun. Daha yüzünü pudralayacak, dudaklarının rujunu tazeliyecek, saçlarını fırçalayacak, düzeltecek. Konuşmak istemiyorum. Gerçekten istemiyorum. Sinirleniyorum çünkü. Konuşurken sinirleniyorum. Şimdi meselâ ikimiz de ayrı ayrı şeyleri, ayrı ayrı kişileri düşünüyoruz. Üstelik ikimiz de biliyoruz ayrı ayrı kişileri düşündüğümüzü. Eminim. Peki niçin evliyiz? Bilmem. Kıskanıyor muyum yoksa? Karımın başka bir erkeği düşünmesini kıskanıyor muyum? Hayır hayır, kıskanmıyorum. Kıskanmıyorum kıskanmıyorum. Kırk defa deli dersen birisine, deli olurmuş sonunda.

— Kıskanmıyorum, kıskanmıyorum, diye tekrarlıyacağım içimden kırk defa.

Oğlum, yeni aldığım Japon yapısı kurgulu otomobilini pencerenin kenarında unutmuş. Belki arıyordur şimdi.

— Kıskanmıyorum, kıskanmıyorum...

Islak asfaltı cızırdatarak Harbiye'ye doğru giden bir otomobilin kırmızı stop lâmbaları acele acele bir yandı bir söndü, bir yandı bir söndü, sonunda acı acı ıslıklayarak ışıldadı kaldı yolun lâciverdi karanlıklarında. Yolun sağına kaçtı, durdu. Niçin? Pencereden rasgele bakıyorum. Aslında her şey anlamsız şu an. Sağa sola yalpa vurmuş lâstiklerin izleri hemen kayboluvermişti.

— Kıskanmıyorum, kıskanmıyorum...

Pencerenin sağ alt köşesinden, bir dolu insan, çerçevenin içindeki yola bir anda doluşuverdi. Harbiyeden taraf geliyorlar. Ard arda düzgünce sıralanmışlar. Saf saf dizilmişler. Üstleri başları eski püskü, yırtık pırtık. Üşüyorlar ki, kimisi ellerini pantolon ceplerine sokmuş. Başlarını omuzlarının arasına iyice pısmış hemen hemen hepsi de. Bazılarının ellerinde pankartlar var. Okuyamıyorum. En önde bir bayrak. Poyrazda hırçın hırçın dalgalanıp duruyor. Bağırıyorlar mı? Gene niçin sokaklara dökülmüşler acaba? Moda oldu. Her gün bir miting, her gün bir yürüyüş. Hani artık, maçta hakeme bozulup miting düzenliyecekler. Moda oldu. Çetin Altan denilen a-

dam ayaklandırıyor bu baldırı çıplakları. Tabiî canım, böyle boş bırakırsan ortalığı, işte iş zıvanadan çıkar. Komünistler gemi azıya aldı. Bu baldırı çıplakların, bu semtlerde ne işleri var? Ne ararlar? Aybar maybar diye birileri el ele vermişler, bu ayıları şımarta şımarta, vallahi memleketi batıracaklar. Bu kadar da başı boş bırakılır mı? Neymiş, nasırlı eller mecliseymiş. Olmaz efendim, olmaz. Cahili cühelayı böylesine şımartırsan, çıkar tepene oturur sonra. İyi... Artık bizim buraları da basmağa başladılar. Polis polis değil ki. Karşı çıkmağa ödü kopuyor. Bırakmıyacaksın. Basacaksın copu. Bizim millet dayaktan anlar. Baksana, padişahlar yüzyıllar boyunca çıt çıkartmamışlar. Basmışlar sopayı. Hizaya getirmişler. Sen de basacaksın copu. Böyle hükümet mi olur? Neymiş, demokrasiymiş. Yok, adam gelsin evimi bassın, sen demokrâsi de. Böyle hükümet mi olurmuş? İşte, böylelerinden başbakan olursa, sonu da böyle olur. Bizim semtleri de basmaya başlarlar baldırı çıplaklar. Hani İnönü'de de suç yok değil a. gene de iyi ayarlıyordu bunları başbakanlığı sırasında. Mahallelerine hapsetmesini iyi biliyordu. Gene ne istiyorlar acaba? Nişantaşında ne arıyorlar? Yırtık pırtık? Pis. Sokmayacaksın bu baldırı çıplakları buralara canım. Ulan, bu kışta kıyamette gidip inlerinize çekilseniz ya. Donacaksınız be. Vallahi donacaksınız. Allah ne verdiyse çekilin inlerinize. Şimdi bir kar bastırmalı ki. O zaman anlamalısınız hanyayı konyayı. Tabiî efendim, tabiî, susturmazsan bu Çetin denilen, bu İlhan denilen adamları, bu ayıları buralarda daha çooook görürüz. Bak, bak, bağırıyorlar. Bağırıyorlar, bağırıyorlar, duyuyorum. Hep bir ağızdan yırtınırcasına bağırıyorlar. Penceredeki çift cama rağmen gene de duyuluyor.

Odamın o güzel sessizliğini bozacaklar. Bizim taraflara bakıyorlar üstelik. Niçin bakıyorlar? Acaba pencereden bir bayrak mı sarkıtsak? Sarkıtmayacağım işte. Bak bak yumruklarını sallıyor bazıları. Polis yok mu canım? Görmüyor mu bunları? Sanki dışarda kıyamet kopuyor. Bakmak istemiyorum.

Perdeyi tuttum, hızla çekiverdim, kapattım. Ben perdeyi tam kapatırken telefon çalmağa başladı. Çanlar çalarcasına, gümbürtüyle çalıyordu. Hırsla çektiğim ağır, kadife perde, kapanırken, pencerenin kenarında duran kurgulu otomobili çarpmış düşürmüş tü. Halının üstüne sırtüstü düşürmüştü. Sırtüstü düşürmüştü de, otomobilin birden kurgusu boşalmağa başlamıştı. Havada kalan tekerlekler vızıltıyla fırıl fırıl dönüyordu habire. Telefonun çıngırağı susup susup, yeniden ötüyordu tüyler ürpertircesine. Oyuncak otomobilin vızıltısı, telefonun çıngırağı... Dışarda bağırıyorlar avazları çıktığı kadar. Pikap çalıyor mu hâlâ? Ondokuzuncu yüzyıldan kalma bir piyano sonatı belli belirsiz duyuluyor gibi. Dışarda sanki kıyamet kopuyor. Seslerini duymak istemiyorum oysa.

Perdenin kapanmasıyla oda birden kararıvermişti. Fırladım. Elektrik düğmesine bastım. Mum şeklindeki ampuller, kristal avizede binlerce yansıyarak odayı ışıl ışıl aydınlatıverdi.

— Alooo, diyordu karım telefonu açmış.
— Kıskanmıyorum, kıskanmıyorum diye mırıldanmağa başladım bıraktığım yerden. Birden hatırladım.

Karım gene;

— Alo, alooo diye bağırdı.

Sinirlenmişti. Sonra bana döndü. Sert sert:

— Sustur be şunu! dedi, kurgulu otomobili göstererekten.

Elektrik düğmesinin olduğu yerde, duvara dayanmış, öyle bakıyordum karıma. Ses etmeden bakıyordum. Niçin sevinmiyorum? Anlamsız.

Kurgusu bitmek üzereydi otomobilin.

— Hallo, dedi karım son bir defa daha, o'ları iyice uzataraktan.

Telefon, karşı taraftan çat kapanmıştı.

— Allah kahretsin, dedi karım ve gürültüyle yerine koydu kulaklığı.

Tamam.

Piyano uzak uzak çalıyordu. Mutlu mutlu çalıyordu. Birden sevdim. Konuşmak istemiyorum. Tartışma yeniden başlasın, istemiyorum. Sinirlenmek istemiyorum, anlaşıldı mı?

Tamam.

— Kıskanmıyorum kıskanmıyorum, diye yeni-

den mırıldanıverdim bilinçsizcesine. Sabır duası gibi.

— Şu telefonlardan da bıktım, dedi karım bağıra bağıra.

Benden yana bakıyor. Anladı mı yoksa? Niçin evliyiz? Anlasa da, anladığını belli edemez. İkimiz de biliyoruz, ikimizin de başka başka kişileri düşündüğünü. Niçin evliyiz sanki?

İstediğim için düşünmüyorum ben, o saplantı fikir, kendiliğinden girip yerleşmiş kafama, cirit atıyor. Kaç kere denedim başka şeyler düşünmeyi. O aklıma geldi mi, hemen başka şeyler düşünmeğe çalıştım. Olur olmaz şeyler getirdim gözlerimin önüne. Ama elimde değil, her seferinde çağrışımlar gitti onu buldu. Şöyle Kızkulesine doğru bakayım, dalıp gideyim diyorum. Ufukta bulut görüyorum. Yağmuru hatırlıyorum. Yağmur diyince şemsiye. Ardından onun şemsiyesi şak diye açılıyor kafamda. Gözümün önünde fıldır fıldır dönmeğe başlıyor. Vallahi istediğim için düşünmüyorum. Hatta çok zaman düşünmek bile istemiyorum, ama elimde değil ki. O istiyor. Üstelik her şeyi o düzenliyor. Şifreyi o buluyor, mazeretleri o uyduruyor. tesadüfler hep onun hazırlaması. Eminim, karım da, böylesine şifreler buluyordur, akıl veriyordur, raslantılar düzenliyordur. Peki niçin evliyiz? O da evli. Biraz önce karımla konuşan pezevenk de evlidir muhakkak. Herkes evli. Bütün dostlarımız evli. Demek, evli olmak bu oyunun ilk şartı.

Evli olmayanı oyunumuza sokmuyoruz zaten biz. Evlilik kurumunu, aşk olgusunun dışında tutuyoruz

çünkü. Anlaşıldı mı? Aşk, kaçamak olduğu sürece var. Kaçamaklık bitti mi, yani evlilik başladı mı, aşk da bitiyor. Böylece bizler aşkı tanıyoruz ve âşıkçılık oyununu tadına vara vara oynuyoruz. Birisi oyunumuzu bozdu mu, yani oyunun «kaçamak oluş» şartını bozdu da her şeyi açığa vurdu mu, derhal onu lanetleriz. O kişinin oyunumuza katılabilmesi için bir daha, karısını hemen boşayıp, bir başkasıyla yeniden evlenmesi gerekir artık. Yani her zaman kocalar suçludur bu oyunda. Üstelik o kişi, bir de söz verecek, bir daha «kaçamak oluş» şartını bozmayacağına.

Şifreyi çözdü mü acaba? Olsun. Oyunun kurallarına uymağa mecbur. Ben farkında değil miyim sanki, telefonda bir erkekle konuştuğunun. Üstelik kimle konuştuğunu bile söylemedi. Söylemiyecek. Söylemiyecek ve ben oyunu bozmayacağım. O da benim oyunumu bozmayacak. İkimiz de bozamayız yani. Çünkü oyunu bozduğumuz an cingar çıkar, yuvamız yıkılır...

Tuvalete gidip, saçımı kravatımı falan bir düzelteyim. Çişimi yapayım. Babam niçin mektup yazmadı acaba? Aylardır hiç mektup yazmadı. Buralara da gelsin istemiyorum. Uyuyamıyor. Yabancı kalıyor. O kadar söyledim, hâlâ limon'a, «lemun» der meselâ. Acaba ben mi yazsam? Çıkmadan, tuvalete gidip çişimi yapmalıyım. Kaçamaklığın, oyunun bir şartı olduğunu bildiğim halde, gene de heyecanlanıyorum onunla buluşacağım zamanlar. Hâlâ amatörlüğü üstümden atamadım. Taşralı gibi.

Tuvaletten çıkarken duydum, oğlum «eşek» diyordu, «hadi ordan pis köylü sen de» diyordu hizmetçiye.

— Ben kulübe gidiyorum, dedim karıma salonun kapısından yarım ağızla.

Paltomu giydim. Bekledim. Bir şeyler desin. Demedi. Hafifçe süzülüverdim kapıdan. Duyulur duyulmaz bir «tık» etti kapı, kapandı. Ohhh. Dışardayım. Elim, elektrik düğmesine kendiliğinden basıvermiş. Merdiven otomatiği «şakkk» diye yandı, sonra başladı uzaktan tık tık'lamağa. Tırabzanı tuttum, döner merdivenden koşa koşa inmeğe başladım. Koşa koşa dönüyorum. Tırabzanda kayan elim beni merkeze bağlıyor. Fırlayıp gitmiyeyim diye. Merkezkaç beni fırlatıp atmasın diye. Fır fır dönüyorum. Koşa koşa iniyorum. Gittikçe küçülen iç içe girmiş daireler Merdiven kovası, karanlık bir kuyu gibi. Döne döne, koşa koşa iniyorum. Dibi bilinmeyen bir kuyuya uçarak düşüyormuşum gibi bir duygu var içimde. Beni anlamsızlaştıran, beni soyutlayıveren bir duygu.

Dönüyorum. Dönüyorum. Koşuyorum. Tırabzanda kayan elimle iniyormuşum gibi. Sahanlıktan sahanlığa «pat pat pat, pıt pıt pıt, pı dı pı dı pı dı» ayak seslerim. Dipsiz kuyulara uçuyormuşum gibi. Merdivenler merdivenler. Seviniyor muyum? Anlamsız mı her şey? Artık bu oyunlarda sıkıcı. Artık sıkıldım. Yeni yeni oyunlar bulmalı. «Merdiven inip çıkmacılık» oynuyorum, tamam.

Son katı da inerken, merdivenlerin tam ortasında otomatik sönüverdi. Birden zifiri karanlık. Tırabzanı biraz daha sıkı kavradım. Bekledim olduğum yerde.

Gözlerim karanlığa alışsın. Ama daha fazla da beklemiyorum, sabrım yok... Ayak yordamıyla basamakları bula bula, dikkatlice inmeğe başladım. Tırabzanın yanında da basamaklar o kadar dar ki. Hafazanallah tepe taklak gidebilirim. Ağır ağır, birer birer iniyorum. Önce sağ ayağımın ucuyla yokluyorum, basamağı buluyorum, bütün tabanıyla basıyorum, sonra ardından sol ayağımı getiriyorum yanına. Ağır ağır, birer birer indim. Ohhh, giriş sahanlığını buldum nihayet.

Giriş sahanlığının hemen önünde dış kapı var. Camlı. Kapının önü birden aydınlık. Ohhh. Dışarısı, donuk da olsa aydınlık. Bir solukta kendimi sokağa attım.

Sokak nasıl kalabalık. İşçiler. Köylü kılıklı bir dolu adam. Üstleri başları yırtık pırtık. Pis. Yolun genişliğince kol kola girmişler. Bazılarının ellerinde pankartlar var. Kocaman harflerle eğri büğrü yazılmış. Arada bir yırtınırcasına hep bir ağızdan bağırıyorlar. Ya-ya-ya diyorlar. İşçi, gençlik el eleymiş. Anlaşılmıyor bazılarının söyledikleri de. Küme küme. Her küme kendi bildiğince bağırıyor.

Kapının yanına, duvara iyice sokuldum. Hani sıkıştırılmışım gibi. İçimde bir ürperti. Ezilmemek için sağa sola rasgele kaçışan bir hamam böceğinin ürpertisi. Kalabalık, nasıl da ürkütücü. Kocaman. Çirkin. Kaba. Gene ne istiyorlar acaba? Buralarda ne dolaşıyorlar? Eskiden gelmezlerdi. Birisine sorsam, «nereye gidiyorsunuz?» desem. Eskiden Taksim'de biterdi yürüyüşler.

Bağırıyorlar yırtınırcasına. Demez miyim, susturacak-

sın bu adamları diye, yaza yaza üstümüze salıverdiler bu baldırıçıplakları işte.

Sorsam. Birisine sorsam. Amma kalabalık. Ardı arası kesilmeksizin geliyorlar. Bu kadar insan, İstanbulun neresinde barınırmış meğer. İstanbulu, baldırıçıplaklar kuşatmış vallahi. Nerelerde barınırlar? Anadolu'dan ipini koparan geliyor canım. Engelliyeceksin. Pendik'ten çevireceksin. İstanbul'da ne işin var, yallah, diyeceksin, bas geri. Şimdi, sağa sola bir saldırsalar, bir talana başlasalar. Başlarlar mı, başlarlar. Al sana bir Altı Yedi Eylül daha. Körüklesinler bakalım servet düşmanlığını. İsmet Paşa haklı. Hiç ilgilenmezsen, kendi başlarına bırakırsan, hep bana dersen, işte böyle olur. Arada bir bunlara da bir şeyler vereceksin ki... Kimbilir gene n'olmuştur? Sorsam? Neyse, neyse, kalabalığın sanırım artık sonu geliyor. Şuna bak, polisleri doldurmuşlar gazoz arabası gibi arabalara, tamam, asayiş berkemal. Neye yarar bu kadar baldırıçıplağın karşısında iki otobüs polis, ne yapabilir? Beyaz beyaz miğferleriyle de fiyakalı fiyakalı kurulmuşlar. Fruko diyorlarmış ya bu polislere, vallahi haklılar. Eline yüzüne bulaştırdı başbakanlığı bu adam. Başbakan olacak adamın, ministrabıl bir görünüşü olmalı önce.

Aaaaa, bizim Kâmil Bey... Ne geziyor bunların arkasında?

Birden fırladım, polis arabalarının önünde, işçilerle yan yana giden Kâmil Bey'e doğru koştum.

— Ne o Kâmil Bey, dedim, gülümseyiverdim. Pankartınız nerede?

Ardından, hafiften bir kahkaha attım.

Beni görünce nedense şaşırdı. Beni böyle karşısında birdenbire görünce, sanki suçüstü yakalanmış gibi şaşırıverdi. Ya da bana öyle geldi. Önemli değil..

— Hiç, dedi donuk bir sesle. Bu insanlar haklılar.

Haklılar mı? Yalan söylüyor? Yahut, her şeyi dobra dobra anlatmıyor bana, beni başından savmak istiyor. Biliyorum biliyorum, daha doğrusu anlatamıyor. Canım, Kâmil Bey'i bilmez miyim?.. Hani, bir keresinde bir kadınla randevulaşmış, Kilyos'a gidecekler. Denize girecekler. Ne ki, kadın gelmemiş söz verdiği saatte. Yani sözünde durmamış. O sözünde durmamışsa, benim de sözümde durmamam gerekmez ya diyordu anlatırken. Kalkmış, arabasına atlamış, yalnız başına gitmiş Kilyos'a. Yalnız başına denize girmiş. Biliyorum, şimdi de öyle. Gene, eminim sözünde duruyor ve anlatamıyor onur meselesi yapıp yürüdüğünü.

— Niçin haklılar? dedim sinirli sinirli.

Cevap vermedi. Ben de, yürümeye başlamışım kalabalığın ardından. Bir irkildim. Ya birileri görürse. Ya polisler beni de mimlerlerse. Sanki niçin yürüyorum?

Kâmil Bey her şeyi dobra dobra söyleyemiyor. Söyleyemediği için de huzursuz. Fakat öyle geliyor ki bana, şu an kendini güç tutuyor. Aslında, bir iç boşaltımı rahatlatır ama, söylenmez ki. İç boşaltımı zo-

runlu. Hani içmek isteği gibi. Filmi koparıncaya kadar içmek isteği gibi. Bazan insanın içinden içinden geliverir de, kafayı çekip masalara fırlar, en kolalı gömleklerle çifte telli oynar. Öylesine. Anlatılmaz ki. Şimdi sormalı, «niçin haklılarmış?» demeli. Kem küm etsin.

Bencillikten değil, biliyorum. Sır falan olduğu için de değil. Sadece başkalarına anlatamıyacağı için anlatmıyor. Bilmez miyim Kâmil Bey'i. Hattâ bence yalan bile söylüyor, onuru yüzünden. Şimdi suratına suratına, yalan söylüyorsun Kâmil Bey demeli, inanarak söylemiyorsun demeli. Nasıl köpürür. Benim bildiğim Kâmil Bey'se konuşmaz bir daha adamla. Sen de. Ne var, sanki hepimiz, hemen hemen her gün bir yalan uydurmaz mıyız? Uydururuz tabiî. Herkes yalan söyler. Kim, yalan söylemedim derse, işte asıl o zaman kuyruklu yalanı söylüyor demektir. O da söylüyor. Hem, gerçeği saklamak için değil, sırf sözünde durmuş olmak için.

Kâmil Bey'e saygım çoktur. Hayranım. Şimdi de, yalnızca, onun yanında bulunmuş olmak için yürüyorum.

— Nereye gidiyorlar böyle Kâmil Bey? dedim. Saygılı.

Döndü. Bir garip baktı bana.

— Haklarını istemeğe, dedi terslermiş gibi.

Küçümsüyor.

— N'olmuş ki? dedim.
— Bakın, dedi, size bir şey söyleyeyim mi, isterseniz hemen dönün? Bence hemen geri dönün.
— Polisin yanındayız ya canım, dedim.

Güldü. Küçümsüyor, farkındayım. Kâmil Beylerle ailece görüşürüz. Babası, Kayınpederimin yakın arkadaşı. Sık sık görüşürüz. Öyle güzel kokteyller yapar ki Kâmil Bey. Gerçekten her şeyin en güzelini biliyor. O konuşsun, içki içsin, ben seyredeyim, bayılıyorum. Hayranım. Çok güzel kokteyl yapar. Klasik batı müziğinden çok iyi anlar, spora bayılır. Hani, plak daha çalmağa başlar başlamaz, bilmem kimin bilmem nesi deyiverir çıkar işin içinden. Yazları hemen hemen her gün, Kuruçeşme'deki Galatasaray adasındadır. Denizden çıkmaz. Motoruna atladı mı, ver elini Boğaz. Döner, bu sefer soluğu Adalar'da alır. Balıkları tanır. Hangi mevsimde hangi balık avlanır, bilir. Gençlere taş çıkartır vallahi dansta. Bilsin tabii, o bilmeyecek de ben mi bileceğim? Tabii bilecek. Adam, Atatürk'ün doktoru Hakkı Tahsin Bey'in oğlu. Kaç doktor vardı ki o devirlerde? Hepsi de Atatürk'ün doktoru. Acaba gerçekten babası Atatürk'ün doktoru muymuş? Önce Galatasaray Lisesi, ardından Avrupa. Paris'te bilmem kaç yıl kalmış. Oradan İsviçre'ye geçmiş. Sonra Amerika. Sonra ver elini Amerika. Bu ara bir de İspanya var. İngilizce, Fransızca, İspanyolca ana dili gibi tabii. İtalyanca ile de derdini anlatıyor. Gördüm. Onbeş günde inat uğruna öğrenmiş.

— Citroen'i nerelerde bıraktınız Kâmil Bey? dedim birden.

Konu değişsin istiyorum. Belki şimdi de işçilerin dilini öğrenmeğe çalışıyordur. Gülüverdim şöyle bıyık altından. Konuşsun istiyorum.

Sıkı sıkı kavrarcasına koluma girdi aniden. Kendine çekti. Suçüstü yakalandığı için şaşırdı demiştim ya, hayır hayır, değil, bana öyle gelmiş. Belki gerçekten şaşırmıştı ama, şu an eminim ki, görüldüğü için değil, beni orada gördüğü için. Küçümsüyor. Biliyorum. Gözlerimin içine bakarken, gözleri derinlere kaçı kaçıvermişlerdi.

— Bakın, dedi gene sert, arabamı Taksim'de park ettim. Bu işçiler haklılar. Şimdi de haklarını istemeğe gidiyorlar. Belki bir yararım dokunur onlara diye de, taa Beyoğlu'ndan beri birlikte, arkalarından geliyorum. Başka bir diyeceğin var mı bilmem? Varsa hemen sor, sor ki ben de hemen cevaplıyayım. Anlaşıldı mı? Ha?

Sustu. Ne sanıyor beni? Elbette ben de bilirim fakirin, fukaranın halini. Fakirin fukaranın halinden ben de anlarım. Üstelik kendisinden de daha iyi anlarım. Hep yumuk yumuk durmağa alışmış içi nasırlı ellerimi, şöyle gözüne gözüne sokabilmeyi öyle istedim ki. Yüreğimin tâ içinden. Derisi yanık, küt tırnaklı ellerimi genişliğince açabilme özgürlüğünü, birden yüreğimin tâ içinde duydum. Belki de bir özlemdi bu özgürlük. Birden, bir gariplik çöktü içime. Her şey yabancı gibiydi. Karım yabancıydı, çocuğum yabancıydı. Evim, ceplerinin kenarı süslü pijamalarım, işim, hizmetçim önce ellerime yabancıydı nedense. Aklıma ilk gelen ellerim oluyor, niçin acaba?

Bu insanlara daha mı yakındım? Değil. Bence değil. Ben yalnızım, biliyorum. Yapayalnızım. Sokağa niçin çıkmıştım? Yalnızım. Şu an, o kadar uzak, o kadar yabancı ki bana, şimdi en süslü giysileriyle sıcacık odasında beni bekleyen o kadın bile. Ben artık kolalı şeyleri seviyorum. Dantelli şeyleri seviyorum. Seviyor muyum gerçekten? Yoksa? Yoksa, kendi kendimi mi aldatmaya çalışıyorum, seviyorum diye? Kendi kendimi mi inandırmaya çalışıyorum? Mecburum sanki. Bana öyle geliyor, bana, mecburmuşum gibi geliyor. Kâmil Bey'in gözlerine gülüverdim, daha fazla dayanamadım.

Ağustosdu. Gece, uzaktan uzağa serindi. Bir kadın, mikrofona sıkı sıkıya sarılmıştı da, çok duygulu şarkılar söylüyordu habire. Sabaha bir kaç saat kala'nın sisi, habersiz çöküvermişti Boğaz'ın üstüne. Gökte, yay gibi bir ay ıpıl ıpıl edip duruyordu. Ellerimizde viski kadehleri. İçi buzlu. Buram buram terliyorlar. Ben, Kâmil Bey'in karısı, Kâmil Bey, karım... Ay ışığında, pırıl pırıl gözüken suya bakmaya bayılırım.

Kâmil Bey, bana, hep o yaz gecesidir.

Gözlerine gülüverdim.

— Kâmil Bey, dedim, bakın, beni yanlış anladınız. Bu insanların, haklarını almaları uğruna ben de bütün gücümle çalışırım. İnsanlar, haklarını elbette almalıdırlar. Böylesine kutsal bir davada mücadeleden kaçacağımı mı sandınız? Çalışan, namuslu, dürüst

insanlara, unutmayınız ki, benim de sonsuz saygım vardır.

Oysa hiç böyle şeyler düşünmüyordum. Ama, deyiverdim. Nereden aklıma geldi? Kâmil Bey'le birlikte yürümeyi yürekten istiyordum önceleri. Ama şimdi? İsteğim, gide gide değişmiş. Artık, Kâmil Bey yürümese de yürüyeceğim. Bu yürüyüşün sonunu öyle merak ediyorum ki. Hep yürüyeyim istiyorum. Hem sonunu merak ediyorum, hem sonu gelsin istemiyorum. Gitmeyeceğim. Beklesin. «Ya-ya-ya, Şa-şa-şa» diye bağırıyorlardı önlerden.

— Ya-ya-ya, Şa-şa-şa, diye bar bar bağırmağa başladım birden.

Niçin bağırıyorum? Başımı kaldırdım, apartmanlara baktım. Gerilerde kalmış bizim apartmana baktım. Perdeler öylecene kapalı. Kapadığım gibi duruyor. Niçin bağırdığımı bilmiyorum.

Seviyor muydum? Sinirli miydim?

Öğrenciydim. Üniversitede öğrenciydim. Daracık bir sokağa bakan bir odam vardı. Karşıdaki evler, sanki penceremden içeri bir gün doluşuverecekler-miş gibi. Hep aynı, bir Rum ustanın elinden çıkmış sıra sıra evler. Bütün pencerelerin kenarları uç uca eklenmiş dikdörtgenlerle süslenmişti. Böyle bir gün müydü? Gene, hava nerdeyse kara çevirdi çevirecek miydi?

Sabahları uyandığımda güneşin doğup doğmadığını

ancak karşı evlerden anlayabilirdim. Karşı evlere güneş vurmuşsa, bilirdim, hava açıktır. Evlerin arasından bir parça gök gözükürdü ama, yattığım yerden göremezdim. Karanlık günlerden, nedense, oldum bittim sinirlenirim. Yani huzursuz olurum. Huzursuz insanlar da, hareketli olurlar, bence bu bir denge kanunudur. Huzursuz insanlar, çevrelerindekileri de huzursuz ederler. Yani bir çember, yani bir kısır döngü, yani her insanın çevresinde, onun huzuruyla ilgili bir dolu insan vardır. Sinirli miydim o gün de? Huzursuz muydum? Sanırım sövüyordum. Kendimi bilmez miyim, güneşi karşı duvarlarda göremedim mi, bir defa kolay kolay yataktan çıkmam, çıksam da peşin bilirim ki üşüyeceğim. Hele, elimi, yüzümü şöyle yalap şalap yıkayıverdikten sonra, asıl giyinirken, üşümek ne kelime, donardım.

Sanırım, sağa sola döne döne öğleye kadar uyumuştum o gün. Öğleden sonraları karşı evlerin durumları daha başka olurdu. Kirli gri evler, donuklaşı donuklaşıverirlerdi birden. Sokağı çocuk sesleri doldururdu. Bir de, apartman kapısının tam karşısındaki evin zemin kat penceresinde, bir çift ihtiyar kadın gözü olurdu. Öylecene sokağa bakan, gelip geçene bakan bir çift göz. Sabahları olmazdı da, nedense hep öğleden sonraları olurdu. Her zaman, bugün şu kadınla göz göze gelmeyeyim derdim, ama elimde değil. Nasıldı gözleri? Nasıldı? Çiyan gibi. İşte, onları görünce gene sövüvermişimdir mutlaka. Elimde değildi, onun orada olduğunu bildiğim halde, bakmadan edemiyordum, bakınca da sövüveriyordum ana avrat.

Ana yola çıkan köşede, tam köşe başında bir otomo-

bil tamircisi vardı. On beş on altı yaşlarında iki üç çocuk, hemen hemen her gün üstleri başları kapkara yağ içinde, yaz demez kış demez, otomobillerin altlarına giri girivermiş olurlardı.

Tamam... O gün hava kapalıydı, hatırladım. Kapalıydı ki, güneşli havalarda o elçilik binasının yüksek bahçe duvarının dibine boncuk gibi dizilen çingene boyacılarının yerlerinde yeller esiyordu ve de balgamdan, tükrükten geçilmiyordu. Beyoğlu'na çıktım, bir «ikionbeş sinemasına» dalıverdim. Hatırlıyorum. Ayrıca, hep «ikionbeş»e giderdim ya... Dokuzonbeş'e gitmezdim, çünkü, şebeke geçmezdi. Altıkırkbeş, arkadaşlarla buluşma saatine raslardı. Dörtotuz ise, bence Beyoğlu'nun en güzel saatleridir. İkionbeş, yalnızlar, dalgacılar sinemasıdır ve güzeldir. Sinemadan çıktım, bir iki tur attım Taksim'le Galatasaray arasında aşağı yukarı. Sağa baktım, sola baktım. Lâle sinemasının holüne girdim bir kadının ardından. Gelecek filmin fotoğraflarına bakmaya başladım lâf olsun diye. Bir yandan da kadını dikizliyordum. Arada bir de çevreye bakıyordum. Hani, kadını dikizlediğim belli olmasın. Böyle gündüz gözüyle bir kadını dikizlemekten de utanıyorum. Sağa sola bakıyorum ki arada bir, hani umursamaz dünyayı. Kayıtsız. Dalgın. Sanki boş zamanı var, öldürüyor.

Bir adam, bir başka adamı kolundan tutmuş, yola doğru çekiştiriyordu. Üstleri başları dökülüyor her ikisinin de. Biri ötekini habire çekiştiriyor. Nedense direniyordu çekilen. Utancından kızarmış gibiydi biraz da. Yüzü pençe pençe kızarmış gibiydi. Az sonra, onlara benzer beş altı kişi daha girdi hole ve hep birlikte tuttular, çıkardılar utanan adamı. Birden dik-

katimi çekti bu adamlar. İlgilenmiştim. Arkalarından fırladım caddeye. Bir kalabalık, bir kalabalık... Sanki ana baba günü Taksim'den taraf. Hep aynı kılıkta bir dolu insan. Bin kişi varlar belki de. Hani, nerdeyse Beyoğlu'nda hayat durmuştu denilebilir. Çünkü herkes durmuş onlara bakıyor. O adam gerçekten utanıyormuş. Niçin utanıyormuş bilmem, ama gerçekten utanıyormuş. Sirk hayvanı gibi seyredilmekten sıkılmıştır belki. Biri kalabalığın başına geçmiş, bağıra bağıra bir şeyler söylüyor. Onları şevklendirmeğe çalışıyor. Bazıları da, saflar bozulmasın, düzgün düzgün yürüsünler diye yanlarda koşuşup duruyor. İteliyor, kakalıyor saflarını bozanları. Caddenin ortasından yürüyorlar. Hepsinin de üstleri, başları nasıl perişandı. Kimi yalın ayaktı, kiminin yırtık esvaplarından yer yer vücutları gözüküyordu. Hemen hemen hepsinin de birkaç günlük sakalı vardı. Ardlarına takılıverdim. Yanına sokuldum birinin, «ne var böyle?» dedim. Sası sası kokuyordu. Beyoğlu'na böyle topluca ilk defa çıktıkları belliydi, ürkektiler. Bir arada gözükmenin ürkekliği vardı hepsinin yüzünde de. Taksim'e doğru yürüyorlardı. «Nereye gidiyorsunuz?» dedim yanına sokulduğum adama. Şöyle, kendini toparlayıvermişti benimle konuşurken. Ben öğrenciydim ne de olsa. Daha bir efendileşmişti.

Tophane'de yaşarlarmış. İş bulurlarsa gündüzleri çalışırlar, geceleri de sabahçı kahvelerinde, oralardaki harabelerde yatar kalkarlarmış. İş bulursak çalışırız, iş bulamazsak n'apalım dedi, gündüzleri de oralarda geçer ömrümüz. Vali, bir emirle, sabahçı kahvelerinin topunu birden kapatmış. Eski eserlerin içinde yatmayı da yasaklamış. Yani, bu insanların

yatacakları yer kalmamış. Yer kalmayınca da, toplanmışlar, valinin evine gidiyorlarmış. Kendilerine, yatacak yer bulmasını, iş bulmasını isteyeceklermiş. «Valinin evini biliyor musunuz, nerededir?» dedim o adama. Valinin evinin nerede olduğunu göstermek geçti aklımdan. Göstereyim ki, anlasın emir vermenin kolaylığını. «Peki, valiyle nasıl konuşacağınızı düşündünüz mü hiç?» dedim gene o adama. Gidip, valiyle, bu adamlar adına konuşayım dedim kendi kendime. Onlarla birlikte yürümeye başladım. N'apacaklarını bilemiyorlardı. Bilemiyorlardı ki, homurdanma gibiydi konuşmaları. Taksim'i geçince bir çözülme de başlamıştı bazılarında. O inatçı yürek güçlerinde yer yer dağılmalar başlamıştı. Onlarla yürüdüm. Taaa, Radyoevi'nin önüne kadar onlarla birlikte yürüdüm. Onlarla birlikte yürüdüm ya... Yürüdüm ya... Birlikte yürüdüm ya... Yürüdüm... Taaa Radyoevi'nin önüne kadar onlarla birlikte yürüdüm... Ya... Yürüdüm...

Gene bağırdım ya-ya-ya, şa-şa-şa diye. Avazım çıktığı kadar bağırdım. Bağırmak öyle hoşuma gidiyor ki şu an. Şimdiye kadar niçin hiç bağırmamışım sanki? Kâmil Bey'e, «yürüdüm ya» demek istiyorum, ben de çok yürüdüm zamanında demek istiyorum.

— Kâmil Bey, dedim. (Azıcık da övünüyorum. Övünürüm tabii.) Biz de dedim, gençliğimizde çok yürüdük. Fakir fukara hakkını alsın diye, önlerine düştük de, yol gösterdik. Hem yürüdük, hem bağırdık. Yürüdük ya...

Gülüverdim şöyle bir gururla.

— Görüyorsunuz ya, dedim, gerekirse gene

yürürüz. Gene bağırırız. Yeter ki aklımız yatsın onların hak istediklerine. Gerekirse yürürüz ya, deyiverdim ve biraz daha dikeldim.

Şaşırmıştı Kâmil Bey. Kâmil Bey'in şaşırması beni öylesine gururlandırıyordu ki. Hani umulmadık bir iş yapmışım gibi. Kolumdan çıkmıştı. Hem yürüyor, hem de bir cigara yakıyordu. Yüzü, çok yorgunmuş gibi geldi bana. Cigarasını yakıp, fosur fosur içmeğe başlayınca, bu kez ben koluna giriverdim. Daha bir senli benliymişcesine sokuldum. Gözlerinin içine içine diktim gözlerimi.

— Kâmil Bey, dedim, affedersiniz ama, bunlar da valinin evine mi gidiyorlar?
— Bilmem... Dedi, gözlerinin içi şöyle bir gülerekten.

Artık içtendi benimle konuşurken. Ohhh, artık içtendi. Beni başka kılıklarda düşünmüyordu ve arkadaşımdı. Mutluydum.

Kâmil Bey'i çok severim. Ona hayranım.

Birden, öyle çok istedim ki ciddi ciddi tartışmayı. İçim kabarı kabarıveriyor. Dayanamıyacağım.

— Bakın Kâmil Bey, dedim, bu insanların haklarını almak için giriştikleri savaşta, ben de sonuna kadar varım. Yani, savaşmağa hemen hazırım. Ancak, bu «hak» kavramında bir anlaşmaya varmamız gerek. Hak de-

yince, onlar ne kasdediyorlar, biz ne anlıyoruz, bunun üzerinde bir anlaşmaya varmamız gerek. Bilmem, anlatabiliyor muyum? Bu «hak» kavramını sosyolojik sınıflaşmalar açısından ele aldığımız zaman, meseleyi basite indirgiyoruz, bir kaç somut kavramla eş kılıyoruz gibi geliyor bana. Bence hata burada işte. Bu gidiş, toplumumuzu son derece tehlikeli bir çıkmaza sokacaktır. Meseleyi bu açıdan ele almayıp, fakir fukarayı kışkırtıcı böyle yollara sapmak, tehlikeli patlamalar getirebilir. Haksız mıyım? Bu insanlar, şimdi bar bar bağırdıkları bu «hak» kelimesinin anlamı üzerinde bir kere olsun kafa yormamışlardır ki. Hiç düşünmemişlerdir ki ne demek olduğunu. Davranışları hep içgüdüsel. Bence, kendi başlarına bırakılmış bir kalabalık, bir sürüden farksızdır. Ve bırakıldıkları sürece de, farksız kalacaklardır.

Sustum birden. Gözlerine baktım. Konuşmamın etkisini arıyorum. Önemsiyor. Kâmil Bey beni önemsiyor. Nasıl sevindim. Hani birden içim hafifleyiverdi. Bir şeyler uçuşuyor.

— Haklısın tabii, dedi.

Kâmil Bey, haklısın tabii dedi bana.

— Yanlış kışkırtıldıklarının elbette farkındayım. Ama suçlu kim? Suç kimde? Bu olayları, böyle ters gelişen bu olayları sadece karşısına geçip seyredersek, bir takım fe-

dakârlıklara katlanamazsak daha da tehlikeli durumlarla karşılaşmamız bence kaçınılmazdır. Kalabalık, yollara dökülmüş bir kere. Halk, sokağa çıkmış. Kim çıkardı bunları, nasıl çıkardı, bu soruların cevaplarını aramanın zamanı çoktan geçti. Artık, bu fenomeni olduğu gibi kabul etmeliyiz. Onları copla evlerine sokmağa çalışmak çıkar yol değil çünkü. Fenomeni olduğu gibi kabul edip, fedakârlığa katlanmak gerek. Niçe'nin (Nietzsche) bayıldığım sözü vardır; halk diyor, büyükten değerliden anlamaz. Çünkü, büyük yaratıcıdır. Halbuki halk, yalnız davanın göstericilerini, artistlerini tanır. Onları sayar. Anlatabiliyor muyum? Halkı, kalabalıkları bir takım artistlerin ellerine bırakmamalıyız yani. Fedakârlıklara katlanmamız gerek. Niçe, kalabalıklara panayır diyor. Panayırlarda kimsecikler gerçeğin farkında değillerdir. Ayrıca, gerçek önemli de değildir panayır için. Oralarda artistlik geçer. Yaldızlı yaftalar geçer. Siz istediğiniz kadar onlara gerçeği göstermeğe çalışın, söyleyin, görmezler, dinlemezler. Çünkü onlar, artık panayır psikolojisinin etkisinde kendilerinden geçmişlerdir ve size, yüksek insan yoktur, hepimiz eşitiz, tanrının gözünde hepimiz biriz derler. Böylece, söz sahibi olma hakkını kendilerine kendilerinin verdiklerine inanırlar. Ama, bu noktadan sonra işte Niçe'den ayrılıyorum. Niçe, panayırlardan uzaklaşın diyor. Gerçeğin, kurtuluşun panayırlardan ötede olduğuna inanıyor. Bence değil. Bence, ger-

çek gene kalabalıkların içindedir. İşte bu nedenle, Niçe'ye tamamiyle karşıyım burada. Bence, aksine panayırların içine dalmalıyız. Biraz fedakârlık edip, panayırlara karışmalıyız. Ecevit, işte bu yüzden doğru yolda. Panayırın içine daldığı için, gerektiğinde artistliği de göze aldığı için doğru yolda. Anlatabiliyor muyum?

Üşüyor muyum? Kalabalığın gürültüsü, kulaklarıma birden öyle doldu ki. Sıkıldım. Konuşma uzasın istemiyorum. Kâmil Bey'in susmasını fırsat bildim, hemen çevreme göz gezdireyim istedim. Oyunum? Son olarak ne oyunu oynuyordum? Hatırladım. Mitingcilik. Bağırmacılık oyunu oynuyordum. Hatırlar hatırlamaz, nasıl oldu, birden boşalıverdi içim. Kocaman bir boşluk. Hiç gibi bir şey. Kemiklerim sızlıyor. Bir boşluk oluverdi içimde. Oyuncağı elinden alınmış bir çocuk gibi.

Bana öyle geliyordu ki, Kâmil Bey çevresini görmüyurdu artık. Cigaranın dumanı, burun deliklerinden ip gibi çıkıyor.

Birden dönüverdi bana;

— Siz hiç Wagner dinlediniz mi? dedi.

Wagner mi?

— Mutlaka dinlemelisiniz, dedi ardından da.

Wagner mi?

Gözlerinin içine baktım gene hayran hayran. Yürü-

yoruz. Cigarayı sömürür gibi çekti bir daha. Ağzını iyice dumanla doldurdu. Konuşurken, dumanlar bir aşağı bir yukarı rasgele fışkırıveriyorlardı.

— Bugün iktidarda olanların bence en büyük eksiklikleri yeterince felsefe bilmemeleridir, dedi. Bilmedikleri için, olayları gereğince değerlendiremiyorlar. Yani olayları kontrol altına alamıyorlar ve olayların ardından bilinçsiz bilinçsiz gidiyorlar. Bu yüzden her olay onlar için şaşırtıcı oluyor. Bakınız Atatürk, bizim gibi az gelişmiş bir topluma teşhisi ne güzel koymuş; biz sınıfsız bir toplumuz diyor ve meselenin ruhunu açıklıyor. Bütün tarihimiz boyunca bu böyle olmuş. Sosyolojik bir sınıflaşma yok ve klasik toplumların geçirdikleri evreleri hiç bir devirde yaşamamışız. Toplumumuz hep bir bütündür ve yönetimini üstün insanlara teslim etmiştir. Orta Asya'da bu böyle, Selçuklular'da bu böyle, Osmanlılar'da bu böyle, hattâ hattâ 1950'ye kadar Cumhuriyet'te de bu böyle. Atatürk ne güzel özetleyivermiş. Sınıfsız bir toplumuz. Cahil kalabalığı, yani panayırı, eşitlik sloganıyla kışkırtmak, alabildiğine kamçılamak, olsa olsa cahil aydınların harcıdır. Bu kışkırtma, bu kamçılama bilinçli olduğu takdirde, işte o zaman, bir takım karanlık amaçlara hizmet ediyor demektir. Bu kışkırtma sağdan da gelebilir, soldan da, unutmamalıyız. Demokrat Parti'ye işte bu nedenle karşıydım. Toplumu bilimsel olarak tanımıyorlardı onlar. Ekonomik doktrinlerden haberleri

yoktu ve tuttular bilmiye bilmiye ilkel bir kapitalizm getirmeye kalkıştılar. Tabii ellerine yüzlerine bulaştı. Toplumumuz şartlarının gerektirdiği kapitalizmin nasıl bir şey olduğunu bugünküler de bilmiyorlar. Toplumların yaratıcı bir dinamizmlerinin olamıyacağından bile haberleri yok. Kapitalist bir partinin başbakanı kalkmış, sosyalist ağızla, halkımın yaratıcı gücünü organize edip, kalkınmayı onunla gerçekleştireceğim gibi laflar ediyor. Emin olun, kapitalizmin ne demek olduğunu da bilmiyor bu adamlar. Topluma yön verecek, olayları yaratacak, üstün şeyler yaratacak güç, nerde bu adamlarda. Hem kişiler önemli diyorlar, bir anlamda kişileri kolluyorlar, hem de üstün kişilere karşı en küçük bir saygıları yok. Yani efendim, kişiler önemlidir, üstün kişiler meselesidir mesele, ama bilmiyorlar.

Sözünü kestim.

— Meselâ siz Galatasaraylılar, deyiverdim zıppadak.

Aklıma da nereden gelmişti?

— Elbette, dedi, (Hiç alçak gönüllü değildi.) Galatasaray çapında bir kuruluşa en azından yüzyıldır sahip olmak, böylesi bir toplum için, kolay kolay nasip olur bir mutluluk değildir bence. Bir düşünsenize, yirminci yüzyılın ilk yarısında, üstün, güzel

şeyler yaratmak için kendisini helâk etmiş kaç Galatasaraylı vardır. Asker, Harbiyeden; sivil, Galatasaraydan yetişmiş. Ama bugün? Bugün, bu zıpırlar, tuttular devleti taşralı okur yazarlara teslim ediverdiler. Tabii sonra da, kalktılar hükümetçilik oyununa. Siz kim, kapitalizm kim. Siz kim, hükümet etmek kim. Kapitalizmin de, liberalizmin de içine ettiler vallahi. Oyun değil. Meseleyi bilmek lâzım. Bence, önemli olan, üstün insandır. Üstün insanın yaratılmasıdır. Üstün insanın değerlendirilmesidir. Devletin, üstün insanların eline teslim edilmesidir. Devletçilik de, bir takım mütegallibeyi hak etmedikleri halde tez elden zengin etmek için değildir bunların anladıkları gibi. Devletçilik, üstün insanların yaratılması için gereklidir. Hemen şunu da söyleyeyim, Cumhuriyette işlenen bence en büyük hata, laisizmdir. Bizim gibi az gelişmiş bir doğu toplumunda, Tanrıya yeniden dönmek, kurtuluş için tek çıkar yoldu. Çünkü Tanrı ipotezi, cahil kalabalıkların, panayırların yükselişinde, dayanılabilecek tek ipotezdir. Tarih bunun belgeleriyle dolu.

Kâmil Bey birden sustu, bana döndü, gülümseyiverdi. Şaşırdım. Beklemiyordum. Düşünmeden, niçin güldüğümü bilmeden, ben de güldüm.

— Size bir şey söyleyeyim mi, dedi gülmesini sürdürerek. Biliyor musunuz, ben hayatımda hiç namaz kılmadım. Ayrıca, Tanrının

varlığına da inanmam. Tanrı deyince, din deyince, aklıma hemen kurban bayramları gelir. Ramazan ayları gelir. Çocukluğumda, kurban bayramı sabahları, hep odama kaçar saklanırdım. Kurban bayramları, daha şafak sökmeden, köşkümüze bıyıklı bıyıklı adamlar gelirlerdi. Babamın önünde hep yere bakarlardı. Babam emreder etmez, hemen bellerine birer peştemal sararlar, o kıvrım kıvrım boynuzlu koçları bağırta bağırta yıkıverirlerdi yere. Sonra da besmeleyle keserlerdi. Ben, odama saklanır, koçların melemelerini duydukça hüngür hüngür ağlardım. Hani, o ağlamalarım bile tatlı geliyor şimdi. Unuttuk, gitti. Daha sonra da, saygıyla gider babamın elini öperdim. Kâhya elimden tutup, beni bayram yerine götürürken, koçların melemeleri aklıma bile gelmezdi ve bayramları çok severdim. Ramazanlar da öyle. Babaannem, bana zorla oruç tuttırmak isterdi. Oruç tuttum mu, hemen o akşam bir armağan verirdi, bilirdim. Gizli gizli yemek yerdim ama, babaanneme hiç belli etmezdim. Belli etmezdim ki, armağanı alayım.

Nasıl oldu? Kalabalık, birden geri geri kaçıverdi. Üstümüze üstümüze. Kâmil Bey ellerini uzatmış, durdurmak istiyordu üstüne gelenleri. Ama öyle bir çarptılar ki, az daha kıç üstü düşecekti. Hah ha, az daha kıç üstü düşecekti. N'oldu acaba? Niçin kaçışıyorlar geri geri? Sanırım Nişantaşı'nı buldu kalabalığın ucu. Bir kaynaşma. Bir gürültü, bir patırdı. Yolun ortasında tortop oluverdik. İç içe. Çember

daraldıkça daralıyor. Gittikçe daralıyor. Kâmil Bey habire bağırıyordu sağa sola. «Durun yahu» diye bar bar bağırıyordu. Üstümüze üstümüze daralıyor. Herkes alabildiğine bağırıyor. Aklına geleni. Gürültü nasıl, kıyamet kopuyor sanki. Kulaklarımı kapasam. Avuçlarımla kulaklarımı kapatacaktım ki, polisleri gördüm aralardan. Otobüslerden indiler. Frukolar. Frukolar deyince içimden, bir gülmem geldi. Kendimi zor tutuyorum. Aaaaaa, coplarını çıkarmışlar. Niçin çıkardılar? Kim, coplarını çıkarmalarını söyledi onlara? Sallıyorlar. Rasgele sallıyorlar? Kime gelirse. Niçin çıkardılar? Kimsenin bir şey yaptığı yoktu ki. Acımadan basıyorlar önlerine gelene. Küt küt, nasıl ses çıkarıyor coplar değdikleri yerden. İşçiler de karşı komaya başladılar. Yumruklarıyla polise karşı duruyorlar. Polisin biri, esaslı bir yumruk yemiş olmalı ki, geri geri sendeleyiverdi. Ama coplar, tepelerine küt küt iniyor. Polise karşı geliyorlar. Polise karşı gelmeli mi, diye düşündüm düşünmedim, arkamdan sırtıma bir cop iniverdi. Nasıl oldu? Kim vurdu? Gözlerimin önü bulutlanıverdi birden. Ahhhhh. Yandım. Nasıl sızlıyor. İki büklüm, şöyle arkaya döndüm. Vuranı göreceğim. Kim vurdu? Vuranı bir bulsam, bir bulsam o orospu çocuğunu. Şöyle arkaya doğru yarı döndüm. Vuranı bir bulsam, yakası... İncecik bıyığı vardı. Alnının ortası sanki yarılmıştı da, kaşları birleşivermişti. Sağ elindeki copu, havaya kaldırmış kaldırmıştı... Hırsla indiriverdi sol omuzumun boynumla birleştiği yere. Sanki keskin bir bıçak saplandı. Nasıl oldu da yığılıp kalmadım. Nasıl oluyor da, hâlâ ayaktayım. Fır fır dönüyordu çevremde her şey. Gözlerim bir bulutlanıp, bir açılıyordu. Duyuyorum, içim gittikçe büyüyor. Hırstan, kinden... Ben artık öfkeyim, duyuyorum. Bir

güçlendim ki. Şöyle yakasından bir kavrayabilsem, ağzını burnunu dümdüz edeceğim gibime geliyor. Sövmek istiyorum. Ana avrat, bar bar bağıraraktan sövmek istiyorum. Boynuma bıçak saplanmış gibi. Nasıl oldu da, yığılıp kalmadım yolun ortasına. Şu an, beş dakikalığına emniyet müdürü olmak için... İçişleri bakanı olacaksın ki şu beş dakikalığına da olsa. Öfkeden büyüyorum. Bir şey yapamamaktan büyüyorum. Gözlerim bulutlanıveriyor.

Nasıl oldu? Kimlerdi? Hatırlamıyorum. Kollarımdan karga tulumba edip bir Land Rover cipinin ardından içeri atıverdiler.

Boynuma bıçak saplanmış gibi. Döndüremiyorum. Poyraz iyice şiddetlenmiş. Birden bir kar başladı. Bir tipidir bastırıverdi. Böyle giderse tutar. Hava kara çevirdi nihayet.

Sırtım, boynum sızım sızım sızlıyor. Mutlaka morarmıştır. Kemiklere bir şey olmasa bari. Günlerce yatmak istemiyorum öyle sırtüstü. Kâmil Bey'i de atıverdiler içeri karga tulumba edip. Şakağından aşağı sol yanağı mosmor kesilmiş. Cop izi. Öfkeden öylesine kabarıyor ki içim. Tir tir titriyorum. Zangır zangır titriyorum. Göstereceğim onlara. Ben de, yanlarına korsam bunu. Demek Kâmil Bey'in kim olduğunu bilmiyorlar. Yaka numaralarını alsaydık. İncecik bir bıyığı vardı. Kara kalın kaşları bitişikti. Kavruk bir yüz. Ben de, yanlarına korsam bunu... O ite ayaklarımı öptüreceğim. Öptürmezsem, anam avradım olsun. Ben de, korsam...

Dolduruverdiler bizleri Land Roverin arkasına tıka basa. Dışarıda, tipi göz gözü görmemecesine bastırmış. Boynuma bıçak saplamışlar gibi. Burnumdan çıkan soluğum buğulanıveriyor. Bir homurdanma. Onlara gösteririm. İte kaka bir işçiyi daha getirdiler. Ardından bir polis bindi. Yeni gelen işçi, ortada ayakta iki büklüm duruyor. Yarım çömelmiş. Herkes homurdanıyor. Kan ter içinde yüzleri. Onlara göstereceğim.

Sanki niçin buradayım? Niçin katıldım? Arabanın arkasını, yukarı atılmış brandayı indirip, kapattılar. Poyraz, tenteleri yelken gibi şişiri şişiriveriyor yandan. Motor çalıştı. Demek gidiyoruz. Anveleyle kalktı. Islak asfaltı hışırdatarak kayıverdi. Bir sağa bir sola devrile devrile gidiyoruz.

Boynumun, sırtımın ağrısı yüreğime vuruyor. Soluk alamıyorum, yüreğim daralı daralıveriliyor. Bıçak saplanmış gibi.

Kâmil Bey'e karşı öyle bir hınç duyuyorum ki. Tarifi mümkün değil. Niçin? Niçin? Niçin buradayım? Niçin bizi copluyorlar?

— İt izi, at izine karışmış bir kere, dedim hırsla, işçilere bakarak.

Offf, sırtım ağrıyor, sırtım. Boynumu döndüremiyorum. Niçin karıştım aralarına sanki? Bu baldırıçıplakların arasına niçin karıştım? Düşünmek istemiyorum. Hırslanıyorum. Kâmil Bey'le bile konuşmak istemiyo-

rum. Konuşsam, küfredeceğim. Huyumu bilmez miyim?

Birden aklıma geldi; şimdi, en süslü giysilerini giymiş beni bekliyordur o. Hâlâ bekliyordur. Gitmediğime pişmanım. Şimsi sımsıcacık oda. Pencerelerden ötelerde kar hışımla yağıyor. «Hastaydım, gelemedim» derim. Eskiden, daha kar sözünü işittim mi, üşürdüm. Ama şimdi bayılıyorum. Sıcak bir odadan seyretmeye bayılıyorum. Hele, iri iri yağıyorsa. Lapa lapa. Kar yağıyor mu hâlâ? Hâlâ, toz gibi yağıyor mu? Uzanıp, tentenin ucunu usuldan açayım istiyorum. Açıp bakacağım, hâlâ kar yağıyor mu? Uzansam, açabilirim. Oturduğum yerden, uzanıp açabilirim. Açsam? Önce polise söylemeli. Tenteyi şöyle ucundan aralayalım, demeli. Arabanın içi amma da pis kokuyor, demeli. En iyisi birden açıvermek. Poyraz nasıl da vuruyor. Arabayı, sol yanına deviriverecek gibi. Offff. Soluğum daralıyor. Tenteyi açmazsam, havasızlıktan öleceğim. Açacağım ama, polis açtırmıyor ki. Havasızlıktan öleceğim. Açacağım. Açtırmazsa ya? Tabancamı hırsla çektim, biliyorum açtırmayacak, dan dan dan, göğsüne boşalttım kurşunları Niçin açtırmıyordu? Tabancamı? Tabancam yok benim. Olsun, polisi öldürdüm. Tenteyi açtırmıyordu, havasızlıktan ölecektim, tenteyi açtırmıyordu, ben de tabancamı çektim.

Birden polisle göz göze geldik. Korkudan sırıtıverdim şöyle. Suçlu suçlu. Özür dilermişcesine. Sanki anlıyor düşündüklerimi. Kendisini pisi pisine öldürdüğüm, kalleşçesine arkadan gelip öldürdüğüm için özür dilermişcesine sırıttım. Kaşlarını daha çok çattı. Başını öte yana çeviriverdi. Tenteyi aralıyacağım. Kolumu

uzattım. Tam aralayacağım, korktum, parmaklarımı dokundurdum geri çektim. Offf. Soluğum daralıyor. Kafam bir de takıldı ki. Hep, tenteyi açmak, şöyle ucundan azıcık aralayıvermek.

Hastaydım, gelemedim derim canım. Onun kafası da şimdi bana takılmıştır ya. Barut gibidir. Üstelik merak da var. Şimdi, bir dolu kötü şey üşüşmüştür kafasına. Belki başka bir kadın. Belki trafik kazası. Yahut, karım. Hasta olmam ihtimali de aklına geliyordur. Bilir, önemli bir sebep olmazsa bekletmeyeceğimi. Ama, şu an bir polis arabasının içinde, tutuklu olarak, tıngır mıngır Emniyet Müdürlüğüne götürüldüğümü, mümkünü yok, düşünemez. Söyleseler bile, inanamaz. Haklı, yarım saat önce, bana söyleseler, ben de inanmazdım. Gerçekten şu an arabanın içinde tutuklu muyum? Saçma. Kahkahalarla gülmek istiyorum. Sinirimden. Hırsımdan. Kahkahalarla gülmek istiyorum. Yarın, «dün Emniyet Müdürlüğünde tutukluydum» desem. İnanmaz. En iyisi «hastaydım, gelemedim» derim. O da düşünüyordur hasta olabileceğim ihtimalini. «Hastaydım» derim, «zaten ben tahmin etmiştim» der, biter. Rahatlar. İnanmasa da, gururu kurtulur. Sadece kendi kendine karşı da olsa, gururu kurtulur. Mutlu olur, düşüncesinin doğrulanmasından. Üşüyor muyum? Poyraz, arabayı devirecekmişcesine yandan bindiriyor tentelere. Tentenin, bıranda bezinin karoseriye bağlandığı yerleri aralayıveriyor, üfürüyor. Uçuracakmışcasına üfürüyor. Üşüyorum. Omuzlarımı geriye doğru kaldırayım dedim, copun değdiği yerler bir sızladı ki. Ellerimi paltomun ceplerine sokayım bari. En iyisi, bok böceği gibi tortop olmak. Çok soğuk. Üşüyorum. Üşümeyi, kaç yıl var

unutmuştum. Bu allahın belası arabaya da ne diye şöyle mazbut bir karoseri yapmazlar sanki. Niçin karıştım? Niçin burnumu soktum bu boktan işlere? Bu panayırda ne işim var? Bana ne elin itinden, köpeğinden. Şu Kâmil Bey'i de... Nasıl da iki büklüm olmuş. Hep önüne bakıyor. Acaba onu da copladılar mı? Ağzını açıp da, bir kelimecik olsun konuşmuyor. Acaba onu da copladılar mı? Demedi mi, ben falancayım diye? Dememiştir. Dememiştir. Herifte İsmet Paşa inadı var, bilirim. Panayıra katılmak gerek demiş ya bir kere, tamam. Ölüsü çıkar da, kendisi çıkmaz. Neymiş, bu cahil kalabalık başı boş bırakılmamalıymış. Bir takım panayır çığırtkanlarının elinde bırakılmamalıymış. Aralarına katılıp, inandıra inandıra benimsetecekmiş onlara üstün insan fikrini. Bir takım zıpırların bilip bilmeden bozdukları o eski düzeni, tepeden inme değil de, aşağıdan yukarı yeniden kuracakmış. Nene gerek senin. Yaşamana bak be adam. Aslında benim neme gerek? Haa? Peki ben niçin buradayım? Hadi o, eski düzenine kavuşma özlemi içinde, ya ben? Benim, özlemi çekilecek bir eski düzenim de yok.

Başını önüne eğmiş, sanki soluk bile almıyor.

Şimdi polise, «biliyor musun sen, biz kimiz?» diyeyim, bitsin artık. «Sen, Kâmil Bey'in kim olduğunu, kimin oğlu olduğunu biliyor musun?» diyeyim. Hep Kâmil Bey, hep Kâmil Bey... Sana ne Kâmil Bey'den, mamil beyden. Onun için birazdan kırk telefon çalışır.

Sırtım ağrıyor. Gittikçe daha çok ağrıyor sanki. İyice üşümeye başladım. Polise söylemeli. Ben bu işçileri falan tanımam demeli. Benim orada bulunmam bir

raslantı demeli. Evim hemen orada, evden çıkmış, bir randevum vardı, oraya gidiyordum demeli. Bırakın beni, yoksa randevuma gecikeceğim demeli. Ya, kiminle randevum olduğunu sorarlarsa? Bir işim vardı diyeyim. En iyisi bir işim var, oraya gidiyordum diyeyim.

Bırakın beni, yoksa pişman olursunuz, Bırakın beni.

Polise söylesem mi? Kâmil Bey söylese ya. Öyle, iki büklüm oturmuş, susuyor. İnat. Söylese, eminim, arabayı durdurup, bizi derhal indirirler. Keçi inadı. Niçin ben söylemiyorum? Korkuyor muyum? Utanıyor muyum yoksa? Utanıyor muyum?

Kâmil Bey'den nefret ediyorum artık. Nefret ediyorum... Nefret ediyorum...

Söyleyeceğim. Şöyle bir dikeldim oturduğum yerde. Söyleyeceğim. Yaka numarasıyla seslenmeli. Kardeşim diyeyim. Amacım kavga etmek değil. Söyleyeceğim. Bir kurtulayım bu cehennemden. Bırakın beni, vallahi, beni coplayanı da affedeceğim. Hele bir kurtulayım şu allahın cehenneminden. Kardeşim. Bakın, polis efendi kardeşim...

Polis, ortada iki büklüm duran işçiyi, yakasından kavramış, sarsıyordu. N'oldu acaba? Duymadım. Ağzını doldura doldura küfrediyor. Bir yumruk savurdu sonra çenesinin altına doğru. Hırsından dişlerini sıkıyor işçi. Çene kasları hop hop oynuyor. Polisin bileğini tutuvermişti kocaman eliyle. Diz çöktüğü yerde, habire yiğitleşiyordu. Bana, büyüyormuş gibi geldi.

— Siz, dedi polise sonra bir tokat gibi (tınmıyordu bile), kimlere hizmet ettiğinizin farkında mısınız? (Yutkunuverdi.) Aslında hepiniz de bizim gibi emekçisiniz ama, itten köpekten, yanasınız.

Kapışıverdiler. Polis, yumruğunu çekiç gibi, işçinin başına başına indiriyordu. Bir karışıklık. Öteki işçiler de araya girdiler. Tutup oturttular, susturdular arkadaşlarını. Biri polisi yatıştırıyordu. Kâmil Bey hep susuyor. Öyle iki büklüm oturmuş, susuyor. Bir sevdim ki yiğitleşen işçiyi. Çömeldiği yerde hâlâ yiğitleşiyordu. Niçin sevdim? Polisten yanayım. Şimdi, bırakın bizi diyeceğim. Topunu allah kahretsin diyeceğim.

Diyemedim. Bir emir kulu o. Diyemedim.

Şimdi neredeyiz acaba? Köprüyü geçtik mi? Daha çok var mı?

Bir emir kulu o. Bırakamaz. Olayları, o dar açısından yorumluyor. Kendi açısından yorumluyor. Polis, polisçe düşünür, doğru.

Köprüyü geçtik mi? Şu bırandanın bir köşesine askerî ciplerdeki gibi mikadan da olsa küçücük bir pencere açsalardı ya. Neredeyiz? Köprüyü geçtik mi acaba? Bir bitse. Nereye gideceksek, gelsek artık. Başım ağrıyor. Yorgunum. Yatağıma uzansam, günlerce kalkamam gibi. Yorgunum.

Karşıda köşede oturan iki işçi, kafa kafaya vermişler, pısır pısır bir şeyler konuşuyorlar. Ortada çömeleni

cigara içiyor önüne bakarak. Sırtım... Boynum... Başım... Pısır pısır konuşuyorlar. Eve varınca, viksle bir iyice ovdurmalı. Hizmetçiye ovdurmalı. Anam olsa yakı yapardı. Şişe vururdu. Pısır pısır konuşuyorlar. Nefret ediyorum. Ovdurmalı.

Kâmil Bey'in dirseği böğrüme çarpıverdi. İrkildim. Cebinden cigara çıkarıyor. Kâmil Bey'den nefret ediyorum.

Araba, bizi yanlara fırlatarak, hızla sola dönüverdi. Zınkkadak durdu sonra. Gene, arkadaki bırandayı, üste atıverdi dışardan iki polis, açtı. Kar, göz gözü görmemecesine yağıyor. Sessiz. Damlar apak olmuş. Birden gözlerim kamaştı. Oflaya puflaya güçlükle indim. Alacakaranlıkta yeni yanmış sokak feneri, çevresinde uçuşan karlardan bir duygulu, bir duygulu ki. Polisler ve biz, ortalıkta başka kimsecikler yok. Sessiz. Birerle kol dizdiler bizi. Önümüzde ardımızda polisler, ağır ağır girdik Sansaryan hanının kapısından içeri karları gıcırdata gıcırdata. Nasıl girdik? Girer girmez içimde bir ürperti. Titriyorum? Zangır zangır titriyorum gene. Ellerimi paltomun ceplerine soktum. Dişlerim birbirine vuruyor. Bir merdivenlerden çıktık. Flaşlar parlayıp parlayıp söndü bir ara. Merdivenler habire dönüyordu. Yuvarlak merdivenler. Mermer basamaklı, döner merdivenler. Bir merdivenlerden çıktık. Bir merdivenlerden çıktık. Sahanlıklarda durduk. Soluk aldık almadık, katlarda durduk. Bir merdivenlerden çıktık. Çıktık. Çıktık. Hep çıktık. Dışarda kar nasıl da duygulu yağıyordu. Yalnız başınaydı Sansaryan hanının kapısındaki sokak feneri. Karlar, fenerin buz gibi donuk aydınlığında, çocuk neşesiyle

uçuşu uçuşuveriyorlardı. Bir merdivenlerden çıkıyorduk hep. Birerle kol çıkıyorduk. Karlar uçuşuyorlardı dışarda. El ele tutuşmuş dön-baba-dön oynayan çocukların neşesiyle uçuşuyorlardı. Apaktı damlar. Duvarların poyraz almayan dipleri apaktı. Duyguluydu. Duygulu muydu? Komik. Gülünç değil sadece, komik. Bir merdivenlerden habire çıkmamız da komikti.

Merdivenler nerede bitti? Merdivenler ne zaman bitti? Merdivenler bitsin istemiyor muydum yoksa? Aklıma «merdiven inip çıkmacılık» oyunum geldi. Hiç beğenmedim.

Sanırım Sansaryan hanının en üst katındayız.

Kapalı kapıların ardına atıverdiler bizi. Birkaç tahta sandalye. Ortada bir tahta masa. Kâmil Bey'le ikimizi bir odaya tıktılar. Kâmil Bey'den nefret ediyordum biraz önce. Şimdi, bilmiyorum. Kaç saat geçmişti evden çıkalı? Hesaplayamıyorum. Başım ağrıyor. Kaç saat geçmişti? «Amma da hızlı yaşıyorum» dedim içimden aradan kaç saat geçtiğini hesaplayamadan. Bu yorumum bir hoşuma gitsin ki. «Hızlı yaşıyorum.» Hızlı yaşıyorum.

Kâmil Bey'le bir odaya tıkılmak güven verici geldi bana. Sandalyelerden birini masanın yanına çektim, çöküverdim. Sorgu artık başlasın istiyorum.

— Sorgu başlasın artık, diye mırıldanıverdim. (Sonra hep mırıldandım.)

Birden irkiliverdim. Uyumuş da uyanmış gibi. Kaç

kere mırıldanmıştım? Aradan ne kadar zaman geçmişti? Çok eskiden mazotlanmış kirli tahtalar Kâmil Bey bastıkça «tok-tok» ediyordu. Odanın bir ucundan bir ucuna ağır ağır gidip geldikçe, tahtalar «tok-tok» ediyordu. Sorgu niçin hâlâ başlamamış? Hâlâ niçin buralardayız? Allah kahretsin hepsini. Panayır, çığırtkan, falan filân, allah hepsini kahretsin. Kapıyı açıp bağırmalı. Yeter artık. Bırakın beni...

Sessizlik daha bir yalnızlaştırıyor insanı.

— Kâmil Bey, deyiverdim laf olsun diye. (Başımı masadan kaldırdım.)

Durdu. Döndü, baktı. Başka şeyler düşünüyor, belli. Bir sandalye aldı neden sonra, sürüyerek masanın yanına getirdi, oturdu. Ne diyecektim? Hiç. Hatırlamıyorum. Bir sözüm yoktu, laf olsun işte. Ama mecburdum artık bir şeyler söylemeye.

— Kâmil Bey, dedim yeniden. (Ne diyeceğimi hâlâ bilmiyorum. Bir an sustum. Sonra;) Dikkatinizi çekti mi, dedim laf olsun diye, bütün yol boyunca işçiler bir kerecik olsun bizimle konuşmadılar.

Gözlerime dikti gözlerini. Bu adam filozof. Gözlerimi kaçırıverdim.

— Aydınlara güvenemiyorlar dedim ya, dedi. Aslında patronlardan, yani mütegallibelerden kazık yiyorlar, ama aydınlara düşmanlar. (Sustu susmadı şöyle,) Haksız da değiller,

dedi sonra, karşılarında hep aydın bulmuşlar.

— Ama aynı zamanda da patronuz, dedim ardını düşünmeden.

Öyle miydim gerçekten? Patron muydum? Nefret ediyorum bütün bu laflardan.

Sırtım ağrıyor. Boynum ağrıyor. Yorgunum...

Birden, aklıma karım geldi. Çocuğum geldi. Kayın pederim geldi. Ardından randevumu hatırladım. Beni hâlâ beklemiyor muydu acaba?

Oyunumu bıraktığım yerden, yeniden oynamak istiyorum, şimdi, yeniden apartman kapısının önünde olmak istiyorum. Oyunumu istiyorum. Oyunumu istiyorum, anlıyor musunuz? Oyunumu seviyorum ben.

Niçin hâlâ öyle sessiz duruyor karşımda masaya abanmış? Söylese ya artık. Gidip konuşsa ya. Buradan çıksak.

İyice yorulmuş gibiydi Kâmil Bey. Yüzü yorgun gibiydi. Çizgiler, biraz daha derinleşi derinleşivermişlerdi sanki. Acıdım. Dalgın bakışıyla, tıpkı yorgun bir panayır çığırtkanı. Biliyorum, inadından konuşmuyor yetkililerle.

Hiç bir şey düşünmek istemiyorum. Hiç bir şey düşünmek istemiyorum...

Ne kadar süre hiç bir şey düşünmedim? Bu odada da-

ha ne kadar kalacağız? Böyle kapalı daha ne kadar kalacağız?

Bizi buraya ne zaman tıkmışlardı? Bulamıyorum. Kaç saat geçti? Kaç gün geçti? Kaç ay geçti? Aylardır burada mıyız yoksa? Hâlâ niçin sorgumuzu yapmıyorlar? Niçin sorgumuzu yapmıyorlar? Niçin sorgumuzu yapmıyorsunuz?... Sorun... Ne isterseniz söyleyeceğim. Ne söylememi istiyorsanız söyleyeceğim... Komünist bunlar... Sorun... Yeter artık... Bu sessizlik yeter... Sorgumu yapın...

Bağıracağım. Kapıyı açıp bar bar bağıracağım. Dünyayı sarsmak istiyorum. Oyuncaklarımı geri verin benim... Yoksa bar bar bağıracağım. Nefret ediyorum her şeyden. Kapıyı açıp bağıracağım...

Ben miydim, yerinden ok gibi fırlayıp kapıyı açan.

Kâmil Bey de umurumda değil artık.

Kapıyı sonuna kadar açtım. Koridorlar alaca karanlıktı. Kimsecikler yoktu.

Kapıyı açtım. Bar bar bağırdım avazım çıktığı kadar.

— Biliyor musunuz, ben kimin damadıyım?..

(*) PATRİYOT HAYATİ SANSARYAN HANI'NI ANLATIYOR

Han dedikse... Sıradan bir iş hanı. Öyle, yapısal bir değeri falan da yok. Ne var ki, yapılmasından bir süre sonra kullanılış amacının değişmesinden olsa gerek, öy-

le bir değer kazanmış ki bu Han, artık unutulması mümkün değil. Türk «intelligensia»sı için, bugün bir kilometre taşı, bir ölçü birimidir, diyebiliriz.

Evet, vakti zamanında göbeği bir işhanı olarak kesilmiş bu hanın da. Ama eminiz, temeline kurban kesilmemiş, kesilmemiş ki, yapı tanrıları sonradan gazaba gelmiş ve nice kurbanlar almış en yiğit insanlardan.

Bir işhanı olarak yapılmış ve yıllarca kullanılmış bu amaçla. Fakat n'olmuşsa «Mütareke» yıllarında olmus, Han'ın kaderi birden değişmiş. İngiliz işgâl kuvvetleri gelip, ilk iş olarak «polis müdüriyeti» yapmış burayı. Daha sonraları ise, yani Kurtuluş'tan sonra ise «İstanbul Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti» olarak kullanılmış bir süre.

Bir ara, asıl sahipleri Sanasaryan ailesince, tekrardan bir iş yeri haline getirilmek istenmiş ise de, Han'ın kaderi değişmemiş ve İkinci Dünya Savaşı başlarında yeniden «İstanbul Emniyet Müdürlüğü» haline dönüştürülmüş.

Yani, o gün bu gündür, Han, üstelik emeklilik hakkı da olmaksızın, bu eli coplu memurluğunu sürdürüp duruyor. Geçmişi de, tarihe mâlolmuş anılarla dolu. Örneğin, «Devr-i Dilara-yı Demokrasi»nin başlamasıyle birlikte günlük gazetelerimizde «arz-ı endam» eden meşhuuur «Tabutluklar» edebiyatının anası olmak şerefi de bu Han' a aittir.

Nasıl bir yerdir bu Han? Şöyle bir (gizlice) dolaşalım:

Büyük kapıdan girince; kocca bir alan ve iki yanda merdivenler görürüz. Karşıda «müteferrika», sağ yanda da garaj vardır. Bu garajın yerinde hemen söyleyelim ki, eskiden tam 16 adet hücre vardı. Bu hücreler 1954 yılında yıktırıldı. Evet taşı tuğlası yıktırıldı ama; taş

gibidir, tuğla gibidir bir takım insanların belleğinde, ecel terleri döktüren anıları.

Birinci, ikinci ve üçüncü katlarda çeşitli şube müdürlükleri vardır. Ve tam doksan dokuz basamak merdivenle çıkılan dördüncü kat ise «Kısm-ı Siyasî»ye aittir. Ve gökler gümbürdemelidir bu kat anıldığında.

Bu katta; odalar, odalar, odalar... Ve bir aralıktan geçilen son bölüm ise «Hücreler»den ibarettir. Ve bu hücreler, Sirkeci garına bakarlar.

Aralıktan girince hemen soldaki yanyana ilk iki hücre, işte o ünleri sınırlarımızı aşmış «tabutluklar»dır. Bir metre eninde, iki metre yüksekliğinde ve altmış santim derinliğinde tıbben insanın yaşayamayacağı (ama nice insanların zorla gömüldüğü) o ünlü tabutluklar.

Tabutluklardan hemen sonra solda küçük bir hol vardır ki, adına «havuz» denilir. Havuza bakan, biraz daha büyükçe, (bu kez enleri bir metre yirmi santim, boyları ve yükseklikleri iki metre olan,) tam on iki adet hücre vardır. Havuzdan çıkınca, gene karşılıklı iki hücre, az ötede karşılıklı dört hücre ve koridorun bitiminde bir lavabo, bir çöp kutusu, bir yüznumara ve bir dolu insan anısı, bir dolu insan anısı...

Çok eskilerde değil, «Devr-i Dilara-yı Demokrasi»nin başlangıcında bir «tabutluk» edebiyatıdır başlamıştı anımsarsanız. Ama adından menkul bir edebiyat. Neydi yazılanlar? Neydi söylenenler? 52 yılı mıydı, 53 yılı mıydı, maslup Başbakan Menderes, İnönü'ye karşı bas bas bağırıyordu Meclis'te; «Paşam, paşam, yoksa Tabutluklar önünde nümayiş mi yaptıralım?» Bağırıyordu ya, SANSARYAN HANI'nın 34 hücresine gene leb-a leb doldurulmuştu bu toprağın çocukları. Ve Sansaryan Hanı'nın tarihine bir isim daha eklenmişti: «Ankara Garnizon Komutanlığı İki Numaralı Cezaevi.» Ankara nire, İstanbul nire...

Sorulmadı sorular. Bu mezarlara canlı canlı sokulanların, bu mezarlarda iki büklüm iki yıl yatanların, buradan çıkıp tımarhaneye giren on bir kişinin ve hâlâ akıbeti insanlara malûm olmayan HASAN BASRİ'nin soruları...

Ama artık, bu topraklarda da gün ışıdı. Artık, günler ağır, günler ölüm haberleriyle gelmeyecek, eminiz.

* BABANIN SAÇLARI
* TURNA KUŞU KATLAMAK
* LEYLA
* PİYANGOMANLAR

BABANIN SAÇLARI

BİRİNCİ AKŞAM

...ve aklında hep yarın. Yarın bir olsun hele...

«Yarın gideyim, eyvallah arkadaşlar diyeyim, artık benim burada pineklediğim yeter, daha iyi bir iş buldum, çıkıyorum.»

Çukurovanın o namlı güneşinden boyalar parlaklığını yitirivermiş bir yılda. Çatlak. Donuk. Yandaki arsadan top oynayan çocukların gürültüsü geliyor. Nisan başı. Bahar akşamlarının o cana yakın tozlu kokusu dolduruvermiş dört bir yanı. Hava basık. Sıcak. Gömleği sırılsıklam babanın. Vücuduna yapışmış.

— Bak hava karardı, seninkiler hâlâ ortada yoklar. Şimdi olsalar da, bir marul alsalar salata yapsak, n'olur sanki?

Gömleği vücuduna yapışıyor hep. Sol kolunun yeniyle alnındaki terleri kurulayıverirdi şöyle. Fırçayı pencerenin

denizliğine koydu. Kutudaki temel çivisiyle boyayı karıştırdı hızlı hızlı. Korse bacaklarına sıkı sıkıya oturmuştu.

«... müdür de dedi, karım da dedi, çocuklarım da dedi. Hep dediler, hep. Sözlerini tutup ameliyat olsaydım ya. Aksi kafa işte. Ah kafa, ahhh. Yaşlılık daha doğrusu canım. Ölürüm diye korktum, bilmez miyim ben, ölürüm diye korktum. Hadi sen de, kendi kendini aldatma, bal gibi korktun işte ölmekten. Oysa sünnet gibi bir şeymiş. Korkacak ne varmış sanki. Yaşlılık işte. Ya ölürsem dedim, bu çocuklara kim bakar dedim, yavrucaklar ortada kalırlar alimallah dedim. Hele doktor olduklarını, subay olduklarını falan bir göreyim de. Sonra ölsem bile gözüm arkada kalmaz. Apandisit ameliyatı da işmiymiş bana...»

— Off, ooooooof.

«... yarın ilk işim bunu müdüre söylemek olsun. Söyliyeyim de, memleket hastanesine yatıvereyim, şu iş bitsin artık Hı-ı-h, işmiymiş sanki...»

— Gene mutlaka top oynuyorlardır. Bir şeyler zıkkımlanacağız zahir, hadi artık çağır şu piçlerini.

Sol koluyla gene kuruladı alnındaki terleri. Fırçayı kutuya koydu. Elini donunun içine soktu ve korseyi çözdü. Gitti, tulumbanın havuzunun kenarına oturdu.

— Allah kahretsin, yaz gelince ameliyat olup kurtulacam şu dertten.
— Sana kaç kere söyledim, dinletemedim ki.

Donu, lastiğinden tuttu ve yukarı kaldırdı. Mor damarlı ak vücudunda, korsenin yerleri al aldı.

— Pörsümüş kıız, dedi baba ürpertiyle.
— Çalışma sen de. Sanki senden iş isteyen var.

Al aldı küçücük dereler. Sağ elinin ayasıyla bastıra bastıra ovdu. Ter kokuyordu donun içi. Üfledi, ovdu, üfledi, ovdu. Üstüne bir karabasan gibi çullanmış yorgunluk, bacakların gerilip gerilip, çözülmesiyle bir yok oluveriyordu, bir çoğalıyordu, bir azalıyordu. Gerilmiş bacak kasları bastıra bastıra ovulurken arada bir gevşeyiveriyor, yüzüne sonsuz rahata ermişlerin durgunluğu gelip kuruluveriyordu. Al dereciklere baktı, durdu bir süre. Yanları ap ak. Ap ak düzlükte mor çizgicikler var. Kalktı. Gömleğinin, vücuduna yapıştığı yerler buz gibiydi. İçeri girdi. Elinde bir havluyla geri çıktı birazdan. Geldi, gene havuzun başına dikeldi. Havluyu, ensesinden sırtına doğru yavaş yavaş soktu. Yanmış zeytinyağı kokuyordu avlu. Yani bir şeyler kızartıyorlardı. Yani aş. Çocuklar «goool» diye bağrıştılar hep bir ağızdan. Gene havuzun kenarına ilişiverdi. Donu, lastiğinden tuttu, açtı. Al dereciklerhâlâ yerli yerinde. Yeniden ovmaya başladı. Kumrular vardı çatının kenarında. Oynaşıyorlardı. Fıtığın sancısı, traştan sonra gömlekte kalmış kılların enseyi kaşındırışı gibiydi şimdi. «Goool» diye bağrıştılar çocuklar gene. Bacaklarına baktı. Derelerin allığı hafiften hafiften yitiyor artık. Ter kokuyor. Kalktı. Elini tulumbanın ağzına dayadı ve kola bastı. Sesler. Bir sürü taşın bir birine sürtünüşü. Taşları, madenleri bir birlerine sürtüyorlar sanki. Sonra su. Şarıl şarıl akan bir mutluluk gibi hani. İki elini de ıslattı. Sol eliyle lastiği tuttu. Donu kaldırdı. Sağ elini soktu. Bileğiyle lastiği kaldırdı. Sol elini de soktu. Ovdu serin serin. Daha allığı yitmemiş derelerden, serinliğin akıvermesi, içini gıcıklıyordu. Bir başka tad gelmişti. Ateş gibi bir sevinç. Bir boşalma. Bir yan.

ma. Hareketlilikle hareketsizlik arası bir şey. Hâlâ çıtırdıyordu yanan zeytinyağı. Kokuyordu. Sonra, havaya karışmış toz bulutunun kokusu. Bahar akşamlarının toz kokusu. Korseyi, dondan çıkardı. Havuzun kenarına koydu. Kalktı. Gitti, içerden bir cigara aldı, geldi. Yeniden havuzun kenarına oturdu. İçinin bir yerlerinde, fıtığın o incecik sızısı egemenlik kurmuş, dolu dizgin at koşturuyor. Cigaranın dumanını ardı ardına doldurdu bir kaç kere avurduna, sonra salıverdi başıboş göklere doğru. Umursamaz. Boşverir evrene. Kumrular uçtular, gittiler kanat çırpa çırpa. Göz alabildiğine özgürlüklere uçtular, gittiler. Çocuklar bağrışıyorlardı. Bir yoğurtçu geçiyordu sokaktan çıngıraklarla. Derinden bir soludu tozlu, zeytinyağ kokulu, yağlı boyalı, cigara dumanlı havayı. Kokladı, soludu. Kokladı, soludu. Cigara dudaklarında, aralıktan bir göz attı dereciklere. Yokolmak üzereydiler, yitmek üzereydiler artık. İnceciktendi sızı. Ter kokusuydu. Sinmişti. Sol kulağının içi bir çöple karıştırılıyormuş gibi oluverdi. Vücudunun başka yerlerindeydi dikkati. Sinirli sinirli kaşıdı telâşla. Cigarayı, tulumbanın havuzunun içine attı. Kalktı. Ellerini ıslattı gene tulumbayı çekerek. Belli belirsiz birer çizgi halindeki derecikleri yeniden sıvazladı. Korseyi aldı havuzun kenarından. Bağladı. Havluyu, ensesinden, tuttu, çıkardı. Evin önündeki çitin üstüne serdi. Bu kez fırçayla karıştırdı kutudaki boyayı.

— Nasıl, şimdi rahat mısın?

— Şu pencere bitsin, bırakacam artık.

«Boyamasa evinin şavkı söner sanki. Haline bakmaz bir de sidik yarıştırır elle. Ne adam be... Nene gerek senin evin boyası. Zaten yarım canlının birisin. Bak şunlara, gece yarısı oldu, hâlâ ortada yoklar. Baba, baba değil ki canım. Baba dediğin...»

— Yoruldum vallahi.

— Yazıklar olsun sana, baba oldun olalı bir türlü babalığı beceremedin. Bak, gece yarısı oldu hâlâ ortada kimsecikler yok. Top oynuyorlardır tabii, gözü çıkasıcalar.

«Usandım artık bu hayattan vallahi. Didin din dur, sonu n'olacak sanki? Hatırlayacaklar mı? Hı-ı-h..»

Tavada yanmakta olan yağ birden sıçradı ve ellerini nokta nokta kızarttı.

— Allah belanı versin senin inşallah. Oooofff.. Osandım vallahi şu yanık yağlarla uğraşmaktan... Baba dediğin böyle mi olur? Bir türlü şöyle cidden baba olamadın ki. Onlar için uğraş uğraş dur bakalım. Yarın, bu da anamdı, bu da babamdı derler de görürüz. Derler mi hiç boyları batasıcalar. Allah boylarını devirir inşallah hepsinin.
— Yeter be!... Akşam akşam yeter .Şimdi çağırırım.

Fırçayı kutuya koydu ve çit kapısına doğru yürüdü. Kapının tam karşısı, göz alabildiğine yemyeşildi. Koşuyorlardı, bağrışıyorlardı çocuklar. Pat pat eden yarı sönük topun yere düştüğü yerlerden arada bir tozlar uçuşuyordu. Koşuşmalar, çelmeleşmeler, küfürleşmeler.

— Goooool!...
— Cabbaaar!.. dedi baba.

«Piçlerini çağır artık» diyordu habire o.

— Cabbaaaar!...
— Cabbaaaar!...
— Cabbaaaar!...

— Bak baban çağırıyor.
— Baban çağırıyor lan.
— Lan baban çağırıyor dedik, duymadın mı?
— Cabbaaaar!...

Gözünü ovalaya ovalaya baktı. Babası. Bir değişmiş, bir başkalaşmış babası. Gülen. Sevinçli. Yürüdü. Sol elinin sırtıyla hâlâ gözünü ovalıyordu. Babasına baktı yeniden. Gülüyor.

Eli yüzü tozdan, terden kapkara, yapış yapış olmuştu. Çizgi çizgiydi yüzü akan terlerden. Işıl ışıl parıldayan gözlerinin akları buğulanıveriyordu arada bir. Ve dipdiri kasları hâlâ seyiriyordu. Gülümseyiverdi baba. Mutlu.

Babası belli belirsiz gülümsüyordu. Bu eski babası değil. Eğildi, paçasındaki tozları silkti. Korkusuz, su içmek istediğini düşündü doyasıya. Ağzını, tulumbanın ağzına dayayıp, kana kana içmek. Sırılsıklam fanilası, buz gibiydi yer yer. Babasına baktı, gülüverdi. Yürüdü.

— Penaltı, penaltı, diyordu çocuklar babanın kulaklarına.
— Hadi, dedi baba dudaklarında gene o mutlu gülümseme, yemek yiyeceğiz, kardeşini de çağır artık.

İçeri döndü. Fırçayı aldı, dudaklarında bir ıslık, kutunun kenarına bir iyice sildi. Herşey gol'dü, penaltı'ydı. Konuşuyorlardı, bağrışıyorlardı hep birlikte. Ve, pencereyi boyamaya devam etti.

«Ne mutlu onlara. Koşuyorlar, oynuyorlar. Dünya şeylerinde mi sanki? Dünya pahalıymış, hayat pahalıymış... Hı-ı-h... Umurlarında bile değil... Düşündükle-

ri bile yok... Tabiiii canım, hakları, elbette koşacaklar, elbette oynayacaklar. Şimdi koşmazlarsa, başka ne zaman ki... Nasıl olsa bir gün gelecek onlar da böyle kös kös bakacaklar... Koşsunlar tabii şimdi, büllükleri sağolsun onların... Ben de şu apandisiti bir aldırayım. İşe giderken, eve gelirken falan koşarım. Valla koşacam. Ne var sanki, gecikmiş gibi, vakti yokmuş gibi falan koşarım. Kimse farkına bile varmaz. Yarın ilk işim bunu müdüre söylemek olsun. Söyliyeyim de, memleket hastanesinde ameliyat oluvereyim, olsun bitsin. Yeter artık, yarım adam olmam yeter artık canım..»

Durdu. Şöyle bir gerindi. Boyanmamış bir alt pervaz kalmıştı. Yukardan ağrı bakındı çevresine. Karısı tavayı indirmiş, maltızı havada sallıyordu. Ipıl ıpıl kıvılcımlar uçuştular. Ardından, yanmış kömür pamukları dört bir yana serpiliverdi. Maltızı yere koydu. İçindeki ateşleri, maşayla tutup, tasın içindeki suya batıra batıra söndürüyordu. Apak dumanlar çıkarıyordu suda kömürleşen ateşler. Korlar gürültüyle kömürleşiyordu. Sesler... Dumanlar... Sesler, dumanlar... Sesler dumanlar...

«Ooofff, şu duman da, kapkara etti her yanımı be. Sanki niye duman çıkarır? Çıkarmadan sönse ya... Hı-ı-h, o deli de kömür almağa taa Gâvur Dağlarına gitmiş. Oradan kömür getirecek de, bana, para kazanacak. Hı-ı-h, aklına turp sıkayım. Yok ki. Bir tane akıllı yok ki batasıca sülâlede... Bak, bu itler de gelmediler daha. Baba baba olmalı da, babalığını göstermeli canımmm... Korkuluk...»

Maltızdaki korları, tasın içindeki suya biteviye daldırıp çıkarıyordu ki, çocuklar çitin kapısını hızla açarak gir-

diler. Kömürleşen korların sesinden, kapının sesi duyulmamıştı bile. Ana, hâlâ mırıldanıyordu, baba, habire alt pervazı boyuyordu.

— Nerde kaldılar, bir daha çağır şunları be! Baba olamadın ki bir türlü evlendik evleneli. Baba olamadın ki, sözünü dinlesinler. Babaysan, göster de babalığını, görelim. Şimdi gelince, ikisini de bir iyice döv, görelim.

— Delikten kirpi mi çıkarıyorsun be ana, bu duman ne böyle?

— Kuzul kurt!.. Boyunuz devrilsin inşallah. Boyunuz devrilsin inşallah da, gelemiyesice yanınıza yatasınız. Saat kaç? Koskoca adam oldunuz göya. Akşam oldu deyip te, erken erken eve gelmek yok değil mi sizde? Erken gelseydiniz de, şurdan, bahçeden bir marul alsaydınız, salata yapsaydık, kıyamet kopardı sanki ha!..»

Korları söndürmekten vazgeçti ana, çömeldiği yerde şöyle bir dikeldi. Büyüğün yüzü kan ter içindeydi. Pantolonun diz kapakları, deve tabanı gibi kapkara çamurdu. Bin an sessizlik oldu.

— Boyun devrilsin inşallah senin, boyun devrilsin emiii... Gene top oynadın ha. Tabii arkan sırılsıklamdır şimdi. Döv şunları şimdi işte, döv. Babayım diye gort gort kasılacağına, döv şunları. Ayaklarını kır da, top oynayamaz bağırlarına yatsınlar. Göster hadi babalığını. Allaaaah, allah!... Allah boyunuzu devirsin, inşallahhh!

«Döv, döv... Döveyim, peki döveyim ama, n'olacak? Hakları değil mi, oynarlar tabii. Şimdi oynamayıp da ne zaman oynayacaklar?... Dövsen bir türlü yarabbi, dövmesen bir türlü... Sen bağışla...»

Acele acele pervazın geri kalan yanına da sürüştürüverdi boyayı. Bitmişti. Fırçayı, kutunun içinde dikkatli dikkatli temizledi, sonra havuzun kenarına yatırdı. Kutuyu kapattı, onu da fırçanın yanına koydu. Derinden bir soludu. Çocuklar, tulumbanın önünde, yan yana ayakta duruyorlardı. Büyüğün yüzü, pençe pençe kızarmıştı heyecandan. Küçük babasının gözlerine gözlerine bakıyordu kırpmaksızın. Ana, maltızın başında hâlâ mırıldanıp duruyordu. Başını anadan yana çevirdi baba. Hemen geri döndürdü. Bir bağlanıyordu yüz kasları, bir çözülüyordu. Sağ eliyle önünü karıştırdı şaşkın şaşkın. Korseyi az yukarı çekti. Kaşları iyice çatılmıştı.

— Gelin lan bakayım, dedi çocuklara.

Çocuklar biliyorlardı oyunun kurallarını. Birlikte iki adım attılar eğitilmişcesine, önünde kollarını iki yana yapıştırarak durdular. Mum gibi. Gözlerine bakıyorlardı babanın. Umutla. Sevimli, yumuk gözlerine.

— Hazır olun lan. Hah şöyleee... Söyle karı, şimdi söyle, ne yapayım ben bunlara? Ne dersen yapacam, söz...

Ana, maltızın başında bir yandan korları söndürüyor, bir yandan da mırıldanıp duruyordu.

— Döv işte, dedi, başka n'apacan?

— Benden korkuyor musunuz lan? dedi baba, çocuklara.
— Korkuyoruz, dediler çocuklar sevinçle.
— Bak karı, benden korkuyorlarmış. Sen söyle şimdi, ben bunlara ne yapabilirim?
— Maşallah, maşallah. Yüzlerine gül bir de. Bir o eksikti zaten. Bakalım, sonra nasıl baş edecen elin ipsizleriyle?

Mırıldanıp duruyordu.

— Hadi lan, dedi baba büyüğe, içeri gir de gömleğini değiştir, hasta falan olup başımıza bir dert açma.

Büyük, sevinçle seyirtti içeri. Oyun, gene her zamanki gibi, tatlılıkla son bulmuştu. Küçük, babasının ayaklarına dolanıyordu. Mutluydu.

«Şu anam, dedi içinden, şu anam yok mu ya.»

Anasına baktı kinli kinli.

«Hep onun başının altından çıkıyor bunlar. Yoksa babam bizi dövecek ha. Babam bizi dövecek... Gülerim... Babam benim...»

— Baba, dedi yaltaklanarak, ister misin, gidip marul alayım?

Baba, çömeldi; kucağına aldı küçüğü. Sarıldı, koklaya koklaya bir kaç kez yanağını somurdu. Küçüğün yüzüne garip bir sevinç sinmişti. Sevilmenin, küçük olmanın, şımartılmanın sevinci. Gözleri süzülmüş, kendinden geçmişti.

Sessizce osuruverdi, elinde olmayarak. Tam o sırada, baba yanağından bir daha öpüyordu. Saçlarını karıştırıyordu.

— Söyle lan bakim, dedi, kimi daha çok seversin? Beni mi, ananı mı?

Babasını mutlu kılacak bir başka oyun başlamıştı. Çocuk şöyle bir işveyle kıvrandı. Anasından yana baktı gülümseyerek. Yüzü asıktı, habire kömürlerle uğraşıyordu. Gene babasına döndü. Gururlu, gururlu:

— Hem seni, hem anamı, ikinizi de seviyorum, dedi, yüksek sesle.

Sustu bir an. Babasına biraz daha sokuldu. Şımarık şımarık:

— Seni daha çok seviyorum ama, dedi kulağına fısıldayarak.
— Ooooofff kokuttun gene!... Def ol bakayım, gâvurun dölü. İçin kokmuş be. Sıcak bir şey girmiyor ki gırtlağından içeri, elbette kokar. Öööfffff.. İçi kokmuş, içi. Gazlı bomba mubarek be. Öööfffff...

Ana gülüverdi birden. Başını maltızdan kaldırdı, sevişmeleri yarı kalan babayla oğula baktı. Baba, kıçına kıçına vuruyordu şakadan.

— Hadi bakiim, git de içini temizle.

Yarıda kopuvermişti çocuğun bol renkli sevinci. Anasına baktı. Gözgöze gelince, sinirle çevirdi başını ve evin ar-

dına koştu gitti. Ana, tasın içindeki suyu bir başka şevkle savurdu. İçinin bir yerleri kıpırdayıvermişti. Eğildi, birer birer doldurdu kömürleri tasa. Kalktı, içeri götürdü onları. Döndü. Maltızı aldı, yeniden girdi eve. Elinde ıslak bir fanilayla büyük çocuk çıktı kapıdan. Gitti, fanilayı çitin üzerine serdi. Akşamın alaca karanlığında göz alıcıydı, çitlerin üzerindeki yer yer eprimiş ak fanila. Duvarın dibinden ağabeyini gözetleyen küçük, fanilayı görür görmez çıktı. Sessiz sessiz geldi, babasının ardında durdu. Artık yıldırımlar çitin üzerine düşerdi. Durgundu hava. Çocukların gürültüsü kesilmişti. Ana dışarı çıktı. Kapının tam karşısına, çitlere serilmiş ıslak fanilayı gördü. Bağıracak, sövecekmiş gibi çocuklarına baktı bir. Küçük, babasına babasına sokuluyordu. Büyük, telâşla, tulumbanın kenarındaki boya kutusuyla fırçayı kapmış, içeri götürüyordu. Baba, tulumbanın havuzunun kenarına oturmuş, cigara içiyordu çevresinden habersiz.

— Hadı, dedi ana, büyüğe sert sert, elini çabuk tut. Masayı ortaya çek. İçerden sandalyeleri getir. Biraz yardımın dokunsun bari. Acıkmışsınızdır zahir, yemek yiyeceğiz.

Büyük, bir koşudur içeri gitti, geldi. Kapının yanında duvara dayalı duran masayı, boyalı pencerenin önüne taraf çekti. Gitti, sandalyeleri getirdi birer, ikişer.

«Neyse... Açılmadı çenesi... Bıktım be bu hayattan, dır dır dır, yeter artık, dır dır dır... Mubarek cırlavuk sanki. Bir gün, iki gün değil ki çekesin. Her gün böyle. Vallahi bir yolunu bulsam, bir saniye bile kalmıyacam şurada. Hemen defolup gidecem. Başka yolu yok bunun. Bir takımda falan top oynayarak bile boğazımı doyururum nasıl olsa. Dert mi bana... Hı-ı-h...

Çekilmez bu dır dır yahu... Cırlavuk sanki allahsız, dır dır dır, çekilir şey değil. Yeter be...»

Küçük, sandalyelerden birini çekip, hemen oturmuştu. Dirsekleriyle masaya abanmış, sağ elinin işaret parmağıyle dişlerini karıştırıyordu.

— Hadi lan, dedi büyük, küçüğe, git de içini temizle.

Döndü, babasına baktı.

— Yemek yerken gene pis pis kokutursan, gözüm kör olsun döverim. Vallahi gözünün yaşına bakmam. Rahat rahat oturması değil öyle, hadi git de içini temizle.

Küçük, parmağındaki kokmuş yemek kırıntılarını pantolonuna sildi.

— Söylerim haaa, dedi, top oynadığını vallahi söylerim anama. Gömleğini de gösterirsem..

Sinsi sinsi çevresine baktı. Daha yavaş sesle;

— Sonra, dedi, cigara içtiğini de babama bir söylersem, o zaman görürsün. Karışmam ha. Vallahi söylerim.

Dişleri birbirine birden kenetleniverdi büyüğün. Babası, hâlâ tulumbanın havuzunun kenarında kendinden geçmiş öylecene oturuyordu. Rahatladı.

— Baba, dedi, niye taşa oturuyorsun? Soğuk

alırsın sonra. Sandalyeye otursana. Senin için getirdim bak bunu.

Bir sandalyeyi arkalığından tutmuş, babasına uzatıyordu. Baba, oğlunun söylediklerini işitmemiş, anlamamış bir yüzle, bilinçsizcesine kalkmış uykuda gezer gibi yürümüştü. İçgüdüsel bir davranışla gene önünü karıştırdı, korseyi az yukarı çekerek, düzeltti, ve geldi, oğlunun gösterdiği sandalyeye oturdu. Kafasının içine dönüktü sanki gözleri. Donuktu. Ap akdı, Ana, büyük bir bakır sahanın içinde dört tane kabak dolması getirdi, sahanı masanın ortasına koydu. Kaşık sepetinden kaşıkları çıkardı, dizdi. Tekrar içeri gitti. Büyük de bir sandalyeye oturmuş dövecekmiş gibi küçüğe bakıyordu hep.

«... Yarın bir işe başlarsam... Başlasam mı bilmem ki? Bu kadar yıllık emekliliğim ya? Ama başlarsam, başka ticarethanelerden falan da defter alırım, geceleri çalışırım, iki aya kalmaz rahata kavuşuruz demektir... Bilmem ki, müdür beye nasıl söylemeli... Ben artık çıkıyorum, daha iyi bir iş buldum... Yarın bir işe başlarsam, n'olur ne çıkar sanki geceleri de çalışırım. Yarın gideyim, istifayı bastım geldim sana ağa diyeyim, hadi göster artık çalışacağım yeri.. İlkin ameliyat mı olsam?.. Şu dertten kurtulsam daha mı iyi olur acaba?... Devlet memuru iken hastanede yatmak muhakkak ki daha iyi ama, boş veeer, boş ver canım sen deee, laf mı?»

«... Söylesem mi acaba? Nişanlanmak istediğimi söylesem mi? Ama ne şaşırırlar... Ayıp, ayıp... Vallahi ayıp... Artık ben böyle böyleyim baba desem... Mecburum desem... Ayıp, vallahi ayıp... Aman canım, ayıpsa ayıp, n'apalım. Ne derlerse desinler. Bıktım bu

hayattan vallahi. Babamdan utanmasam... Babam olmasa arada, vız gelir. Zavallı çok iyi adam. Anam avradım olsun iyi adam, üstüne bir tane daha yok. Ahhhh ah, şu anam olmasa, ne çıkıyorsa hep ondan çıkıyor. Hani derler ya, kafasında kırk tilki dolaşıyor da kuyrukları bile birbirlerine değmiyor. O olmasa...»

«... Ayağıma kadar gelmiş devlet kuşunu çiğnemek var mı şimdi sen deee. Bir de kalkmış önce ameliyat olsam, falan gibi şeyler düşünüyorum. Allahın izniyle şu işe bir başlayayım, sonra gider daha iyi hastanelerde ameliyat olurum. Baktım, buradaki doktorları gözüm tutmuyor, basar İstanbul'a giderim. Zaten şunun şurasında kaç günlük ömrüm kaldı. Beyoğlu dedikleri yerde biraz da ben dolanayım. Bizim de anlatacak şeylerimiz olsun. Ne var?... Sen de kırkından sonra saz çalacaksın ha...»

«... Bir de anan hakkında böyle konuşma der. Neymiş, günahmış. Gelse de görse. Cırlavuk mubarek be. Gelse, görse, o zaman anlar, konuşulur muymuş, konuşulmaz mıymış. Kabul etseler ya. Artık devirleri geçmiş. Hı-ı-h, dünyayı hâlâ doğdukları zamanki gibi sanıyorlar. Geçti geçti. Dünya çoktan değişti. Dünya artık eski dünya değil. Hı-ı-h, kabul etseler ya. Yoook.. Konuşmak bile günahmış... Kim günah kılmış?.. İt!.. Bir de [illegible] derdi var başımızda. Pis... Şımarık it, n'olacak. Vallahi çekilmez oldu artık. Sanki her şeyi anasına, babasına söylerse altın madalya verecekler... Söyle lan... Söyle... Hadi, cigara içtiğimi de söyle. N'olacakmış bakalım? Bir kelime söylesinler, anam avradım olsun, çeker kapılarını giderim... Adımımı bile atmam bir daha... Feriştah gelse döndüremez...»

«... Çocuklarımı okutup, bir adam edeyim, yeter bana... Başka bir şeycikler beklediğim yok artık bu dünyadan... Bir adam olduklarını göreyim... Emirlerinde benim gibi yüzlerce adam çalışsın hele. Bir göreyim yeter... İyi, hoş, çıkmıyayım devlet dairesinden, memurluk daha iyi, daha garantili ama az veriyorlar, az.. Geçinemiyoruz... Yoruldum, bıktım artık parasızlıktan. Daha ne zamana kadar sürüneceğiz. Hiç bir yerden bir umudumuz kalmadı. Çalamıyor musun, rüşvet alamıyor musun, devlet dairesinde çalışmayacaksın. Artık devran değişti, devir eski devir değil. Eskiden, memur dedin mi duracaktın orada? Şimdi, ya şimdi? Hehey, rezil ettiler, rezil rüsvay ettiler vallahi. Şu particilik girdi, devlet memurluğu rezil rüsvay oldu. Offf, of... Başım patlayacak düşünmekten... Ne düşünüyorsun sanki? Olan olacaktır. Varsa kaderde, değiştirebilecek misin?... İyi kötü eline geçen paraya bak... Ardı önü yok, hepsi bu kadar.. Ama?..»

«... Hı-ı-h, hı, şimdi baba, ben nişanlanacağım desem.. Hı, hıh.. Nasıl şaşırır. Dili damağı kurur... Hadi canım sen de, damdan düşer gibi söylenir mi hiç? Önce ayıp bir defa. Söylemeden duramıyacaksın sanki. Bir yerine çöp mü dürtüyorlar, sus, otur oturduğun yerde adam adam otur işte. Olmaaazzz.. İlle söyleyip, akşam akşam adamın dilini boğazına akıtacak... Amma, ne bileyim ben, biliyor muyum ki ne yaptığımı? Seviyorum işte. Seviyorum, seviyorum, seviyorum... Var mı başka bir diyeceğin?.. Şimdi sarılıp öpmek istiyorum hem de... Saçlarından öpmek istiyorum.. Bir kadının saçlarını koklaya koklaya öpmek ne tatlıdır kim bilir? Filmdeki o oğlan da, kızı hep ensesinden öpüyordu. Sarılsam şimdi, saçlarını öperken, seni sevi-

yorum deyiversem. Kendisine acıdığımı, kendisini korumak istediğimi söylerim. Tam öperken gene, senden başkası bana mutluluk veremez derim bir de. Tamam... O uzun, upuzun sarı saçları... Parmaklarımı diplerine geçirecem, çekecem kendime, öpecem öpecem öpecem. Koklarım, öperim, koklarım, öperim, koklatmazsa falan, öyle numaralara kalkışırsa saçından tutar çeker, yerde sürürüm alimallah. Sonra basarım tokadı, basarım tekmeyi. Aynen o oğlan gibi, ağzının ortasına vururum tokadı, sonra yakarım cigarayı, tıpkı o filmdeki gibi, suratının ortasında söndürürüm allahıma. Gözünün yaşına bakmam...»

Küçük, babasının önündeki kaşıkla, kendi kaşığını almış, kamyonculuk oynuyordu masanın üstünde. İnleyerek, vınlayarak yarıştırıyordu onları. Çeşit çeşit motor sesleri çıkarıyordu. Ana, içerde dünden arta kalmış mercimekli bulgur pilâvını, tencereden bir kaba boşaltıyordu kocaman bir tahta kaşıkla. Bir an durdu. Eğildi, pilavı kokladı. Kuşku girmişti içine. Kaşığın ucuyla birazcık pilâvdan aldı. Sesli sesli çiğnedl. Gözlerini yumdu yumdu açtı. Başını iki yana salladı.

— Mis gibi duruyor, dedi mırıldanarak. N'olacak, yerler. Dökecek değilim ya bu kadar pilavı. Dökülür mü kız, Temur ağanın evi mi sandın burayı. Zavallı herifi görmüyor musun, yarım canıyla karınlarını doyuracam diye nasıl sağa sola koşuşup duruyor, beş dakkacık bir köşeye oturup dinlendiği yok vallahi. Mis gibi duruyor işte, dökeyim mi bir de ya? Yerlerrr, tabiî yerler... Bununki de akıl ya... Sanki dünyanın sonunu bulacak, kazık kaktı da dünyaya, yan gelip yatacak kı-

yamete kadar... Otur, oturduğun yerde, nene gerek senin evin boyası... Yoruldu, terledi boş yere... Benden beter yarım canlının biri zaten... Öööööff yemeklerini de yeseler de şu iş de bitseydi. Karınlarını bile doyurmak dert doğrusu bunların. Akşamlara kadar didin, uğraş dur, her tarafı temizle, akşam gene her şey eskisi gibi olsun... Öfff, bıktım vallahi böylesine yaşamaktan... İş değil ya bu. Ne günah işledik sanki? Yemeklerini de yeseler de, öööfff..

Büyük, hâlâ dirsekleri masaya dayalı, yüzü avuçlarının içinde öylecene duruyordu. Başka yerlerdeydi. Toz pembeydi.

«... Yüzündeki o tomurcuklar... Elimi yüzünde gezdirirken, bir de sarılırsam... N'olur yani, şimdi beni everseler?.. Para istesem!... Para isteyebilirim, böyle böyle işte derim, para lâzım bana... Olur olur, olmaz olmaz... Elimi üzerinde gezdirirkene her şeyi hisseder miyim ki acaba? Tüm dikkatimi oraya toplarım ben de, başka şey düşünmem. Ne der, böyle gezdirirken...» Elleri dizlerini okşayıp duruyordu. «... aynen onun gibi, solurum... Soluğunu da yüzümde duyarsam hele... Sıcaktır, nasıl ılıktır kimbilir, koklarım, öperim, somururum, So-mu-ru-rum... Ne tatlıdır kimbilir... Yarın sabah anlatayım. Böyle böyle diyeyim, bir çare bulun bana diyeyim, ne yapayım, isteyerek olmadı diyeyim... Ben mi istedim, oldu... Demek ki kendi kendine olurmuş, neyleyeyim ben... Ne diyebilirler canım, ağızlarını bile açamazlar vallahi, açamazlar tabiî, ben mi istedim...»

Baba, silkiniverdi şöyle. Bir an bakındı çevresine.

— Karııı, dedi bağırarak, lambayı getir!..

Ana, içi tepeleme pilav dolu sahanla dışarı çıktı. Geldi, elindeki sahanı masanın ortasına koydu.

— Maşallaaah, dedi sinirli sinirli, boncuk gibi dizilmiş duruyorlar karşımda. Allah nazardan saklasın. Birden hiddetlendi. Biri kalksa da, içerden lambayı getirse eli kırılır sanki. Anaları ne güne duruyor, gider getirir. Ne böyle kazık yutmuş gibi oturuyorsun, diye bağırdı büyüğe, hadi gir de içeri, şu lambayı yak gel. Kırk yılda bir yararın dokunsun be. Amaan, aman, erkek evlat mıı, düşmanlar başına. Ellerini sıcak sudan soğuk suya sokmazlar... Bak hâlâ oturuyor... Herif sen söyle bari de, beni zıvanadan çıkarmadan gitsin getirsin.

Büyük, fırladı yerinden, bir koşudur içeri girdi.

— Ne dersin, karıı, diyordu baba, zavallıların akşama kadar koşuşmaktan halleri mi kalıyor. Hepsi şeytanın beleş amelesi?

Ana da mırıldanarak içeri gitmişti büyüğün ardından. Büyük birazdan, camı ışıl ışıl bir petrol lambasıyla çıktı. Getirdi lambayı, masaya koydu. Geçti, eski yerine oturdu. Ana geldi, elinde ekmek sepetiyle. Ekmeği herkese ikişer dilim ikişer dilim pay etti. Babanın sağ yanına geçti oturdu sonra.

— Hadi bakalım, dedi, bismillah deyin, başlayın. Kazanana dua edin, dua edin ki allah babanıza kuvvet versin, yoksa sizlere kalsa, kapıdan içeri bir lokma bir şey girmez, anamız da evde aç mıydı acaba demezsiniz vallahi. Tabiî, top oynamaktan vaktiniz mi kalıyor ki...

İki dolmayı bir tabağa koymuş, küçükle kendi arasına, ortaya çekivermişti konuşurken. Büyükle baba, birlikte öteki tabaktan yiyorlardı. Bir an sustu herkes. Düşünmeksizin yemek yiyorlardı. Ağız şapırtıları dört bir yanı dolduruvermişti. Dişler gıcır gıcır gıcırdıyordu arada bir.

— Ana, su ver, dedi küçük birden bire.
— Derttt, dedi ana, elin yok mu, kalk da iç.
— Bu ne su içmesi böyle lan, dedi büyük, daha yeni başladın yemeğe be.
— Hadi ver anası, ver, dedi baba.

Ana, mırıldana mırıldana kalktı, içeri girdi, elinde büyük bir kalaylı tas ve bir bardakla çıktı bir süre sonra. Bardağı masanın kenarına bırakıverdi. Döndü, tası tulumbadan doldurdu. Geldi, şarıltılarla boşalttı bardağa yukardan ağrı. Sonra, küçüğe taraf itti yarısına kadar dolu bardağı. Bir yandan sandalyesini çekip tekrardan eski yerine otururken, bir yandan da:

— Al, dedi sert sert.
— Koşmaktan zavallıların halleri mi kalıyor akşama kadar karıı, dedi baba gene.

Hem konuşuyor, hem de ağzına tıka basa doldurduğu lokmayı çiğnemeye çalışıyordu.

Yarın bari bakiim,...,

hakkımızı unutmasalar,..., başka,..., bir şeycikler,... istemem,..., yeter ki unut...masınlar..., eee, anası,

— Of sen de be, ya yemeğini ye, ya konuş. Nedir o soluk soluğa, ardından kovalıyanlar mı var? Biraz küçük yap lokmayı.

— Karıı, karııı, anasıı, dedi baba soluk soluğa.

— Dadaş ağanın torunları sanki. Kimi kıtlıktan çıkmış gibi saldırır yemeğe, nerdeyse boğulup ölecek, kimi kalkıp bir suyunu bile içemez, babasının hizmetçisi var tabii.

— Eeeeee anası, dedi baba tekrar, lokmasını çabuk çabuk çiğnemiş aceleyle yutuvermişti rahat rahat konuşabilmek için sırf, sen de onun gibi bir aferin alsaydın öğretmenden bugün, kalkıp da suyunu içmezdin tabii. Büyük bir başarıyı muştulamanın telâşı içindeydi. Kelimelerin harfleri düşü düşüveriyordu. Kolay mıı karı?... Sende içmezdin...

— Anlamam, dedi ana iri iri.

— Hadi oğlum, dedi baba küçüğe, bugün öğretmeninin dediklerini anlat da, anan da duysun. Dinle anası, dinle de bak.

Küçük, boynunu kırıverdi bir tuhaf. Sandalyesinde geriye doğru yaslanarak, nazlı nazlı kıvrandı.

— Anlatmıştım yaaa. Dedi. O zaman dinleyeydi.

— Anlat oğlum, anlat da duysun.

— Hani bayramlarda astıkları altı oklu bir bayrak var ya ana, öğretmen bugün hepimize onu gösterdi işte, bu oklar nedir, adlarını

biliyor musunuz dedi. Koskoca sınıfta çıt çıkmadı gözüm kör olsun.

— Tövbe de oğlum, tövbe de, dedi ana.

— Kimse cevap veremedi. Yalnız ben parmak kaldırdım. Yaa, ben kaldırdım bir. Say dedi öğretmen. Ben de saydım. Aferin dedi. Sana bir pekiyi veriyorum dedi. Yaaa.

— Say bakalım. Say da, anan da duysun.

— Devletçiyiz, Cumhuriyetçiyiz, Milliyetçiyiz... neydi?..., Milliyetçiyiz, Cumhuriyetçiyiz, Devletçiyiz,..., Hıı...

Sağ elinin işaret parmağıyla, sol elinin parmaklarını birer birer yumdu. Gözlerini kapattı sonra, başını hafif yukarı kaldırdı. İçinden saydı bir kez de. Bir... İki... Üç... Sevinçle bağırdı.

— Halkçıyız, Layikiz... Bir tane daha olacaktı? Neydi? Neydi?

— İnkılâp, dedi baba.

— Ha, ha, İnkılâpçıyız.

— Aferiiiin, dedi baba. Duydun mu anası, oğlunun söylediklerini duydun mu? Anlamazsın ki. Sülalende bir kişi göster bunları bilen, o zaman istediğini yap. Haa oğlum, dedi oğluna öyle değil mi? Sülalesinden bir kişi göstersin, sonra bağırsın sana, değil mi?

Alabildiğine çatıktı kaşları büyüğün. Kocaman bir parça kopardı ekmekten, hırsla salçaya buladı, ağzına attı. Çene kaslarını koparacakmışcasına dişlerini kenetliyordu. Dolma bitmişti.

— Dolma yok mu daha? dedi, yok olduğunu bile bile.

Masanın ortasındaki kalaylı bakır sahan tepeleme pilav doluydu.

— Dertt, top oynayacağına, hizmetkârlarına emredeydin de, pişirteydin. Aklın nerdeydi daha önce, zıkkım yiyesice?

Büyük, gene kocaman bir parça kopardı ekmekten, tabağı sıyıra sıyıra sildi. Birşeyler yapmak istiyordu aslında; örneğin, bağırmak, parçalamak eline geçeni, sövüp saymak. Kocaman bir ayak, nasırına basıyordu sanki habire. Kaşığını daldırdı masanın ortasındaki sahana, bulgurları sağa sola saça saça doldurdu.

— Karıı, dedi baba, varsa getir de, yesinler.
— Neyle yapaydım? Kabak alacak param mı vardı, hepsi bu kadar işte, dedi ana.
— Başka bir şey yok mu?
— Var. Yağda kızartılmış kabak içi var, yerlerse getireyim.
— Getir, getir sen. Yerler tabiî, yemeyip de n'apacaklar.

Ana, bir hışımla kalktı. Ateş püskürüyordu. Gitti, bir tabak dolusu yağda kızartılmış kabak içi getirdi, önlerine koydu çarparcasına. Büyük, kaşığının ucuyla bir tane aldı.

«Top oynayacağıma çalışıp da yiyeymişim, hıh, lafa bak, keyfimden sanki, kazanıp da yiyeymişim, sanki keyfimden, bırakacam artık okumayı, çekilir şey mi be, öfff, dır dır dır dır, akşam akşam başladı gene, çalışıp kazanıp da yiyeymişim, kaç zaman kaldı şunun şurasında, elbet bir gün bana muhtaç olacak, çok sürmez. O zaman görüşürüz işte. Çalışıp da yer miymi-

şim, yemez miymişim? İşte o zaman görüşürüz. Vallahi bıktım bu dır dırlardan.»

Karşı evlerin üzerinden ağrı kocaman bir ay yükseliyordu. Donuk bir aydınlık üzerlerine üzerlerine serpiliyordu. Ipıl ıpıl kalmıştı lambanın şavkı. Uzaktan uzaktan nehrin hışırtıları, kaşıkların sahanlara çarpması, yeri göğü sarsarmışcasınaydı.

— Doydum, dedi büyük, kaşığını masanın ortasına kapattı.

— Hani dolma istiyordun daha? dedi baba sinirli sinirli.

— Doydum.

— Ben de doydum, dedi küçük.

Kem gözler aydınlıkları karartıyorlardı sanki. Fırtına öncesinde kuşların ciyak ciyak kaçışmaları gibi bir şey.

— Beğenmediler beyefendiler, dedi baba ve yerinde şöyle bir doğruldu. Oğlum, sizler adam olun da işte, çocuklarınıza daha iyilerini yedirin. Köpekler!... Ben ancak bu kadarını yapabildim. İster yiyin, ister yemeyin, umurumda bile değil vallahi. İtin döllerine bak, karşıma geçmişler bir de çemkiriyorlar.

— Yok canım, dedi büyük suçlu suçlu, ne beğenmemesi, vallahi doydum da ondan.

— Hadi içeri öyleyse, ders başına.

Çocuklar, isteksiz isteksiz kalktılar, kapıya doğru yürüdüler ard arda. Tam içeriye girecekleri sıra, büyük korkuyla durdu, geri geri çekildi. Döndü, tekrardan masanın yanına geldi.

— Lambayı, dedi, babasına lambayı göstererek.
— Ne yapacaksın? dedi ana.
— Karanlık, nasıl çalışalım?
— Alın, alın, dedi baba.

Ana:

— Neyi alsınlar canım, masayı toplayayım hiç olmazsa.
— Ay ışığı var ya işte... Hem acelesi ne yahu, toplarsın.
— Beş dakika beklesinler, kıyamet mi kopar. Sanki bana ders kaçacak.
— Canım, acelesi ne dedik ya... Sonra toplarsın, otur, oturduğun yerde. Otur da, iki çift laf edelim.

Ana çocuklara:

— Beş dakka bekleyin siz, dedi sert sert, şunları kaldırayım da, kokmasınlar. Daha yarın da yersiniz.

Masanın üzerindeki yemek dolu sahanları aldı.

— Hadi sen de lambayı getir, dedi büyüğe.

Birlikte içeri girdiler, bir süre sonra geri çıktılar ard arda, masanın başına geldiler, ana tabakları topladı, masanın üstünü şöyle bir sıyırıverdi, gene ana önde, büyük arkada içeri girdiler, bu kez kapıya dayalı duran küçüğü de alaraktan. Büyük, götürdü, lambayı her zamanki yerine astı, sonra üzerinde kümeleme ders kitabı yığılı alçak bir masanın başına gitti, masaya dayalı sandalyayı çekti oturdu. Rasgele bir kitap aldı kümeden, şöylecene açıver-

di. Başka dünyalardaydı. Küçük, yere bağdaş kurmuş, dizlerinin üzerine koyduğu tahta çantasının içine iki büklüm yumulmuştu.

Dışarda...

Dışarda, hava az serinlemişti.

— Off, çok şükür bugün de işleri bitirdik neyse. Allah yokluklarını göstermesin, işleri bitmiyor ki eşşek sıpalarının. Karınlarını doyurmak bir dert, üstleri başları bir başka dert. Yarabbi çok şükür, Allah başka dert vermesin... Derinden bir soludu. Sonra sustu bir an. Birden aklına gelmiş gibi; Hani tam dövmenin zamanıydı, dedi. Ağızlarını bile açamazlardı vallahi. Bir iyice dövecektin. Senin şu yumuşak yüzlülüğün yok mu ya. İşte böyle sonunda yüzüne çemkirirler.
— Dövünce adam mı oluyorlar sanki karı. İşte kardaşın dövdü dövdü de, adam mı oldular? Herif gitti, amcasını bıçakladı.
— Hasta onlar.
— Ne hastası? Aklı seninkinden, benimkinden sağlam onun be.
— Sen yüzlerine gülüyorsun iyi mi oluyor sanki? O büyük yok mu, o, kulağının memesini tuttu, çekiştirdi, dudaklarını büzerek ıslık çalar gibi sesler çıkardı ve sağ elinin orta parmağıyla iki kez masanın üzerine tık tık

vurdu, şeytanın kulağına kurşun, her bir şey beklenir ondan.

— Dövsek n'olur? Gidip başkasını vuracağına, gelip beni vursun bari. Baba, oğlun katil oldu diyeceklerine, ona, baba katili desinler daha iyi. Zaten benim de onlardan bir beklediğim yok ki. Yalnız, babamız bizi ihmal etti demesinler kâfi bana. Kendileri için elimden geleni geri koymadığımı bilsinler. Yoksa, adam mı olacaklar, biliyorum. Bokların bir kazmaya sap olmayacaklarını biliyorum. Oğlan dayıya, kız halaya çekermiş karıı, işte dayıları olacak deyyuslar göz önünde.

— N'olmuş dayılarına?

— Bir şey olacağı da yok, bir şey olduğu da yok.

Bir süre sustular.

— Sabah oğlunu gördüm seninkinin, dedi baba damdan düşercesine, babam burada değil diyordu. Haa, kardaşın nereye gitmiş acaba biliyor musun karı?

— O da işte bir başka akıllı. Kalkmış, kömür almaya taa Gâvur dağlarına gitmiş. Güya, oradan kömür getirip satacak da, para kazanacak. Ölme eşşeğim yaz gelsin. Onun da aklına turp sıkayım.

— Eder, eder canım, dedi baba telaşla. Niçin kâr etmesin, getirir satar ve kâr eder, ortada bir sebep yok ki etmemesi için. Olsa da bir şey değişmez ya hem, şimdiye kadar sebebi olan şeylerin hepsi istediğimiz gibi mi sonuçlandı sanki, ben de kalkmış böyle kai-

deler arıyorum, yahut bilmem ki, her şey akla sığmıyor mu?

Susuverdi birden.

«Acaba anlatsam mı açık açık? Hani bakarsın olmayıverir, mahçup oluruz. Adam sen de, olmazsa, ben n'apabilirim.. Anlatim, anlatim.»

— kazanmaması için ortada bir sebep yok karı. Yeter ki, Allah insana yürü ya kulum desin bir kere. Bakarsın kardaşın da bir vurgun vurmuş...

Ana, babanın konuşmasını kesecekmiş gibi şöyle bir kaykıldı yerinde, sonra eteklerini silkeleyerek, yeniden eskisi gibi oturdu.

— Ben de... Deli saçması işte konuştuklarım, her aklıma geleni, her aklıma geldiği gibi söylüyorum. Tabiî, tabiî kazanmaması için bir sebep yokki ortada. Baksana Ebeş ağaya, Kara Memmed'e, Kürt Dadaş'a, nasıl? Allah yürü kulum demeli bir kerre. İşleri, böyle ipe sapa gelmez şeylere bağlamak, perişan etmek işte bizim gibi cahil adamların harcı. Ne demişler, ne demişler, hani şeyi çarşafa dolandı derler ya, işte biz oyuz. Bizim gibi cahiller için söylemişler bu sözleri eminim. Korkmamalı yahu. Dolansın, ne var? Bir dolanır, iki dolanır. Bakarsın, kardaşın da bir zengin olmuş ki, sorma gitsin. Seninle benimle selâmı sabahı kesmiş. Kessin tabii. Kesecek tabiî. Zengin kısmı senin benim gibi

fukara kısmıyla ufak memur kısmıyla hem hal olur muymuş? Biz de böyle, üç beş kuruş deyip duralım. Ehhh, işte, bizim de dünyamız buymuş... Karı, sana bir şey söyleyeyim mi, dikkat ettim zenginler bizden daha pinti be. Bizim elimiz vallahi daha açık. Ağan da zengin olursa, öyle olur. Eli cebine girmez artık, sanki akrep var da içinde, sokar. Artık, evine gırmek için, dibi mühürlü istida lâzım. Ağana mı gitmek istiyorsun, onaltı kuruşluk pulu yanından eksik etmeyeceksin, etmeyeceksin ki, etmeyeceksin. Tırnağının dibinin etini ye de, muhtaç olma kimseye. Allah muhtaç etmesin, Allah elden ayaktan düşürüp de, ser sefil etmesin.

Sustu. Titreyiverdi birden bütün vücudu.

— Üşüdün mü ne? dedi ana.

— Sen fakirlere elini aç ki, Allah da sana elini açsın. Hazreti Muhammed böyle buyurmuş, sen elini aç ki, Allah sana versin. Vaktiyle bir zengine bir işim düşmüştü de... Anlattım, anlattım... Nasıl demişti hele, nasıl? Saçlarının dipleri çürümüş kellere dönmüştü de başı... Şöyle, başını kaldırıverdiydi... Sonra da, kadınımsı sesiyle anlamadım dediydi. Kucağındaki kedinin sırtını sıvazladı sıvazladı da, kalktı öğüt vermeye... Nasıl zengin olunurmuş, kendi benim kadar bile kazanamıyormuş, benim hiç olmazsa her ay belirli bir gelirim varmış, ay başı oldu muydu tiring alırmışım maaşımı, emekli de ol-

sam maaşım tıkır tıkır işlermiş, filan falan işte... Yaaa, ne demiş Hazreti Muhammed, sen elini aç ki, Allah da sana elini açsın.

Gene titredi bütün vücudu ıspazmoza tutulmuşcasına.

«Her şeyi açık açık anlatayım canım. Anlatayım da bana bir akıl versin. Ne derse desin. Tek başıma dayanamam sonra. Kim destek olacak bana? Elbette karım. Anlatayım, anlatayım.»

— Üşüyorsan dışarda oturmayalım? dedi ana.

Hava bayağı serinlemişti.

— Şimdi iyi dinle beni karı, iyi dinle ki bana bir akıl veresin.

Gözleri belerdi birden ananın. Göz akları donuk ay ışığında kocaman kocamandı. Kollarıyla abandığı masanın üzerinden babaya doğru alabildiğine uzanıyordu.

— Bak karı, akşamüstü kahvede Hacı Durdulaların Ekiz Ağa rasgeldi. Tanıyorsun. Bas istifayı, gel dedi bana, her an fabrikada yerin açık dedi. Yarın istifayı basıp, gidecem gibime geliyor. Sen şimdi akıl ver bana, n'apayım? Akşamdan beri kafam bununla meşgul, bir türlü içinden çıkamadım. Bilmem ki, daha mı iyi olur? Koskocaman bir ağa bizi aç komaz ya? Haa? Daha iyi olur desene. Mutlaka buradan aldığımdan daha çok verecektir. Bas istifayı gel dediğine göre, bana ihtiyacı var demek. Haa, bir şey söylesene canım, ne dersin? Düşünüyorum taşınıyo-

rum, daha iyi olur gibime geliyor. Biliyorsun işte neler çektiğimizi, nasıl idare ettiğimizi. Koskoca bir ağa karneyle marneyle yaşamıyordur ya? Ekmek dersen, şeker dersen boldur evinde elbette. Eh, bizi de kıyısından köşesinden yararlandırır... Yarın gidip, geldim ağa diyeceğim.

Kanı, daha bir şevkle dolanıyordu damarlarında. Sustu. Başını yukarı kaldırdı, ayın önünde uçuşup duran bulutlara dikti gözlerini.

— Amma da soğuk. Koskoca bir ağa canım. Çiftlikler, ticarethaneler, fabrikalar. Elini sallasan ellisi. Amma da soğuk ha.

Soğuk muydu? Ispazmoza tutulmuş gibiydi heyecandan.

— Üşüyorsan, hadi içeri girelim, dedi ana.
— Haa? Ne diyorsun, bir akıl versene bana, yarın istifayı basıp gideyim mi?
— Hiç olmazsa emekliliğimi kazansaydım.

İşitmemişti baba. Dalgın dalgın sağ kulağının arkasını kaşıdı.

— Emekliliğini kazansaydın bari diyorum.
— Düşündüğün şeye bak karı, dedi baba güvenle. En küçük bir kuşkusu yoktu. Pırıl pırıldı geleceği düşlü dünyasında. Ne çıkar ki emeklilikten... İnşallah daha iyisini kazanacağız. Allaha şükür elim ayağım tutuyor henüz. Sonra başka mağazalardan defter falan al-

mayı da düşünüyorum. Geceleri evde çalışır, yaparım. İnşallah iki aya kalmaz üstümüzü başımızı bir iyice donatırız. Biraz da biz gün görelim be. Yarın istifayı basıp gideceğim. N'olursa olsun, bir de böyle şansımı deneyeyim. Emekli olmayı beklersem, tehööö, daha çok var, tam dört yılım var. İyice hurdam çıkar vallahi. Artık hiç bir işe yaramam ondan sonra. Elim ayağım tutarken bir tarafa beş on kuruş koyayım, biraz sıhhatime bakayım diyorum karı. Vallahi böyle giderse, bir gün bakarsın kuyruğu düğümlemişim, siz de yazıda yabanda ser sefil kalırsınız. Hakkım değil mi? Tam yirmi yıldır çalışıyorum, n'oldu? Hiç. Sadece tanınmayacak hale geldim. Başkacana n'aptık? Hiç. Yaşamak bizim de hakkımız değil mi? Yaşamak nedir hem? Hiç birimiz bilmeyiz ama, ağzımızı da açtık mı kül bırakmayız mangalda. Yirmi yıldır çürümüş kâğıt kokusu solumaktan anam ağladı. Hadi dediler hep, bey dedim ben, eğildim kalktım, didindim durdum. İnan karı, hiç dalkavukluk etmedim ama. Her zaman ip gibi bir kıravatım oldu boynumda, daima ceketimin önü ilikliydi, allah var, inkâr etmiyorum, bir gün de olsun büyüklere karşı hürmette, saygıda kusur etmedim. Anlayacağın, ceketimi falan hep hürmetimden ilikledim. Eh işte bunlar da yaşamaksa, biz de yaşadık. Geceleri gazinolarda çalgı çalıp hem eğlenen, hem eğlendiren çalgıcılar gibi yaşayacak değiliz ya. Bizim ki de bu kadar olur. Aslında yaşamak hayvanlara mahsus bir şey. Bilmem

ki. Karı, bak sana bir şey anlatayım; geçenlerde bir gün bir adam gördüm, bir evin çatısının tepesine çıkmış bir şeyler yapıyordu. Durup baktım bir süre. Dört beş kat vardı binanın yüksekliği. İnan, değil öyle çalışmak, oradan aşağı şöyle beş dakka baksam, gözüm kararır, tepe taklak düşerim kahrolayım. Baktım durdum. Ne bekliyordum? Adam farkında bile değildi çevresinin; Ne bekliyordum biliyor musun, adamın düşmesini bekliyordum. Kendi kendime şöyle bir düşündüm, evet, adamın düşmesini bekliyordum. Ama biliyorum, düşünce ölecek, mümkünü yok ölmemesinin. Bekliyorum, ha düştü, ha düşecek. Yani, öldü, ölecek. İşte görüyorsun ya, o düşerken ben yaşayacaktım.

— İyi ya işte, n'apacaksın işi mişi. Onun bunun ardından koşacak halin mi var? Yarın git müdüre söyle, söyle de bir ameliyat ol ilkin, şu apandisit midir, fıtık mıdır, ne zıkkımsa, onu aldır. Vallahi bu halinle kimsenin peşinde koşamazsın. Üç gün sonra en çok, postu serersin, karışmam, çor çocuk ortalıkta kalırız.

Baba, gene bir titredi, iyice üşüyordu. Ana:

— Üşüdün, dedi. Hadi içeri girelim.

— Hıh, ameliyat da dert mi bana karı.

— İçeri girelim hadi. Yahut dur, ben gidip bir şey getireyim içerden sırtına.

Ana içeri gitti. Ellerini oğuşturarak, başını kaldırmış aya bakıyordu baba. Sarılı kahverengili kılcal damarlarla çizik çizik kirli aklığın ortasındaki çakır yeşili gözbebekleri, ayın önünde tül perde gibi salınan bulutlar yansıdıkça, sisleniveriyordu. Ve sisli gözler, ay ışığının farkında bile değillerdi.

«Hıh ameliyat da bana dert mi, diye mırıldandı kendi kendine. Hıh. Beni de hiç bir şeye benzetemezler. Ben sanki bir tencereyim, bir saksıyım. Koy bir kenara öylecene dursun. Yarın basıp istifayı çıkayım da, nasıl bir adam olduğumu anlasınlar. Ben öyle bırakıldığı yerde yıllarca duran saksı mıyım be? Yok emeklilikmiş, yok bilmem ne bokun soyuymuş, yarın onların hepsine gösteririm ben. Nasılmış bakalım. Yarabbiii, sen kuvvet ver bana. Yürü ya kulum de, ele güne rezil etme bizi. Hayatım böyle sürüp gidecek değil ya, biraz Allah yürü ya kulum der, biraz da biz çalışırız, olur biter. Var gücümle çalışırsam niçin yapamaz mışım? Bir serbes çalışmağa başlayayım, kapıdan içeri akşamları öteberiler bir girmeye başlasın, o zaman işte, o zaman anlarlar adamın cevherini. Yarın gösteririm onlara inşallah. Yarabbi...»

Ana, üzeri kaba motifli, bir yün örgü şal getirdi, babanın sırtına serdi.

— Dışarda bir çalışmaya başlayayım, sen beni o zaman gör karıı, dedi baba şefkat bekler bir sesle.

— Nasıl, tesir etti mi? Üşümen geçti mi? dedi ana.

— Yeter ki inanmalı insan. Mesele orada. İnanç dağları yerinden oynatırmış. Bir çalışmaya başlayayım... O zaman görsünler beni.
— Off, n'oldu sana be bu akşam. Nuh diyorsun, peygamber demiyorsun. Biraz lâf dinle. Karşındaki başçavuşun eşşeği mi?
— Siz benim beceriksizliğime karar vermişsiniz kerre. İşte ona bozuluyorum. Nasıl istifa edilirmiş, ben başka işler de yapabilir miymişim, yapamaz mıymışım, onu ispatlıyacam yarın sizlere.
— Kuzum, kimselerin sana böyle bir şey dediği yok ki. Evham hepsi. Kuruntu. Bırak bunları, kendine gel biraz.

Bir an sustu ana. Sonra korkuyla açılmış gözlerini babaya dikerek:

— Sakın haaa, dedi, böyle kuruntular uğruna, elimize geçen beş on kuruştan da etme bizi. Bizi düşünmüyorsan, çocukları düşün.
— Ben verdikleri beş on kuruşu elden kaçırmamak için çalışmıyorum ki orda, dedi baba hiddetle. Çalışıyorsam... Korkma... Dışarda da bir çalışmaya başlayayım, görün siz. Mesele elimize geçen beş on kuruş meselesi miymiş? Hem o zaman, gider İstanbul'da ameliyat olurum. Baktım, oraları gözüm kesmiyor, ordaki doktorları da gözüm tutmadı, basar Avrupaya giderim. Yeter ki dışarda çalışmaya başlayayım bir.
— Gideceğin yerde de maaşla çalışmayacak mısın sanki?

— Maaşla, maaşla ama, burdakinin iki misli olur hiç olmazsa. Hem dedim ya, geceleri de defter tutacam, başka ticarethanelerin işlerini yapacam. İnşallah göreceksiniz. İşte o zaman, Allah izin verirse, sizleri kıraliçeler gibi yaşatayım da görün.

Küçük, dizlerinin üzerindeki çantanın içinde açılı kargacık burgacık yazılı defterden kaldırdı başını.

— Babaaa, dedi pencereden ağrı, otomobil de alır mıyız o zaman?
— Sen dersine bak bakayım, it, dedi ana sert sert, bizi dinliyormuş meğer. Biz de ders çalışıyor sanıyorduk.
— Yavrum, dedi baba, doktor olduğunda otomobili sen alırsın inşallah.
— Ben doktor olmak istemiyorum ki... Otomobil mühendisi olacam.
— Sus ulan, dedi büyük, görmüyor musun, ders çalışıyorum, gürültü yapma.
— Hadi sus evlâdım, dedi baba, bak abin ders çalışıyor. Sen de çalış hadi. Çalışın ki, doktor olasınız, mühendis olasınız.

Bir anda değişivermişti evren. Her şey bir anda dönmüş, sonra gelmiş eski yerinde durmuştu. Küçük kalkmış, ağabeyinin masasının başına gelmiş öylecesine dikilip duruyordu.

— Söylerim ha, dedi mırıldanır gibi hırsla, gözüm kör olsun söylerim cigara içtiğini babama.

Dudaklarını koparırcasına ısırarak, kurşun kalemle kitabının kenarına kapkara resimler çiziyordu büyük. Yarın hele bir olsun. Yarın eşek sudan gelinceye kadar dövecek. Ana kalkmış, yavaş yavaş ortalığı topluyordu. Sandalyalardan ikisini arkalığından tutmuş, sürüye sürüye içeri getirdi.

— Karıı, dedi baba dışardan, cebimden bir cigara getirsene bana!

«İç cigarayı öksür gene olur mu? Yarım canına bakmaz, bir de cigara içer, ne adam be. Aksi, lâf girmiyor ki kulağından içeri. Benden beter, öldü, ölecek. İçmese ya şu zıkkımı. Duramaz sanki. Bir yandan öksürerek cigara içmekten ne zevk alıyor, anlamıyorum ki. Öksüre öksüre içi dışına çıkacak nerdeyse.»

— İç de öksür emiii!... dedi ana bağıra bağıra.
— N'apalım öksürüyorsam sen de yahu. Amaaan karı, atın ölümü arpadan olsun, düşündüğün şeye bak. Canım istiyor, n'apayım... Karı be, hani var ya, cigaranın yanında bir de kahve yapıp getirsen, öyle makbule geçer ki vallahi. Tüm cennet senin olur.
— Hah, bir o eksikti tiryaki paşa.

Ev, topu topu yan yana iki odaydı. Biri yemek ve mutfak öteki yatak, çalışma ve oturma odası. Ana, (yatak, çalışma oturma) odasına girdi. Çocukların yerlere attıkları kirli, buruşuk kâğıtları topladı mırıldana mırıldana. Öteki odaya geçti. Cezveye su koydu küpten, sonra biraz kahve koydu, şekerini attı. Buruşuk kâğıtları maltıza doldurdu, ateşleyiverdi. Cezveyi üzerine koydu. Kalktı, öbür odaya gitti acele acele, babanın cebinden bir cigara aldı, acemi tiryakiler gibi dudağının ucuna iliştirdi, gel-

di, eğildi, maltızdaki kâğıtların alevinde yaktı. Bir soluk aldı, dudaklarından geri salıverdi sonra dumanı.

Küçük dışarı çıkmış, elini tulumbanın ağzına dayayarak, su çekiyordu. Uykuluydu hareketleri. Gözleri kapandı kapanacaktı. Avuçlarına biriktirdiği suyu, eğildi, uzun uzun içti. Başını kaldırdı, derin bir soluk aldı, tekrardan içmeğe başladı.

— Ne o, yatacak mısın? dedi baba.

Küçük, gene başını kaldırdı, derinden bir soludu. Elini çekiverdi tulumbanın ağzından, arta kalan sular şakırtıyla, havuzun içinde dağıldılar.

— Hıım, dedi, yatacağım.
— Dersin bitti mi?

Ana içerden bağırdı:

— Yatmadan önce git de çişini et. Gece yatağını sular da başıma iş çıkarırsan, gözüm kör olsun döverim vallahi.
— Bitti. Hepsini yaptım, dedi küçük.
— Peki, yat öyleyse evladım, dedi baba.
— İşittin mi dediğimi, sularsan, gözüm kör olsun döverim.
— Hadi evladım, dedi baba, git de, çişini et.

Küçük, homurdana homurdana evin arkasına taraf çitlere gitti. Bacaklarını açtı. Çitlerin üzerinde şekiller çize çize işedi.

Ana kalktı bir fincan aldı raftan. Köpürmek üzereydi kahve. Tam taşacakken fincana boşalttı biraz. Sonra cezve-

yi şöyle bir çalkaladı, geri kalanı da cezveye boşalttı. Cigara ağzında dışarı çıktı. Ağır ağır yürüyerekten, dökmeden götürdü kocasına verdi kahveyi. Cigaradan gene bir soluk aldı ve dumanları savururken cigarayı da uzattı kocasına.

— Elin dert görmesin karıı, dedi baba tuttuğun altın olsun inşallah.
— Bırak tıraşı, dedi ana.
— Ne tıraşı be karı inan ki içimden geldi, yürekten söyledim.

Cigaradan bir soluk aldı, sonra dumanları üfleye üfleye höpürtüyle kahveden bir yudum içti. Bir oh çekti derinden.

— Elin dert görmesin karıı, dedi yeniden. Cennet mekan yerin olsun. Şurada zaten, dedi, ikimizden başka kim var ki bizi düşünen. Körle kötürüm işte. Körün değneğiyiz bir birimize yani. Ahhh karı, ah, kimsenin bilmem nesinde bile değiliz.

Küçük işini bitirmiş, masanın başında dikelip duruyordu şaşkın şaşkın. Konuşmaları dinliyordu yarı anlar, yarı anlamaz. Babanın konuşmasının tam ortasında, bir sandalye çekip, oturmuştu. Fal taşı gibi açılmıştı gözleri. Öylecene anasıyla, babasını süzüyordu. Babanın konuşmasının bitmesinden neden sonra farkına vardılar çocuğun. Ana sinirle döndü.

— Hani yatıyordun, dedi çocuğa bağırarak, hani uykun gelmişti?
— Kaçtı, dedi çocuk yılışık yılışık.
— Hadi yat yavrum, git de yat. Sabah erken kalkacaksın da okula gideceksin, dedi baba.

— Çişini yaptın mı? dedi ana.
— Yaptı, yaptı karı. Hadi git de yat yavrum. Uykusuz kalma.

İstemeye istemeye kalktı küçük. Üzülmüştü, kırılmıştı anasına. Hani gücü yetse... Oysa, o yoğun sorunlar gene egemendi görünmez evrenlere. Korkunç gürültüler vardı bu sessizliğin ardında. Hani kılıçlı kalkanlı savaşlar. Nal sesleri. Kösle, davullar, zurnalar, ziller çalınıyormuşcasına. Onlar kendi içlerindeydiler. Ayaklarını sürüye sürüye içeri girdi küçük. Küsmüştü. Gitti yattı, yorganı iyice çekti tepesine. Küçüğü izliyordu büyük, kıvançla. Kurşun gibiydi göz kapakları. Avuçlarının ayasıyla ovdu, sonra tuttu o kurşundan göz kapaklarını, yukarı kaldırdı. Ayaklarını, yatacakmış gibi bir gerdi. Ellerini bütün genişliğince açarak kollarını havaya kaldırdı. Sonra yumruklarını var gücüyle sıkarak, yeniden gerindi. Soluğunu tuttu bir an, bırakıverdi gürültüyle. Kalktı. Dışarı çıktı. Anayla baba, yemek masasının başında «arpacı kumrusu gibi» oturuyorlardı. Gülüverdi masadan yana, acımayla sevme arası. Cigara içmek istiyordu canı, bu mutluluğu kutlama özlemiyle. Tulumbanın başına gitti. Kolu kaldırdı bastı, kaldırdı bastı, kaldırdı bastı. Elini tulumbanın ağzına dayadı. Sıcaktı su. Gene bir kaç kere bastı kola hızlı hızlı. Borudaki su bitinceye kadar çekti. Tekrar elini tulumbanın ağzına dayadı. Homurtuyla içti bir süre, soluk almaksızın.

— Ne o, sende mi yatıyorsun? dedi baba biraz sinirli.
— Yoook, dedi büyük ters ters.

Geri içeri döndü, o bir anlık mutluluğu yitirmenin hırsıyla. Masanın başına geçti, oturdu. Kitabı kollarının ortasına çekti.

«Yatıyor musun? Evet, yatıyorum... Allah allah, her şeye karışırlar, her şeye burunlarını sokmazlarsa olmaz. Evet yatıyorum, var mı bir diyeceğiniz...»

Cigara içmek istiyordu.

— Oralara kadar yorulduğuna göre, bari akıllı ucuz kömür bulsa da, beş on kuruş kazansa, dedi ana dalgın dalgın. Birden sustu. Gözlerini alabildiğine açarak baktı. Muştu veriyordu, sevindirici bir haberi muştuluyordu sanki. Ucuz kömür bulursa, haa herif, biraz da bize verir mi dersin? Kışlık kömürümüzü verir zahir değil mi?

— Düşündüğün şeye bak karı, vermezse vermesin yahu. Şimdiye kadar kömürümüzü o mu veriyordu sanki. Allah kerim, gene elbet buluruz yakacak bir şeyler.

Uçuvermişti ananın yüzündeki sevinç.

— Hadi yatalım artık, dedi bozguna uğramışcasına. Yeter derecede gevezelik ettik. Sabah erken kalkacağız hem.

— Erken kalkacam yaa... Daireye son olarak erken erken gidecem. Masamın başına şöyle bir fiyakayla kurulacam, ilk iş olarak hemen istifayı yazacam cakayla. Sonra arkadaşlara eyvallah diyecem, eyvallah arkadaşlar diyecem bağıra bağıra. Burada pineklediğim yeter artık, çıkıyorum, daha iyi bir iş buldum diyecem. İnşallah siz de kurtulursunuz tez elden, darısı başınıza diyecem. Hıı karı, sen

söyle, ben, öyle bırakıldığı yerde kalacak adam mıyım yahu? Sonra da eşyalarımı toplayacam, istifayı müdüre verdiğim gibi, basıp çıkacam. Bir çıkayım hele, o zaman görün siz beni.

— Yeter artıık. Akşam akşam kendini üzdüğün yeter. Bunları sabah düşünürsün. Sabahın şerri, akşamın hayrından iyidir derler. Hadi artık, gir de içeri yat.

Baba esneye esneye kalktı. Önünü karıştırdı bir, korseyi düzeltti. Bir türkü mırıldana mırıldana içeri girdi. Ana, fincanı aldı, sandalyalardan birini arkalığından kavradı, içeri götürdü. Döndü, öteki sandalyeyi götürdü bu kez. Geldi, masayı eski yerine duvarın dibine çekti. Avluyu şöyle bir gözden geçirdi. Gitti, çitin üzerindeki, havluyla fanilayı aldı. Hâlâ ıslaktı fanilâ.

— Hay allah, dedi mırıldanarak, hâlâ ıslak. Boyun devrilsin inşallah, dedi bağırarak, bu fanilanın hali ne böyle ulan? Hâlâ sırılsıklam. Baba baba olmalı canım, bunun ki babalık mı bana, döv derken, üstelik yüzlerine güldü bir de.

Havluyu omuzuna atıverdi. Fanilayı tortop edip, kuvvetlice bir sıktı. Islak fanila gıcır gıcır ediyordu. Havada bir iki kere çarptı sonra. İçeri götürdü, bir sandalyenin arkalığına serdi.

— Sen hiç ağzını açma, diyordu baba çocuğa.

Küçük, yerde serili yatağın içinde mışıl mışıl uyuyordu. Boncuk boncuk terlemişti alnı. Baba, yanına gitti. Elinin

tersiyle alnındaki terleri kurulayıverdi. Üstünü açtı biraz. Sonra sarıldı, koklaya koklaya yanağından öptü.

— Öfff, dedi, gene osurmuş.

Ana dış kapıyı sürgüleyip, yatak odasına girdi. Bıraksalar, çocuğun kemiklerini kırabilirdi döve döve.

— Ne hâlâ ayaktasın, yatsana, dedi babaya bütün hıncını çıkarırmışcasına. Hem yarın erken kalkacam diyorsun, hem hâlâ ayaktasın. Yat işte. Yat da zıbar.
— Kokutmuş gene seninki.

Baba, uysal uysal küçüğün sol yanına geçti, yorganın altına girdi, yattı. Ana biraz daha gitti geldi iki oda arasın. da. Büyük, güya ders çalışıyordu. Aklında başka şeyler vardı oysa. Örneğin uyusunlar istiyordu. Cigara içecekti. Örneğin, yok olmaz bir dişilik doldurmuştu kafasının içini.

Pencerenin önüne gitti ana yukarı kaldırılmış alt kısmı, tuttu, çengelinden kurtardı ve indirdi.

— Yatıyoruz, dedi büyüğe, bir şey ister miydin?

Başıyla yok dedi çocuk. Bir an önce uyusunlar istiyordu. Ana geldi, küçüğün sağ yanına geçti, yattı. Baba, ardını dönmüş yorganı burnuna kadar çekmişti.

— Karı, dedi yorganın altından, sabah erken kalkacam ha, unutayım deme.
— İyi iyi, anladık işte. Zıbar artık.

Sesleri kesiliverdi. Horlamağa başladı baba birazdan. Büyük, üzerine yumulduğu kitabın hep aynı sayfasına, anlamsız öylecene bakıyordu. Kocaman bir Eyyüb sabrıyla.

Küçücük pencerenin çerçevelediği çitlerin gerisindeki yazı, ayışığının donuk aklığında alabildiğine uzuyordu. Çakallar uluyordu çok uzaklarda.

İKİNCİ AKŞAM

— Bak, dedi anne büyüğe, gece yarısı oldu, baban hâlâ gelmedi.

Küçük uyumuştu. Ders çalışıyordu büyük. Döndü, anasına baktı. Yün örüyor sinirli sinirli. Gene kitaba eğdi başını.

— Çalışıyordur zahir, dedi umursamaz.
— Bu saatte çalışmak olur mu sen de. Gene bir yerlerde zıkkımlanıyordur. N'oldu acaba? İstifa etti mi? İnsan erken erken gelir de, anlatır. Merakta bıraktı bizi, ne adam be.

Şişleri yumağa sapladı. Kalktı. Öteki odaya geçti. Maltız, yana yana küllenmiş sönmüştü. Tencereyi indirdi. Maltızı havada salladı bir kaç kere.

— Tekmil sönmüş gene, dedi öteki odadan yarı duyulur yarı duyulmaz bir sesle.

Külleri maşanın ucuyla şöyle bir karıştırdı.

— Bu saatten sonra eve aç gelmez ya... Kaldırıyorum yemeği.

Kaldırdı, tencereyi tel dolaba koydu. Geri geldi, eski yerine oturdu. Gene başladı yün örmeğe. Sert bir yel, dışarda, cama çarptı geçti. Gök ta uzaklarda bir parladı, bir söndü. Başını kaldırdı ana ürpererek. Pencereye baktı. Elleri camda yün örüyordu. Odanın aynı, pencereden dışarı uzayıp gitmişti.

— Bak hele, bak dışarı, dedi çocuğa, yağmur mu yağacak?

Çocuk kalktı. Cama elini dayadı, avucunun karanlığından dışarı baktı. Zifiri karanlıktı. Bir iki yıldız çok uzaklarda, ıpıl ıpıl yanıp sönüyordu. Tam bu sırada karşı ufuklar gene parladı söndü. Geri döndü, konuşa konuşa gene masasına oturdu.

— Anlayamadım, dedi soğuk soğuk, gök bulutlu ama...
— Yağar yağar, inşallah yağar. Yağsın da, bir iyice ıslansın. Kapıyı da açmıyayım, kapıda, yağmurda kalsın be. Erken erken gelmez mi insan? Evdekiler meraktadır der de, insan erken gelir hiç olmazsa bugünlük. Bugün olsun erken gel be. Gene bir yerlerde zıkkımlanıyordur, zıkkım içesice.

Çocuk, bıkkın bıkkın başını kaldırdı, iki eliyle saçlarını karıştırarak şöyle bir gerindi.

— Ana, dedi sonra, babam sana bir şey diyor mu be? Bu yıl okulu bitirince beni gönderecek miymiş?
— Derttt sen de, neyle yollasın? Görmüyor musun, adamcağız yarım canıyla karnımızı zor doyuruyor zaten. Sen geç sınıfını bakalım,

hele bir geç, elbet bir icabına bakar. Artık bir ağaya mı yalvarır, yalvar yakar bir burs mu koparır beylerden hükümet hesabına, bir icabına bakar zahir. Hele sen bir geç.

«Hıh, icabına bakarmış Buralarda durur muyum ben be. Öyle sizler gibi yarım yamalak adam olmak istemiyorum. Yok ağaya yalvarırmış, yok beylere yalvarırmış. Öyle yarım yamalak adam olmayacam. Yapacağımı biliyorum ben. Söz verdim madem ki, n'apıp yapıp okuyacam. O, öl desin, ölürüm vallahi. Yeter ki desin. Söz verdim ona. Canım benim... Babam da nerde kaldı? Gelse, yatsa da, biz de yatsak.»

Hani, kendi kendine mırıldanıyormuş gibi, sayıklamış da düşündüklerini bir bir söylemiş gibi bir duygu geldi çöreklendi yüreğine. Gözleri korkudan fal taşı gibi açıldı. Birden, döndü anasına baktı. Anası farkında bile değildi oysa. Gözleri yün ören parmaklarında, dudaklarını kıpır kıpır oynatarak, bir şeyler mırıldanıyordu. Rahatladı büyük. Derinden soludu bir ve geri döndü.

— Ana, dedi rahatladığını belli eder bir sesle, sen de kış bitti yün örmeğe yeni başladın.
— Dön önüne, dedi ana ters ters, senin aklın ermez bu işlere.

«... Dön önüne, döndüm be, aman döndüm. Eşşek arısı sülasesi batasıcalar, deliklerine çöp sokturmazlar. Çilemiz bu bizim de, vallahi çilemiz. Bir bitireyim şu okulu, çekip gidecem. Neresi olursa. Kırk yıl görmesem dönüp bakmayacağım bir günden bir güne. Offf bıktım, gelse de yatsak artık be. Şu okumayı da kim icad etmiş, bıktım...»

Önündeki kitabın yapraklarını hızlı hızlı çevirdi. Çalışılması gereken kısmı sağ elinin baş ve işaret parmağıyla topluca tuttu, bir iki salladı. Sonra gene hışırtıyla koyuverdi. Tekrar başladı kaldığı yerden okumağa. Hızlı hızlı okuyordu. Kıpır kıpır dudaklarından, hırıltı gibi sesler çıkıyordu. Çok uzaklardan kopup gelen bir gürültüyle birden ikisi de irkildi. Birbirlerine baktılar. Gene sert bir yel, eve yıkacakmışcasına abandı. Ard ardına şimşekler çakıyor ve gök gürültüleri gittikçe yaklaşıyordu. Ana, kalktı, elindeki yün yumaklarını ve şişi götürdü bütün tomarıyla yüklüğün bir köşesine sıkıştırdı. Döndü, küçüğe baktı, Küçük mışıl mışıl uyuyordu.

— Ben yatıyorum, dedi sonra Büyüğe.

Gitti, küçüğün sol yanına yattı.

Kitabın ak yaprakları artık alacalı bulacalıydı. İç içe girmiş, kıpır kıpır görüntüler vardı yaşama sevisiyle dolu. Büyük, bir süre öylecene baktı. Uyusunlar istiyordu. Başka evrenlerdeydi ve bu evrenle ilgili bir tek isteği vardı; uyusunlar.

Hafiften hafiften horlamağa başlamıştı ana bir süre sonra. «Ohhh, uyudular nihayet. Oh be, uyudular be.» Kitapları kapattı, masanın bir köşesine düzgüncene yığdı. Kalktı. Lambanın camını hafiften kaldırıp, üfleyiverdi, fitili söndürdü. Sanki pusuya yatmış, pusuya yatmış da lambanın sönmesini beklermişcesine, bir koşudur doluştu odanın dört bir yanına karanlık. Bir anda, göz gözü görmez, zindan gibi. El yordamıyla gitti usulcana, küçüğün sağ yanına, yorganın altına girdi. Ananın sol yanında, hâlâ bir kişilik boş yer vardı. Ve tıpır tıpır çarpmağa başlamıştı yağmur damlaları cama.

Zifiri karanlıktı dışarısı. Yağmur, bir bahar yağmuru görkemiyle, iri iri alabildiğine yağıyordu. Babanın, ayakları-

nın böyle ikide bir belirsiz boşluklara basması, taa yüreğinden gözbebeklerine kadar dolmuş isteklerdendi, doğacıl zevklerdendi, miski amberlerdendi. Şimdi, dişisinin özlemiyle doluydu içi. Seviyle doluydu. Çırılçıplak bir seviyle. Kaşlarının, o gür kaşlarının arasına birikmiş yağmur sularının arada bir gözlerine giri girivermesi, karanlıkları alacalandırıyordu, binlerce ak benekler uçuşuyordu önünde. Yağmur yağıyordu, bir bereket muştusuyla. Serin serindi yağmur. Artık keçeleşmiş eski fötr şapkasının kenarlarından bir sağa, bir sola akıveren sular, ensesinden, çenesinin altından sırtına göğsüne serin serin girdikçe daha bir güzeldi yaşamak. Arada bir sağ eliyle yüzünü sıvazlıyor, başını havaya kaldırıp yağmurları soluyordu yüzyıllar boyunca. Mutluydu. Sabahlara dek dalga geçmekti istemi. Ağaçları kurulamak örneğin. Akla gelen bütün şişelere kokular doldurmak. Silmek, süpürmek evreni. Şakır-şakır-şakır-şakır... Çitin kapısını ayağının ucuyla itiverdi, açtı, girdi. Karanlıkların ortasında kapkara bir ev. İçinde çocukları, karısı. Gülümseyiverdi, derinden derinden soluyarak. Uzaklardan tek telli bir çalgının sesi geliyordu. Yanık yanık bir ilâhi okuyordu beş on ses. Arada «hu» çekiyorlardı. Yağmur yağıyordu. Şakır-şakır-şakır-şakır... Sonra tatlı bir sıcaklık... Zevki iliklerde duyulan bir sıcaklık. İçi seviyle doluydu.

— Karı, karıı aç kapıyı!...

Güm-güm-güm-güm-güm...

— Aç kapıyı hadiii!...

Şakır-Şakır-şakır-şakır-şakır...

— Bezirgâncı başıı, aç kapıyı!...

Güm-güm-güm-güm-güm...

Göğe baktı. Zifiri karanlık. Güneyde, göğün toprakla birleştiği yerlerde şöyle alacalı bir aklık var. Bulanık, donuk bir aklık. Üstü başı artık sırılsıklam olmuştu. Hava ılıktı. Kapıyı gene yumrukladı hırsla.

Güm-güm-güm-güm-güm...

— Karıı, dedi, hadi aç kapıyı artık!..

Ana şöyle bir irkildi yatakta.

— Deeert, dedi mırıldanarak, saat kaç olmuş be? Bak çocuk da yatmış. Açmayım. Açmayım kapıyı da, dışarda, yağmurda kalsın.

Toprak damlı evin camlarına patır patır yağmur damlaları çarpıyordu.

— Islansın. Oh olmuş, iyi olmuş, ıslansın.
— Karıı, aç kapıyı!..

Güm-güm-güm-güm-güm...

Şakır-şakır-şakır-şakır-şakır...

Ana, hiç ses etmeden kalktı, lambayı yaktı. Baba, hâlâ bağırıyordu. Mırıldanaraktan ağır ağır gitti, kapıyı açtı. Yapış yapıştı hava. Sırılsıklamdı. İçeri içeri saldırıyordu.

— Yarım saattir bağırıp duruyorum be kapı önünde, bu ne uykusu böyle? Tavuk gibi erkenden yatmışsınız!...
— Bağırma, bağırma... Çocuklar uyuyor...

Deminden beri içini dolduran sevincin sıcaklığını baba,

gene yüreğinde duyuverdi. Su dolu pabuçları, yere değdikçe şapur şapur ediyordu. Vıcık vıcık olmuş eski fötr şapkasını alışkanlıkla kapının arkasındaki çiviye astı. Sallana sallana gitti, sandalyeye oturdu. Odanın içine doluşmuştu sanki kapkara bulutlar. Doluşmuşlardı da, şakır şakır yağıyorlardı. Ana, diz çöktü babanın önünde, ayakkabılarını çıkardı. Nalınları giydirdi. Kendi kendine mırıldanıp duruyordu baba. Uzaklardan gelen ilâhiyi, tekrarlayıp duruyordu. İçeri girdi, kuru esvaplar getirdi. Bağıra çağıra giydirdi.

— Nerelerde zıkkımlandın gene? Leş gibi kokuyorsun. Erken erken gelsen de, yemeğimizi hep birlikte yesek, olmazdı sanki, değil mi? Isıttım, ısıttım soğudu.

Evin içini köşe bucak alkol kokusu doldurmuştu.

— Sorma karıı içtik işte...

Şişelere doldurulan kokular bitmişti.

— Sorma işte...

Aklında hep, yüreğindeki sıcaklık... Dayanılmaz sıcaklık... Dışarda... Şakır-şakır-şakır-şakır-şakır... Tek sesli çalgının tımbırtıları, kapının pencerenin aralıklarından evin içine içine doluşuyordu. Ardından «hu» çekiyordu bir dolu insan. Ana, babayı bir iyice kuruladı, giydirdi.

— Hadi, dedi, gir içeri, orası nisbeten daha ılık.

Baba, sesini çıkarmadan, uysal bir çocuk gibi yatak odasına geçti. Masanın başındaki sandalyeyi çevirdi, oturdu. Ana, girdi içeri, eski yerine hiç bir şey söylemeden geçti yattı.

— Ne yattın hemen be? Otur da karşıma, biraz konuşalım.
— Ne konuşacaksın? Sen de yat hadi. Gevezeliği bırak şimdi. Çocukları uyandırırız sonra. Zavallılar babalarımız ha şimdi geldi, ha şimdi gelecek diye, beklediler beklediler, yattılar.

Ayağa kalktı baba. Sallanıyordu. Korseyi çözdü çıkardı, masanın üzerine rasgele atıverdi. Küçük, horlayarak yüzüstü döndü tam bu ara.

— Çalıştılar mı bari? dedi baba.

Kafasının içindeki ses durmamacasına «hele gezele hele bir iki gün hemşerim» diyordu. «Hele gezele hele-hele gezele hele-hele gezele hele-hele gezele hele...»

— Karı, dedi gene hırsla, kalk da konuşalım be.

İçinde bir yerleri kıpırdayıvermişti ananın. Ses etmeden kalktı, yatağın içine oturdu. Bir şey sormak istemiyordu. İçinin bir yerleri ürperiyordu.

— Gene kiminle içtin? dedi bir şey sormuş olmak için.
— Yalnız başıma oturup içtim be... Ama, inan bana karı, oturup içmeseydim, sıkıntıdan mutlak çatlar ölürdüm. Vallahi çatlardım. Neyse... Sonra Sadrettin geldi. Seyfi geldi. Oturduk içtik... Büyük niye böyle erken erken yatmış? Dersi yok muymuş?

Sesi, sanki içinin bir yerlerinden kopup da çıkıyordu. Bir şeyler koparıp çıkıyordu. Çakır yeşili gözleri, yosun tutmuş durgun bir su gibiydi. Anlamsızdı. Yahut korkuluydu, konuşurken. Tam bu an birden ışıldayıverdi. İçindeki sevi gene yakıp kavuruyordu. Yağmur damlaları hâlâ yorulmaksızın cama vuruyorlardı. Çocuklar uyuyorlardı. Sesler dışardaydı. Çocuklar uyuyorlardı. Sesler dışardaydı. Çocuklar uyuyorlardı. Şakır-şakır-şakırdı... Çocuklar uyuyorlardı.

«Hele gezele hele bir iki gün hemşerim, hele gezele hele bir iki gün hemşerim, hele gezele hele bir iki gün hemşerim... Hele gezele hele... Hele gezele... Hele...»

— Yağmur da nereden çıktı yahu? Sabah, bir parçacık olsun bulut yoktu havada. Şimdi ya? Şimdi ya? Sanki gökten kovayla su döküyorlar.

Bir an sustu. Kulak kabarttı. Sanki duyulmaz seslerle çağırıyorlardı kendisini.

— Karıı, dedi inançlı bir sesle sonra, bugün anladım artık her şeyi... Ak koyunu kara koyunu ayırtettimm... Anladım ki, ben, devlete kulluk ederim ama kula kulluk edemem...

Yüzüne inancın canlılığı gelip kurulmuştu bir anda. İstese dağları yerinden oynatacak. Gözleri artık ışıl ışıldı. Işıl ışıl yeşildi. Aklındaki soruların cevaplandırılması, davranışlarındaki beceriksizlikleri bir anda silmiş süpürmüş, dizlerine arada bir hırsla inen yumruklarını kocaman kocaman yapmıştı.

— Yani?
— Yanisi yok avrat... Anladım ki, ben, devlete kulluk ederim ama, kula kulluk edemem.

Ama yarın? Ama yarın?... Üzerine, bir uyuşukluk, bir umutsuzluk mu çıkıp oturmuştu? Yarın bilinmez... Ana, babaya sarılmak istiyordu, yüceltmek istiyordu onu. Üzerine çullanmış yoğun sıkıntıları tutup tutup atmak istiyordu. Umutsuzluğu hançerlemeliydi. Gülüverdi.

— Kocam benim... dedi yürekten.

Doğruldu.

— Hadi, dedi, hadi gel yat düşünme...
— Ben mi düşünüyormuşum? Neyi?...
— Hadi gel yat artık. Bağırma... Çocuklar taaa, uyanmasın...

Babanın sesi yarı duyulur, yarı duyulmazdı.

— Yok canım, dedi, niye bağıracakmışım. Aksinee, bütün neşelerim üstümde şimdi. Kaf dağına jandarma komutanı tayin etselerdi, inan ki bu kadar neşelenemezdim. Vallahi...

Sustu.

— İnsanın, dedi, senin gibi bir karısı olduktan sonra... Tehöö. Bir şey düşünmesi gerekmez ki artık... Canım benim... Bir tanecik karıcığım benim...
— Sadrettinin neresi ötüyormuş?

Neden sonra konuştu baba.

— Sadrettin mi? Neresi ötsün zavallının? Mal sahibi, dükkânı boşaltması için mahkemeye vermiş. Dertli zavallı N'apacağını şaşırmış, üzülüp duruyor.
— Boyları devrilesiceler, adamcağızın üç beş kuruşluk rızkına göz dikmişler desene...
— Ahhh karı ah, hiç sorma... Azdılar azdılar vallahi...
— Kıyamet belirtileri bunlar. Ben bilmez miyim, kıyamet belirtileri bunlar. Tövbe yarabbi, tövbe... Allah korkusu kalmadı ki kimsede. Herkesin gözünü bir mal hırsıdır bürümüş. Fakir fukaranın canı çıksın.

Bir şimşek camın ardını gündüz gibi etti. Ardından, gök çöküyormuşcasına gürledi. Yağmur daha da hızlanmıştı. Ana, babanın gözlerinin içine içine bakıyordu. Öylesine açıktı babanın gözleri. Cama taraf bakıyordu. Odanın camdaki aksine bakıyordu. Yere serili yataklara, çocuklara, masaya, kendisine bakıyordu. Aynı ses, bar bar bağırıyordu beyninin içinde.

«Hele gezele hele bir iki gün hemşerim, hele gezele hele bir iki gün hemşerim, hele gezele hele bir iki gün hemşerim, hele gezele hele... Hele gezele hele... Hele gezele... Hele...»

— Devlete kulluk ederim ama, kula kulluk edemem ben karıı, dedi yeniden.

Ana, yataktan çıktı, öteki odaya geçti.

— Hadi yatsana, dedi öteki odadan biraz sinirlenmiş gibi, ne oturup duruyorsun gecenin bu saatinde?

Baba, mırıldana mırıldana kalktı. Tekrarladıkça acıları diniyordu sanki. Sesi anlaşılmazdı, artık. Şarkıydı mırıltıları. İlâhiydi. Her seferinde başka türlü ezgiliyordu. Gitti. Ananın kalktığı yere yattı. Yatağın ılıklığı, vücudunu birden seviyle dolduruvermişti. Damarlarındaki kanı yakıp kavuran bir seviyle. Karısının varlığını, yüreğinin taa içinde somut olarak duydu. Gülüverdi mutlu mutlu. Elini yorganın altına soktu. Tatlı tatlı kaşındı. Sonra, şöyle bir gerindi. Unutmuştu. Ana tekrardan girdi odaya. Sağa sola, alışkın bir davranışla bakındı.

— Yatıyorum, dedi babaya, bir şey istiyor musun?
— Yok, dedi baba.

Lambayı üfledi, geldi, babanın yanına yattı. Sırtını döndü. Baba, hâlâ içindeki sevinin sıcaklığıyla haşir neşirdi. Kendine sırtını dönmesinden bayağı alınmıştı.

— Böyle işte, dedi sert bir sesle kendi kendine konuşuyormuşcasına.

Hiç yanıtlamadı ana.

— Karım, dedi baba içten bir sesle.

Tuttu, çevirdi.

— Yavaş ol, dedi ana, çocuklar?
— Sen var ya, dedi baba, bütün dünya bir yana, sen bir yana. Sen benim herşeyimsin be...

Öl de, ölürüm uğrunda vallahi. Sen, yeter ki öl de.

Sarıldı sıkı sıkı. Davranışları artık hoyrattı, yırtıcıydı. Soluk soluğaydılar.

— Canım benim... Ölürüm... Ö-lüüü-rüüüm...

SABAH

Pencereden gözüken bir parça gök, pırıl pırıl maviydi. Serçeler ötüyordu. Ana kalktı. Çevresine şöyle bir bakındı. Küçük, kolunu yastığın altına sokmuş yüzüstü yatıyordu. Büyüğün yüzü, öteki yana dönüktü. İyice yorganın altına girmişti baba. Yataktan çıktı, öteki odaya geçti. Bir kaç kömür koydu maltıza. Aldı, dışarı çıkardı. Yaktı. Tulumbanın başına gitti, yarım teneke su çekti. Tenekeyi getirdi, maltızın üstüne koydu. Sonra çömeldi maltızın başına. Güneş daha doğmamıştı. Yağmurda yıkanmış ağaçlar ışıl ışıldı. Hava ılıktı. Parmağını suya batırdı, daha soğuk. Yüzünde, yeni bir güne başlamanın ürkekliği vardı. Kalktı maltızın başından. Evin önünde aşağı yukarı gitti geldi bir iki. Tenekeyi aldı sonra, içeri götürdü. Köşede, duvara dayalı büyükçe bir çinko leğeni, yere, tenekenin yanına koydu. Soyundu. Yıkandı leğenin içinde. Aptes aldı. Leğeni götürdü, çitlere doğru serpti sonra, Geri içeri getirdi, eski yerine koydu. Yüzüne bir yenilik gelmişti. Gene doldurdu yarısına kadar tenekeyi, maltızın üzerine koydu. Neşeliydi. Islık çalıyordu acemi acemi. Eğildi, maltızın kapağından bir iki üfledi. Eve girdi sonra, yatak odasına geçti. Kocasının başına gitti usulcacık. Dürttü bir iki. Bekledi uyansın diye. Dayanamadı, yorganı tuttu kaldırdı ucundan.

— Aaaaaaaaaaa!.....

Alâbros kesilmiş saçları ap aktı babanın. Pamuk gibi.

TURNA KUŞU KATLAMAK

BİR YENİ ÇAĞ MASALI

«Anne... Allah, nasıl olsa bir iki gün sonra canımı alacak, öyleyse niçin bana bu acıyı çektiriyor?»

Hiroşima'lı anne, vücudu radyoaktiviteli küçücük kızından göz yaşlarını saklayarak;

«Kızım- demiş -, kâğıttan bin tane turna kuşu katlamadığın için çekiyorsun bu acıyı. Şimdi oturur, kâğıtları katlayarak tam bin tane turna kuşu yaparsan, Allah seni o zaman bağışlar... Hem acı çekmezsin, hem de ölmekten kurtulursun...»

Küçücük vücudu radyoaktiviteden cılk yaralar içindeki yavrucak, hemen sıvamış körpe kollarını ve başlamış kâğıttan turna kuşu katlamaya.

Bir tane katlamış, iki tane katlamış..., üç yüz tane katlamış, dört yüz tane katlamış, beş yüz,..., altı yüz, altı yüz altmış, altı yüz yetmiş, altı yüz

yetmiş bir, altı yüz yetmiş iki ve altı yüz yetmiş üç tane katlamış...

Sonra?...

Sonra, artık gözyaşlarını tutamayan Hiroşima'lı anne ellerini yüzüne kapamış ve doya doya ağlamış.

«Hiç olmazsa, altı yüz yetmiş üç tane turna kuşu katlarken acı duymadı kızım...»

Hiroşima'ya atom bombası atıldığı zaman muhabere üsteğmeni olarak yer altında görevde bulunduğu için atomun yakıcı etkisinden kurtulan, fakat radyasyon etkileriyle kanındaki alyuvar - akyuvar dengesi bozulan «atom bombası kurbanı MASAHI NII, bütün varını yoğunu satıp, atomun korkunç etkilerini insanlığa tanıtmak üzere dünya turuna çıkmıştır. Irak, Ürdün ve Suriye'den sonra yurdumuza da gelen «atom bombası kurbanı,» atomdan nasıl korunulacağına dair sorulan bir soruya, önce yukardaki modern masalı anlatmış ve;

«İşte - demiştir -, yeryüzündeki bütün insanlar için radyoaktivitenin korkunç etkilerinden korunabilmenin bir tek yolu vardır, o da, kâğıttan turna kuşu katlamaktır.»

(Gazetelerden)

Yanlara kalın kalın toplanmış kadife perdelerin arasındaki sahneye bakarken, sanki, şeytan kılıklı, öteki evrenlerden gelmiş, boynuzlu, kocaman kulaklı, antenli, testere ağızlı, eli tırmıklı kollarıyla ayakları boyuna oranla yok denecek kadar kısa bir canlı, ağzımdan fırlayıp çıkacakmış gibi... İçimdeki, o bana ben-

zemez, o acayip, o şeytancasına canlı, fırlayıp çıkacakmış gibi...

Yukarılara bakıyorum. Yutkunuyorum...

Bu yeşile çalar gök de, ne diye sanki habire pencereden içeri doluyor? Pis bir yeşile çalar, sonsuz mavi, olağan bir yaz göğü işte. Ne diye?...

Yutkunuyorum... Boyun kaslarımı geriyorum... Geriyorum... Geriyorum...

İçimde, gergin kumaşlara jiletle dokunmak özlemi gibi bir şey... «Nükleer bombaların üç türlü etkisi vardır» diyor o. Varsa var... Gözbebeklerini kalın çerçeveli gözlüklerinin içinden, salonun bir sağına, bir soluna kaydıra kaydıra konuşuyor adam. «Basınç» diyor, «ısı» diyor, «nükleer» diyor. Diyor, hep diyor ama... Düzensiz, gür, kırçıl saçlarını parmaklarıyla arada bir tarayaraktan, «patlama noktasının hemen çevresinde, saniyenin binde biri kadar kısa bir zamanda bir ateş topu meydana gelir» diyor. Ateş topunun yarı çapı, bombanın büyüklüğü, ısı, etki, basınç ve saire, ve saire ve saire...

Niçin buradayım? Kur'a çektin, dediler. Tıktılar bizi buraya.

Ayaklarım kötürümleşmişler. Benden ayrılar. Gidebilsem bir buradan. Gitsem. (mi?) Başka şeylerle ilgilenmek istiyorum... Başka şeylerle ilgilenmek istiyorum... Başka şeylerle ilgilenmek istiyorum!...

Etkiler, sanki adamın gözlerinden gözlerinden yılanlaşıyor. Güneşleşiyor sanki. Gözbebeklerinden üstümüze üstümüze güneşleşiyor. Basınçlar... Işınlar... Isılar

Başka şeyler istiyorum. Pencereden hep dışarı baksam. Dışarı mı baksam?

> Rıhtıma kocaman bir vapur gelmiş, pencerenin önünü kapamış. Geride, vapur direkleri, mızraklar gibi, bir dolu vapur direkleri. Düzensiz. Kirli bir deniz parçası bazan. Arada bir sandallar, pat pat geçen motorlar. Aşağıdaki yoldan, düş gerçeği gürültüler geliyor. Hani yok oluverecekmiş gibi.

Koltukların da birer yanlarını tıpkı masa gibi yapmışlar. Yazmalı bunları. Yazmalı, not tutmalı ki, unutmamalı insan. Offf, çok sıcak... Yazmalı şuraya; bugün, altı ağustos, bindokuzyüz altmış üç, çok sıcak... Niçin buradayım sanki? Kimler getirdi beni buraya? Günlerden ne?... Salı? Değil. Çarşamba? Çarşamba? Çarşamba mı? Perşembe? Yoksa perşembe mi? Oooo daha cumartesine çoook var...

Adam, hâlâ soluk soluğa konuşuyor. Altı ağustos bin dokuz yüz kırk beşmiş... Böyle sıcak bir günün sabahıymış işte... Sabah, saat sekizi tam çeyrek geçe, B yirmi dokuz tipi bir amerikan uçağı Hirosimanın sekiz bin beş yüz metre üstünden bo.....

İstemiyorum, istemiyorum, istemiyorum...

Başım dönmüş, gözüm kararmıştı sabah yüznumaraya girdiğimde.

Adam bombayı bırakmış... Hatırlıyorum, hatırlıyorum... Çığlık çığlığa manşetler vardı gazetelerde. Sevinçli... Doların gazetelerinde...

Düşmüştüm. Ayağım, kenefin deliğine girmişti... Sanki, ayaklarım hâlâ oradalar. Döşemeye sürtüp de, pislikleri temizlemek istiyorum. Sürtüyorum, sürtüyorum, hep sürtüyorum. Ökçesini, tabanını, ökçeyle tabanın birleştiği o kıvrımlı yeri.

İlk atom bombasını bırakmış adam. Bombanın peşinde yoğun kırmızı bir duman varmış. Dumandan bir iz. Yere, beş yüz yetmiş metre kala... Belki beş yüz altmış dokuz, belki beş yüz yetmiş bir (değil)... Altmış metre çapında işte o ateş topu...

Adamın bir yerleri kirli oldu mu, içi rahat etmiyor

Isıyı bir anda üç yüz bin santigrada yükselten, kırmızımtırak mavi ile koyukahverengi arası alevden ahtapotlarıyla, evleri, hanları, hamamları, dükkânları cayır cayır tutuşturan, kırk sekiz saniyede üç bin, sekiz buçuk dakikada dokuz bin metreye yükselttiği tozlardan meydana gelmiş mantarını, on beş dakika sonra yağmurlaştıran bu küçük «minyatür» güneşe, gözlüklü, gözlüklü, bir dolu gözlüklü, üç yüz doksan altı bin beş yüz elli beş gözlüklü Hiroşima'lı bir an bakmışlar... Sonra?.. Sonra, iki yüz kırk bin gözlüklü bir daha bakamamış hiç bir şeye. Sokaklar bir anda yıkıntılaşmış, kokuşmuş, cansız vücudlarla doluşmuş.

Kediler; o canım araplar. tekirler, sarmanlar, boncuklar, pamuklar... Köpekler; o canım finolar, karabaşlar, çomarlar, tazılar... Sonra... Sonra o sarı benizli, kısa boylu, çekik gözlü, gözlüklü (nedense gözlüklü) insanlarım benim. Cılk yaralar içinde. Kiminin yüzü davullar gibi şişmiş. Kiminin etleri kapkara kömür kesilmiş. Derileri soyulmuş kiminin... Binlerce, on binlerce. Ölüler... Yaralılar... Çil yavrusu gibi dağılan, rasgele koşuşan dört bir yana...

Ayaklarımı temizlemek istiyorum. Artık ayaklarım temizlensin istiyorum. Duvarlar, bir birlerine bu kadar yakın olmasaydı ya? Ellerimi ayalarının genişliğince duvarlara dayayamasaydım ya? N'olurdu? N'olurdu, ha n'olurdu? Ayaklarım çukura düştü. Temizlenemiyorum. Temizlenemiyorum... Offf, çok sıcak. Niçin buraya atmıyorlar şu atom bombalarını sanki... Niçin atmıyorlaaaar!... Patlıyacağım...

Sanki kim bunlar? Karlarla kaplı uzaklaştıkça mavileşen dağların önünde, sanki inadına kırmızı giysilerinden, övünç duyan, yüzlerce yıldır hep aynı kurşun askerler. Rengârenk bayraklarının altında bağrışıyorlar Kabaralı ayakkabılarını yerlere çarpa çarpa koşuşuyorlar. Şıngır şıngır ses veriyor üstlerine bir yatır şenliğince asılmış kamalar, kılıçlar, tabancalar, tüfekler, fişekler, süngüler kasaturalar, mataralar, sonra ekmek torbaları sonra sırt çantaları, sonra yorganları, sonra battaniyeleri... Sonra marşlar... Marşlar... Marşlar... Uyuşturucu... Damarlardaki kanları daha hızlı yakıcı... Toksin marşlar... Gözleri kan bürütücü marşlar...

Yalnızım... Kalkmak istiyorum. Yerimden bir kalka-

bilsem. Konuşmayacağım. Çirkefleşmiş durgun körfez hakiliğine bürünmüş bu kimselerle konuşmayacağım. Kafamın içi dolu, kurşun gibi.

Yırtıcılaştırılmış, canavarlaştırılmış, sonra da birbirlerinin üstüne salıverilmiş, bu rengârenk yeni gladiyatörler de kurşundan.

Bir kurtulsam buradan. Gece gündüz yirmi beş mumluk ampülle aydınlanan, pencereleri her zaman kara storla kapalı, kirli gri badanalı küçücük odama bir kavuşsam yeniden. Evrenimi orada kuracağım. Orada büyüteceğim. Saksıların içinde. Nasıl geldim buralara? Niçin geldim buralara? Kimler getirdi? Soruyorum, buralara kimler getirdi bizleri? Niçiiiiin?...

Biliyorum... Beni bu odalara kimlerin tıktığını iyice biliyorum. Gözlerini, o çiyan gözlerinin büyüklüğünü, rengini, etli göz kapaklarını, burunlarını, kamalarla çizilmişcesine kırış kırış alınlarını, düğmelerinin parlaklığını, giysilerinin süslerini, semirmiş tıka basa dolu göbeklerini. Her bir şeylerini biliyorum. Onları görmemek için nicedir çıkmıyordum sokaklara. Sinemaya falan gitmiyordum. İçmiyordum. Unutmuştum kadınları. Çocuk parklarına nicedir uğramamıştım. Kuşlar resimlerdeydi. Asprinli sularda yetişiyordu kırmızı karanfiller. Şiirler hapishanelerden büyüyordu. Çınara hasret yatıyordu Nazım.

Hâlâ konuşuyor adam. Hey benim ihtiyar Tanrım, işitmiyor musun, adam konuşuycr?

Pencereden hep dışarı baksam? Bu ayaklarım böyle

kötürüm kaldığı sürece, hiç olmazsa pencereden dışarı bakmalı.

Sıcak. Bakır çalığı bir gök. Deniz nasıl da kirli. Vapurun ön kısmında, gövdesinin tam ortasından kocaman bir kapı açılmış, kapıyla rıhtım arasına da kalaslardan bir köprü kurulmuş. İnsanlar geçtikçe kalaslar, zıp zıp yaylanıyor. Birileri giriyor çıkıyor, yükler taşınıyor içeriye, koca koca sandıkları sırtlamış hamallar bir koşudur geçiveriyorlar köprüyü. Bir telâş, bir karışıklık.

Hani, dizlerinin üzerine pahalı bir battaniye serilmiş ve tekerlekli sandalyasını kepli kızlara sürdüren, ak saçlı, iyice kırlaşmış bıyıklarının uçları hafif kırpık, yabancı yapısı bir adamın, pencereden küçümser gözlerle bakması gibi.

Tahta bavullu, denkli, sepetli, heybeli insanlar giriyor vapura bu kalasların üzerinden dizi dizi geçerek.

Adam konuşuyor. Odada hapsolmuş kalmış bir sineğin vızıldayışıyla. Vızıldıyor. Dışarı çıkmak için delik arayan bir arının duvarlara pat pat çarpması gibi. Tekerleklerimi ellerimle döndürebilsem. Döndürsem, döndürsem... Vızıltı bitse artık. Tekerleklerimi döndürüyorum, döndürüyorum, frenleri patlamış bir kamyonun yokuş aşağı gidişiyle, uçuyorum, buzda kayıyormuşcasına uçuyorum, bütün hızımla uçuyorum... Ve gümm... Çarpıyorum...Parçaladım mı? Niçin parçalayamıyorum? Hep bunlar... Karaya vurmuş yosun

gibi... Önce kentleri bir birine düşürmüşler, sonra ülkeleri, sonra bütün ülkeleri, sonra Birinci Dünyayı, sonra İkinci Dünyayı, sonra üçüncü dünyayı... Hep o sırmalı insanlar... Din demişler, bilim demişler... İnsanlık, insanlık onuru, uygarlık, barış? Hani barış, hani barış? Ya barış, ya kocaman BARIŞ?... İğreniyorum pencereden... Uçları kırpık bıyıklarım varmış gibi geliyor, pencereden baktıkça. İğreniyorum. İçim kaynıyor. Yükseliyor, yükseliyor, ağzıma geliyor. Kendimi zor tutuyorum. Bir bıraksam... Hiç bir şey istemiyorum. Bir şey duymak istemiyorum. Kulaklarımı bir tıkayabilsem şimdi. Ellerim tıkayamıyorlar. Parmaklarımla kapıyorum, o gözle görülmez yılan gibi sesler kılcal aralıklardan giri giriveriyorlar. Adam gene konuşuyor. Bir çırpıda, öğrenci, öğretmen, işçi, memur, bakkal, ev kadını, orospu, saçları gözlerine düşmüş kâhküllü çocuk, pencerelerde çiçek yetiştiren emekli yüzyetmiş bin kişiyi öldüren, ömürlerinin en çılgın yıllarını yaşayan yetmiş bin delikanlıyı bir çırpıda öldüren bu bombaların şimdi yirmi beş bin kere daha etkili olanlarını yaptıklarını anlatıyor adam. Övünüyor. Açıkça övünüyor. Ben tekerlekli sandalyemde gittikçe küçülüyorum. Ellerim, cılız bacaklarımın üstünde ufacık ufacık kalıyor. Ufalıyorum. Aynalara nasıl bakarlar acep? Adam iyice büyümüş. Gözleri büyümüş, gözlükleri büyümüş. Elleri, kolları, ayakları. Ellerinin üzerindeki tüyler habire fışkırıyor bombaların özellikle büyüklüğünü anlatırken. Yanlara kalın kalın toplanmış kadife perdelerin arasına sığmıyor artık. Övünüyor adam sevgilim. O eşsiz güllerindeki böcekleri kovmayı bir an için bırak da, başını kaldır bak. Duymuyor musun, adam ilkel bir gururla övünüyor. Duy, duuuy benim emekli sevgilim...

İnsanlar, n'olur istedikleri an patlayabilselermiş. Gürültü çıkarmak istiyorum. Bir şeyler yapmak istiyorum. Pencereeeee!..

Pencere küçülmüş... Pencere küçülmüş... Evet evet...

Rıhtıma, kalastan köprünün tam önüne, yere, bir evlik eşya yığılmış. Denkler, tahta bavullar sepetler, bir tel dolap, açılır kapanır bir masa, bir iki sandalye... Denklerden biri alacalı bulacalı bir kilime, ötekiler aklı karalı savanlara şöyle rasgele, alel acele sarılıvermiş, bağlanıvermiş. Tahta bavulların kenarlarına kara bir boyayla uç uca eklenmiş muska şeklinde süsler yapılmış. Sonra ortalar, acemi bir el tarafından lekeler çizgiler halinde içinden geldiği gibi kahverengi bir boyayla resimlenmiş. Sepetler, derme çatma. Kiminin üstüne bir bez dikilmiş, kimi gazeteyle kapatılıvermiş.

Bavullardan birinin üstüne, gri çarşaflı bir kadın oturmuş. Ardında, iri kemikli üç oğlan çocuğu, birbirlerine sokulmuş, dinelip duruyorlar. On-on iki yaşlarında var yok en büyüğü kucağında kocaman bir köpek taşıyor kocaman bir oyuncak taşımanın gururuyla. Kurt cinsi kocaman bir av köpeği. Birilerini bekliyor olmalılar. Köpeğe köpeğe sokuluyorlar çocuklar. Kadın hafifçe dönüp bir şeyler söylüyor. Büyük köpeği kucağından indiriyor, tasmasından tutup yanına çömeliyor. Rıhtım telâşsız, durgun. Kimsecikler yok görünürlerde. Çocuklar hep köpekle ilgililer. Oynaşıyorlar.

Adam hâlâ konuşuyormuş. Bakmıyacağım. Dinlemiyeceğim. Küçülse de, pencere... Bakmıyacağım, dinlemiyeceğim.

Kasketli bir adam geliyor ilerden ağrı. Çocuklara doğru geliyor. Yaklaşıyor. Yaklaşıyor. Bir kaç günlük kapkara sakalları, yüzünü iyice karanlıklaştırmış. Kadının yanına geliyor, duruyor. Bir şeyler söylüyor. Sonra, gidiyor kilimli dengin yanına sırt verip çöküyor. Çocuklara sesleniyor çöktüğü yerden, eliyle sepetleri gösteriyor. Bir solukta kalkıyor dengi sırtlayıp. Köprüyü yaylandıra yaylandıra vapura giriyor. Ardından çocuklar. Kimi bir sepet sırtlamış, kimi ardında sürüklüyor boyu kadar sepeti. Yeniden geliyorlar. Adam öteki dengi sırtlıyor. Gene bir koşudur gidiyor. Gidiyor, geliyor, geliyor, gidiyor. En sonunda hepsi bir şeyler sırtlayıp, ard arda bir dizidir giriyorlar vapura. Bağrış çağrış giriyorlar. Ayaklarının arasında bir içeri, bir dışarı koşuşan köpekle birlikte, bir şeylerden, bir yerlerden, kaçarmışcasına telâşla giriyorlar vapura.

Gene bir sessizlik rıhtımda, bir durgunluk. Kaçtılar. Taşı toprağı altın bu düşman kentten, köpeklerini alıp, o güzelim umudlarını ardlarında bırakarak kaçtılar Niçin? Niçin gelmişlerdi? Niçin kaçtılar? Niçin?...

Pencereden dışarı bile bakmak istemiyorum. Şuradan bir kurtulsam... Şu düzenden bir kurtulsam... Asansör kovası gibi bir ev arayacağım kendime. Pencere-

siz. Kapısı bile olmasın. Çelikten dört duvarlı bir küp. Somut. Durmadan küçülsün. Küçülsün, küçülsün ki, ben büyüyeyim.

Aaaa, resmi giysili bir adam, kucağında o kocaman köpekle kalasları yaylandıraraktan, sinirli sinirli rıhtıma çıkıyor. Ardından, çocuklar bir dizidir sıralanıveriyorlar kapının önünde. Ses etmeksizin bakıyorlar. Adam, köpeği fırlatıp atıyor. Korkarak, birer ikişer adım ilerliyorlar kalasların üzerinde. Büyük en önde, boy sırası ard ardalar. Köpeği şöyle bir kovalayıp, uzaklaşıp gidiyor resmi giysili adam. Çocuklar, yavaş yavaş, sakınaraktan rıhtıma çıkıyorlar. Ardlarından kasketli adam çıkıyor vapurdan, rıhtıma iniyor. Çarşaflı kadın, bir rölyef gibi yapışmış kalmış kapının gerisindeki karanlıklara, öylecene bakıp duruyor. Köpek, koşarak geliyor. Aaaa, koşarak geliyor, geliyor büyük çocuğun boynuna atlıyor. Bir sendeliyor çocuk, sonra sarmaş dolaş oluveriyorlar. Hani sıladan dönmüşler sanki. Hani kavuşuvermişler birbirlerine nihayet. Çocuklar, ortalarına alıyorlar köpeği. Nasıl hırlıyordur köpek mutlu mutlu... Nasıl hırlıyordur, çocuklar nasıl seviniyorlardır. Kasketli adam da geliyor yanlarına.

Nereden çıkıyor, ne zaman çıkıyor, resmi giysili adam, yerden bitercesine türeyiveriyor. Bir bağırma, bir çağırma. Avını, tuzağa düşürmüş avcıların kurnaz sırıtışıyla, o iğrenç mutluluğuyla habire bağırarak çocuklara doğru hızlı hızlı geliyor. Adama bağırıyor ellerini kollarını sal-

laya sallaya. Azarlıyor. Resmi giysilerinin yetkileri içinde gittikçe büyüyerek azarlıyor. Birileri toplanıyor, nereden çıktıkları bilinmeyen bir takım adamlar gürültülere yaklaşıp, meraklı meraklı duruyorlar. Resmi giysili adam gittikçe şımararak azarlıyor. Bir karış sakallı fakir baba, şaşırmış. Elleriyle bir şeyler anlatmak istiyor. Yalvarır gibi. Resmi kılıklı bu küçük memurun karşısında, tevekkülle boyun eğmiş, yalvarıyor. Bağırırken, avurdları iyice içeri çökmüş, yüzüne oldukça yabancı incecik bıyığı ip gibi uzuyor, gırtlağındaki ümüğü hop hop oynuyor memurun. Çocuklar, köpeği arkalarına saklamışlar, birbirlerine iyice sokulmuş, korkuyla bakıyorlar, yalvarır gözlerle bakıyorlar memura. Ne konuşuyorlar, n'oluyor, memur ne diyor, ne istiyor adam?.. Sonra kasketli adam. birden dönüyor, çocuklara doğru gidiyor, eliyle itiyor onları şöyle bir yana, çocukların ardındaki köpeği tasmasından tutuyor, sürükleye sürükleye uzaklaştırıyor rıhtımdan. Eliyle ayağıyla kovalıyor. Geri geliyor, çocuklara bağırarak, onları, kalaslara doğru çekiyor. Vapura giriyorlar.

Memur, kalabalığı dağıtmağa çalışıyor bir şeyler söyleyerek. Sonra, ilerde durmuş öyle vapura bakan köpeğe doğru hızla koşuyor, koşarken bir şeyler alıyor yerden, atıyor ve köpeği kovalıyor. Gözden kayboluyorlar. Yavaş yavaş dağılıyor kalabalık. Vapura bir kaç kişi daha giriyor.

Aaa, adam hâlâ aynı şeyleri anlatıyor. İçerde hiç bir

şey değişmemiş. Gene ayaklarım cıpcılız, ellerim küçücük. Gene o vızıltı. Anlamak istemiyorum ben bu vızıltıdan gürültünün anlamını. Sıkılıyorum. İçim bulanıyor. Offf, çok sıcak, patlayacağım.

Rıhtım gene durgunlaşıvermiş. Ortalarda kimsecikler yok.

Çok sıcak, patlayacağım. Offf, bitse artık bu işkence.

Aaaa, bir adam gelmiş, bir çımacı gelmiş, kalastan köprüyü kaldırıyor. Köpek, gene gelmiş, uzaktan vapura bakıyor. Evet evet, havlıyor. Sesini bir duyabilsem. Ağıt gibidir. Bir duyabilsem. Vapurun yanındaki o büyük ambar kapısı kapanmış. Peki çocuklar neredeler? Peki neredeler?.. İşte işte sağda. Güvertedeler. El ediyorlar. Aaaa ağlıyorlar... Vallahi ağlıyorlar.

Köpek? Köpek, kuğu boynunu alabildiğine uzatmış, öylecene uluyor.

Bakmak istemiyorum. Duymak istemiyorum.

Vapur acı acı ötüyor oysa. Palamarları çözmüşler, yavaş yavaş iskeleden uzaklaşıyor. Ardında kömür karası bir duman bırakarak, çekip gidiyor Marmaraya.

Ve köpek hâlâ uluyor.

Koca elli, koca kollu, koca ayaklı, koca gözlüklü, kalın kalın toplanmış kadife perdelerin arasına sığma-

yan, bazan insana benzer o canlı, şimdi de, atom bombalarından nasıl korunulacağını anlatıyor.

Patlayacağım. İçimden bir şeyler fırlayıp çıkacakmış gibi. Bana benzemez, acayip, şeytancasına bir şeyler. Hırsla, dişlerimi bir birlerine kenetliyorum, cılız ellerimle koparacakmışcasına koltuğun yanlarına asılıyorum.

Koparacağım... Kalkabileceğim istersem... Bak koltuğun yanları çatırdadı. Kalkabileceğim istersem.

Birden yekiniyorum, kalkıyorum yerimden, pencereye atılıyorum, o giyotin pencerenin altını bir hamlede kaldırıveriyorum ve mandallarını çeviriyorum.

Pencere açık, pencere açık, işitiyor musunuz, pencere açık, ben açtım.

Umurumda değil.

Sokağa çıktım bir kere... Artık eve girmiyeceğim.

Sokağa çıktım bir kere...

Dolardan nefret ediyorum!.. Dolarlı askerlerden nefret ediyorum!..

LEYLÂ

I — ÖĞLEYİN :

Arif DAMAR'a

«Tamam, atkestanelerinin altında sıralar vardır... Sık dişini biraz daha oğlum İsmail. Sık dişini, bak atkestanelerin tepeleri gözüktü bile. Bak, çırılçıplak. Soğuktan büzülmüşler gibi. Büzülmüşler, büzülmüşler de, gözlerden ıraklaşıvermişler. Nasıl da çırılçıplaklar. İlâç için bir yaprak bulamazsın. Yaprakları nasıldı?... Sıraların üzerine şöyle bir uzanıversem, tabanlarım şişmiş vallahi sabahtan beri yol tepmekten. Sıralardan birine şöyle bir uzanıversem boylu boyunca. Islaktır ama... Şu lodos da kaç gündür esiyor. Eminim gene ıslaktır... Yaprakları nasıldı şu atkestanelerinin?»

Işıl ışıl parıldayan çakıl taşlarının arasını, burun buruna habire gagalayan üşümüş güvercinler, ayak sesleri yaklaştıkça telâşla uçuveriyorlardı. Artlarında patır patır kanat sesleri... Tıpkı soluk alıp verirken ağızdan çıkan buğu gibi.

«Köpoğlusu ne sinsidir, daha alacakaranlıkta üstüne çullanmıştır da, parkı egemenliği altına alıvermiştir. Kol geziyordur. Uffff, çok soğuk... Şunu sırttan atıp, hemen çökmeli. Yeter be, ufff...»

İlk sıra gözükür gözükmez, sırtındaki Leylâ'sını kucakladığı gibi bir koşudur fırladı. Yanyana uzanıverdiler. Yer çekimi, sanki mengene parmaklarıyla başını sıraya yapıştırıyordu. Şakağında birikmişti kafasındaki bütün ağırlıklar. Her şey dikeyliğini yitirmişti de, öyle yansıyordu gözlerine. Arkadaşı, elleri ceplerinde, başını saklamak için yukarı kaldırdığı omuzlarıyla daha da uzamış, bir alıcı kuş çalımıyla ağırdan ağırdan geliyordu. Grek burnunun iki yanına, gür kumral kaşlarının hemen altına binlerce metre derinlere gömülmüş gözleri kor gibiydi, hınçlıydı, yeni çözümler arıyordu sorunlarına. Kumral Balkanlı saçları lodosta bir öne bir arkaya uçuşuveriyordu. Sırılsıklam ıslaktı sıralar. Buz gibiydi. Doğruluverdi, oturdu. Kızdan yana baktı göz ucuyla. Saman sarısı saçları ıslak tahtalara yapışmış.

«Yazık - dedi içinden -. ipek gibi saçları ıslak tahtalara yapışıvermişler.»

İpek ibrişimdendi saçları.

«Nasıl da ap ak vücudu dudu dillimin. Kaldırmalı. Ap ak, süt gibi. Hani yanakları da morarmış mı ne hafiften hafiften? Üşümüş mü? Kaldırmalı. Ama n'aparız? Uff, buz gibi. Gene de gülümsüyor yavrucak. Boncuk mavisi gözleri gülümsüyor gibi vallahi. Şimdi ılık bir odada olacaksın, uzanacaksın ki... Sıcacık.. Nazar boncuğundan gözleri, sanki soğuktan büzüşmüş de gülümsüyor gibi...»

Çökük avurtlarının üzerinden kıvır kıvır olmuş favorilerine doğru uzanan pos bıyıklarını sıvazlıyordu arkadaşı, yanına oturmuştu da. Kasketini siperinden tutuverdi, ensesinden ağrı çıkardı, kucağına koydu. Sırtını, bütün genişliğince sıranın arkalığına dayadı. Başını, çepeçevre kirli gri bir bulutla sıvanmış göğe kaldırdı. Derinden bir soludu. Gözlerini yumdu bir an. «Bütün bunlara sebep o'ydu.» **Hırsla başını öte yana çevirdi.**

«Nasıl da kirli gri, karanlık gibi. Atkestanelerinin yaprakları nasıldı sahiden? Kapının yanındaki iri sedirler hâlâ yemyeşil de, ilâç için bir yaprak yok şu koca koca ağaçlarda. Bak, şuradaki bodur ladinler de yemyeşil. Son ayağımın tabanı gene ağrıyor. Ne zaman biraz fazla yol yürümüşsem, ne zaman sevişmişsem, bu sol ayağımın topuğu hep vurgun yemişcesine ağrımıştır. Gene vurgun yemiş gibi. Seviştikten sonra neden ağrır sanki? Hani yol yürüyünce, anladık. O zaman da, tıpkı yol yürümüş gibi ağrır. Ulan, şu parkın her yanına çakıl serseler ya. Tabii, Belediye başkanı olacak bey bir günden bir güne şu parka girip, beş dakka oturmuş mudur ki? Vıcık vıcık çamur. Aslında şu ayakkabıyı şimdi çıkarmalı, bir iyice silmeli, çamurlarını falan temizlemeli, sonra bir sobanın üstüne koyup kurutmalı. Sıkı, kalın bir çorap sonra. Kalın bir yün çorap. Bilmez miyim, sevişirken de ağrır bu topuğum. Kemiğinin içinde bir şeyler var. Simitçi, camekânının çevresinde nasıl da koşuşurmuş gibi dolanıyor, hah ha... Avuçlarının içine hohluyor, iyice üşümüş. Hohla oğlum, hohla. Camekânının kapaklarını tutamağa dayamış da, tepeleme doldurmuş simitleri. Daha sıcakken, susamları avucunun içine çinteceksin... Ne zaman çıkarmışım kasketimi? Alındığında ne güzel kırmızıydı kırmızısı. Hem kareli olacak,

hem kırmızılı olacak diye o zaman az mı yol tepmiştim? Sol topuğum o zaman da ağrımıştı ya. Yıllar var ağrır. Sevişirim ağrır, dolaşırım ağrır. Bıktım artık. Para olacak, doktora gideceksin. Tepeden tırnağa bir muayene, artık hastalıkların bini bir para. Kasketi giymeli, giymeli, hava buz gibi. Tahtalar da sırılsıklam, adamın şeyine yapışıyor. Cigara mı içsem? Isıtır? Ceketimin kol uçları da nasıl tiftiklenmiş. Yakalar da öyle. Tiftiklenmiş, üstelik öne doğru kıvrık uçları. Bir daha kurvaze ceket yaptırmak mı? Kolların, böğürlere bakan yüzleri ya. Kirden pırıl pırıl. Offf, üstte yok, başta yok... Hani, hani akıl diyor ki... Hani var ya?...»

Hâlâ bıyıklarını sıvazlıyordu o. Kollarını böğürlerine yapıştırıverdi, sakladı. Öylesine güçsüzdü ki. Baş mı kaldırsın düzene, yoksa olduğu gibi kabüllensin mi?... Dişleri, açılmayacakmışcasına kenetlenmişti. İri iriydi gözleri. Yakıp kavuran bir ateş, damarlarına dört nala doluyordu. Hırslı bakıyordu arkadaşına. Yakasının kenarları, kollarının uçları meşin kaplı ceketine bakıyordu.

«Aaaa, n'apıyor bu serseri be? Ceketini niye çıkarıyor? Zaten bu serserinin aklına uymak hata. Şöyle dudağının ucuyla olsun bir kere gülümse be. Ahh, aklına sıçtığımın İsmaili. N'apacak acaba ceketini çıkarıp? Ben de, böyle, bir daha ceketin yaka kenarlarına, kol uçlarına, dirseklerine deri kaplatmalıyım... Vallahi çıkardı. Çılgın bu be. Çılgın...»

— Tahtalar ıslak, dedi gene de umutlu bir sesle. Bir şey olmasın Leyla'ya...

«Islak ya. Yeni mi farkına vardın? Bir şey olmasın-

mış Leyla'ya? Bütün gün... Şu omuzlarımın dili olmalı ki. Almıyorlar işte. Dükkân dükkân sorduk, almıyorlar. İs-te-mi-yor-lar.»

Bilinçsiz bir davranışla bir cigara çıkardı ceketinin iç cebinden. Dudaklarına iliştiriverdi. Kipriti aldı sonra, çaktı, avuçlarından yaptığı kürenin içine sakladı. Yarı büzülerek eğildi, cigarayı soktu ve ardından, ağzından burnundan dumanları salıverdi.

— Ceketi altına mı sersek acaba? dedi gene o.

«Hani, eşek inadı var herifte. Kafasına bir şey koydu mu... N'olacak sanki orospuya?...»

— Ulan hani sen de, hani var ya, dedi acele acele, kafana bir şey koydun mu?... N'olacak ulan orospuya? İşte, yan gelmiş yatıp duruyor.
— Tahtalar ıslak, dedi o tane tane.

«Herif vallahi ciddi. Kalktı. Sinirleniyorum artık. Yeter. Hı-ı-h... Püsküllü bela başımıza. Gözlerinin üstüne düşmüş şu pis kumral saçlarına bak. Pos bıyıklarına bakan da, deyyusu bir bok sanır. Donacak salak. Pantolonu zaten sırılsıklam olmuş, kıçına yapışmış. Kalkmış bir de ceketini çıkarıyor. Aman ha, dikkatli ser, dikkatli ser ki sıranın arkalığına, ütüsü bozulmasın.»

— Kalk!...

«Kalk mı? Anlamadım?... Ulan, hani akıl diyor ki?...»

Kalktı.

«Artık senin Leyla'ndan da başlarım, mankeninden de ha... Bıktım be... Bütün gün yeme, içme, sırtında taşı... Bir bok olsa bari sonunda... Baksana, nasıl da alımlı alımlı yatıyor orospu. Ya gözlerinin boncuk mavisi... Biraz daha açık olmalı ki.. Dudu dillim benim. Şu çenesinin üstündeki sarı kâhküllerin gözleri, biraz daha açık mavi olmalıydı ki... Tahtalar da gerçekte ıslak, doğru. Bir şey olur mu dersin? Olur olur. Tahtalar ıslak, bakarsın bozulur. Alçı...»

Birden önemsemeğe başladığını belli etmek istemiyordu. Ağzındaki cigarayı kabadayıca tükürüverdi. Leyla'nın sere serpe yatmakta olduğu sıranın önüne gitti bir kaç adımda. Kucakladı kaldırdı. O süt gibilik, sıraya değdiği yerlerde donuklaşmıştı. Mattı. Sırılsıklamdı tam ensesindeki saçlar.

— Sıkı tut!... dedi o, gene emreden bir sesle.

«İri göğüsleri nasıl da taş gibi. Daha sıkı sarılmalı, hep sarılmalı... Kalçaları ellerimin altından hemen kayıverecekmiş gibi sanki. Yuvarlak. Daha sıkı sarılmalı. Nasıl da gururlu bakıyor kâfir. Sarıldıkça daha bir gururlanıyor. Dudu dillim benim. Darıldın mı cicim bana - Hiç bakmıyorsun bu yana - Darıldınsa barışalım - Kum-ru-gi-bi-kok-la-şa-lım - Sarışınım güzelim dudu dillim - Ben yanıyorum, aman allah.. Off, gene başladı ayağımın ağrısı. Ne zaman içim gıcıklanıverse böyle, hemen başlar. Kalçaları da yusyuvarlak. Şimdi ipek saçlarını alacaksın avucuna... Sarılıp kırmızı dudaklarından öpeceksin... Şu siklamen kırmızısı dudaklarından. Saçlar, avucunun içinde kabarıp kabarıp ço-

ğalacak. Dalga gibi, su gibi. Büyüye küçüle akıp yok olacak. Gene tutacaksın, okşayacaksın, okşayacaksın, öpeceksin, öpeceksin... Hep böyle sarılacak, sıkı sıkı sarılacak, okşayacak, öpeceksin ki... N'apacak mendili?.. Niçin çıkardı? Saçlarını kuruluyor... Ya acıtırsa, ya koparırsa?.. Acıtır, acıtır. Ne anlar ki it dölü.. N'olacak, şeyin teki. Karışma sen demeli şimdi. Gerekirse ben kurularım demeli. Saçı bitirdi de, ensesini kuruluyor. Omuz başlarını kuruluyor. Kürek kemiklerinin üstünü kuruluyor. Bel kemiği çukurluğuna doğru indiriyor mendili. Şimdi, eğilip öpüverse? Haa, öpüverse? Öper ya. Öpsün de görelim bakalım. O zaman anlar işte hanyayı, konyayı. İşte o zaman cingarı seyreyle sen. Şimdi de kalçasını kuruluyor. Bacaklarının kaba etlerini kuruluyor. Utanmadan, eğilmiş baldırlarını bile kuruluyor. Malımı bilmez miyim ben? Baksana gözlerine. Kıpır kıpır. Bir öp ki... O zaman görürüz işte n'aparımı?.. Öpmeli ki şimdi. Göğüsleri nasıl da taş gibi. Üşümüş, yavrucak üşümüş. Benim dudu dillim üşümüş. Baksana, elimin altında sanki ıpıl ıpıl titreşiyor kalçası. Şimdi sarılmalı ki... Öpmeli, öpmeli, ısıtmalı... Uffff, bıktım artık şu sol topuğumun ağrısından. Bir şey düşünmek istemiyorum...»

— Yatır hadi, dedi o.

Sıraya, katlanarak uzunlamasına serilmiş ceketin üstüne Leyla'yı dikkatlice yatırdılar. Ellerini pantolon ceplerine sokmuş, kollarını iyice yapıştırmış yanlarına, öylecene ayakta dikelip duruyordu İsmail. Leyla'ya bakıyordu, topuğunun ağrısını unutmuş. Sıraya yayılarak oturmuş arkadaşına bakıyordu, alnının üstünde oynaşıp duran kumral kahküllerine, pos bıyıklarına bakıyordu. Dişlerini sürtüyor-

du birbirine, beyninin içinde tepinip duran türküye uyaraktan.

Kollarını öne uzatmış, geriniyordu arkadaşı. Avuçlarına hohluyordu. Kalkıverdi birden. Ellerini bir birine sürtmeye başladı.

— Olmadı, dedi ve ellerinin içine yeniden hohladı. Ceket kısa geldi. Baksana, başı da, ayakları da açıkta. Saçlarını güya şimdi kuruladık.
— Peki, başka n'aparız? dedi İsmail.
— Kucağımıza alalım, dedi o.

Ellerini ceplerinden çıkardı. Olduğu yerde tepinmeğe başladı. Sonra, ellerini kürek kemiklerine çarpa çarpa, çaprazlama kollarını salladı bir kaç kez.

— Böyle hareketsiz durdukça donacağız vallahi, dedi. Çok soğuk.
— Kucağımıza alalım, dedi gene o. Hem ceketin üzerine de biz otururuz. Üstelik önemli olan da vücudu değil. Nasıl olsa gittiği yerde üstüne bir şeyler giydirecekler. Asıl, saçları bozulmasın. En iyisi kucağımıza alalım.
— Ceketin üstüne mi oturalım?..

Kolları iki yana sarkıverdi kendiliğinden.

— Oturalım ya. Çıkar ceketini!..

«Ceket çıkar mı be bu havada Zırrıkı... Hani, karnın tok, sırtın pek olsa, neyse... Vallahi kuyruğu düğümleriz. Bıktım artık bunun kaprislerinden be. Ne halin

varsa gör ulan, bıktım artık senden. Bu havada ceket çıkar mı yahu. Herkes paltosuna sarınmış, biz ceket çıkaracağız. Zırrıkı.»

— Deli misin sen yahu, dedi İsmail sinirli sinirli. Ceket çıkar mı bu havada? Ne demişler atalarımız, taşa, yaşa, başa oturma demişler.

Arkadaşı şöyle bir bakıverdi. Geri döndürdü başını bir şey söylemeden.

«Vallahi çılgın bu oğlan. Kucakladı, kaldırdı bile. Yok canım, çıkar mıymış? Olsun, tahtalar ıslak olsun. Donarız...»

Leyla kucağında, kaşlarını çatmış öylecene bakıyordu. Neden sonra:

— Akademinin yanındaki o harap mescitte, o pis rutubetli yerlerde yıllarca sürten sen değilsin sanki, dedi tane tane. Fındıklı'nın o pis sahillerinde sandalların içinde hiç sabahlamadın...
— Peki peki, dedi İsmail yenik. Açma gene çeneni.
— Ne demek açma çeneni?...

Sustu.

— Ne demek açma çeneni?... dedi yeniden bağırarak. Sana ceketini çıkar diyorum. Bu kadar emeğimizin yok olup gitmesine göz mü yumacağız? Elbette çıkaracaksın ceke-

tini. Açma çeneniymiş. Ne sanıyorsun sen yahu?.. O para babalarının bizleri nasıl karşılamalarını bekliyordun? Tıpkı Osmanlı mollaları gibisin. Bir günlük mutluluk için, alkış tutabilirsin...

«Offf, sus dedik be. Tamam tamam, haklısın. Aklına uyduk bir kere, bu işe girdik. Katlanacağız, çekeceğiz. Bir şey dediğimiz mi var? Otur otur. Kalk kalk. Şu karakışda biri bizi böyle görse, hilafsız doğru Mazhar Osman'a. Gene de bir şey dediğimiz yok. Taşı dedin, bütün gün sırtımızda taşıdık. Anlamıyorlarsa n'apayım. Anlamıyorlar işte. Ayrıca yaptığımız da ne ya. Neymiş onurumuzla yaşayacakmışız. Sömürtmeyecekmişiz kendimizi. Emeğimizi değerine verecekmişiz. Tamam. Bir itirazım yok. Hadi... Bıktım artık senden. Şu gözlere bak. Ulan, bugüne kadar ne geldiyse başıma, hep senin yüzünden gelmiştir. Gene de yaranamadık. Bir şey dediğimiz mi var? Havanda su dövmek bizimkisi işte.»

— Allahaşkına sus. Zaten midem gurul gurul. Üstelik topuklarım patlayacakmış gibi vallahi yorgunluktan.
— Yalan mı söylüyorum. Beğenmezsen çeker gidersin efendim. Ne bok olursan ol. Memur mu olursun, öğretmen mi olursun, gider bir tüccarın yanına mı girersin? Bekliyorlardır beyefendiyi. Ne sanıyorsun kendini?
— Haklısın haklısın, tamam.
— Hıh, haklıymışım. Hıh. Şu çocuk yanını seviyorum zaten...

«Bıktım artık vallahi. Aaaa, şuna bak... Bir de utanmadan, kızın kalçasını tam kucağına koyuyor.»

Ceketini çıkarıverdi sinirle. Öbür ceketin yanına serdi. Eteklerine ilişti. Leyla'yı ayaklarından tuttu sonra, hoyratcasına çekti arkadaşının kucağından. Kalçası, artık aralarındaki boşluktaydı. Ayak bileklerine kıskançlıkla kenetlendi elleri. Sıranın arkalığına doğru bırakıverdi kendini; Dupduruydu beyninin içi. Bir şey düşünmek istemiyordu. Öylecene bakıyordu parkın giriş kapısından yana.

Beş altı yaşlarında bir oğlan çocuğu, koşarak girdi parktan içeri. Ardından başı yemenili bir köylü kızı. Hizmetçi. Besleme. Üzerinde dik yakalı, kalın bir kazak vardı oğlanın. Pırıl pırıldı ayağındaki botlar. Çakıl taşlarının üzerinde bir ileri bir geri hoplaya zıplaya şımarıklıklar yapıyordu, ardından gelen hizmetçiye. Koştu koştu, tam karşılarına geldi durdu. Dik dik bakıyordu kucaklarındaki Leyla'ya.

«Ufff gene başladı topuğum. Tıpkı vurgun yemiş gibi. Ne bakıyorsun ulan. Fırlama, ne de tatlı.»

— Hişt, hişt, dedi çocuğa arkadaşı.

«Çocuktan ne anlarsın ulan sen. Senin varın yoğun para.»

— N'aber, gelsene, dedi ardından. Göz kırpıyordu.

«Tamam, bak, nerdeyse kaçacak çocuk. Ürktü. Kaçıracak. Senden de bu kadar olur.»

— Gel yavrum, dedi arkadaşına inat içten bir sesle. Bak, abla nasıl uyuyor...

Çocuk bir adım yaklaştı korkuyla. Gözleri iri iri açılmıştı. Boynunu iyice uzatmış, merakla bakıyordu.

— Ne o, korkuyor musun yoksa? dedi o.

Hınçla baktı arkadaşına.

«Sorduğu soruya bak. Ne anlar çocuktan, ayı...»

— Korkar mı canım sen de, dedi terslercesine. Görmüyor musun, kocaman abi o. Abiler hiç korkar mı? Değil mi?

Hizmetçi, erkek görmenin kırıtkanlığıyla, geldi, önlerinde durdu. Anlamsız ve ürpertiyle bakıyordu kucaklarındaki Leyla'ya. Çocuk biraz daha sokuldu. Kuşkuları azalmıştı. Gülüverdi İsmail'in gözlerinin içine bakarak.

— Yaklaş, yaklaş. Bak gözlerine. Gözleri açık uyur o. Sen hiç gözleri açık uyuyan insan gördün mü?

Çocuk iyice sokuldu. Sağ elinin işaret parmağıyla şöyle bir dokunuverdi lepiska saçlarına Leyla'nın. Gözlerini büyütmüş, bir bir inceliyordu. Bir daha dokundu. Öylecesine bakıyordu mavi boncuk gözleriyle kucakta yatan abla. Hafifçe indirdi gözlerini, göğüslerine baktı. Tanıyordu. Anne gibi. Daha aşağıları baktı. Birden çatıldı kaşları. Bir çığlık attı ardından. Az geriye sıçrayıverdi

— Kızzz, dedi hizmetçiye, ince çocuksu sesiyle

çığlık çığlığa, bak, abla yaramazlık yapmış, şeyini kesmişler amcalar. Gördün mü? dedi yeni bir şey bulmanın sevinciyle şımarık şımarık bağıraraktan.

Hizmetçi sinirli sinirli uzanıverdi, kolundan tuttu çocuğu, çekti.

— Terbiyesizler, dedi yapmacık bir kibarlıkla.

Hızla uzaklaştılar.

Birden bir boşluk olmuştu içlerinde. Evren, doğa, kuşlar, yapraksız atkestaneleri, ladinler sedirler, çınarlar sonra çocuk, sonra o köylü kadın, sonra insan, sonra bir kaç insan, sonra bir kaç bin insan, sonra, ya sonra, ya daha sonra? Bilinçsiz bir davranışla gene kasketini çıkardı İsmail. Vururmuş gibi koydu Leyla'nın bacaklarının tam bitiştiği noktaya. Küfür soğukluğunda mıydı acaba her şey? Acaba küfür mü etseler? Bir gün müydü, bir yıl mıydı, bir yüzyıl mıydı, bir ömür boyu muydu yoksa, bir insan ömrü ya da bir pervane ömrü müydü, ne kadar geçti? Kehf miydi burası? Ashâbı kehf miydiler? Rakiym neredeydi? İsimleri nerede yazılıydı? Ya Kıtmir? Ya köpekleri Kıtmir neredeydi? «Güneşin mağaralarının sağ tarafından doğup sonra sol tarafından battığını, onların da mağaranın iç tarafında olduğunu, baksaydın görürdün... Sen baksan onları uyanık sanırsın. Halbuki onlar uyuyor. Biz onları sağ ve sol taraflarına çevirip döndürdük. Köpekleri de dirseklerini eşiğe uzatmıştı. Onları görsen mutlaka onlardan kaçar ve için korkuyla dolardı. Onları nasıl uyutmuşsak, birbirlerine sormaları için de öylece uyandırdık. İçlerinden biri «Ne kadar kaldık burada» dedi. «Bir gün veya daha az bir süre kaldık.» dediler. «Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Şimdi siz birinizi bir gümüş para ile şehre gönderin, en iyi yiyeceklere baksın ve size

getirsin. Orada çok ihtiyatlı hareket etsin ve hiç kimse sizi duyup anlamasın.» dediler. «Çünkü onların sizden haberi olursa ya taşlayarak öldürürler, yahut dinlerine döndürürler ve artık onlardan kat'iyyen kurtulamazsınız.»

— Kâzım, deyiverdi İsmail birden.

Gözlerinin içine içine güldü.

— Boş ver, dedi Kâzım sol eliyle Balkanlı saçlarını karıştıraraktan. Açlığı bilirim ben. Bu ilk değil... Üsküp'e Almanlar gelmişti. Besili Alman askerleri... Açlığı bilirim ben...
— Kalkalım istersen, dedi İsmail. Mağazalar artık açılmıştır.

Daha bir içtendi ve ap akdı düşünceleri. Yeniden baktı grek burnunun iki yanına binlerce metre derinlere gömülmüş gözlerine. Kumral Balkanlı saçlarına baktı. Ve gülüverdi. Yüreğinin ta içinden gülüverdi.

— Boş verrr, dedi Kâzım gene evrene yön çizer bir hoşgörü ile.
— Kalkalım.

Yüksek binaların çepeçevre kuşattığı, dapdaracık uzun vadiye, insanların cıvıl cıvıl kaynaştığı, ışıl ışıl camlı, zengin, bol renkli evrene bir solukta dalıverdiler.
Leyla gene omuzundaydı ve topuğunun dinmek bilmez ağrısını artık duymuyordu İsmail.

II — AKŞAMLEYİN :

Sis birden bastırıvermişti. İmiğine sarılırcasına bastırıvermişti. Galata köprüsündeki Osmanlı biçimli fenerlerin soluk ışıkları, zor zoruna varabiliyorlardı narin boyunlu direklerinin diplerine. Çelik uçlu uzun oklar gibi habire yücelen minarelerin üstüne çıkmış kurulmuş, bağdaş kurmuş oturmuş ihtiyar Tanrı, sanki, kırışık titrek elleriyle düğümlediği kirli gri renkli balık ağını soluk almaksızın serpiyordu. Geceler Tanrıçasının etekleri... Duman gibi tüten... Rüzgârla salını salınıveren... Ak ile ile kara arasındaki renkler... Koyu lâcivertten duman grisine kadar binbir çeşit renkler... Belli belirsizdi uzaklardaki Cibali'nin, Fener'in, Balat'ın, Ayvansaray'ın, Eyüp'ün gecekondu ışıkları. Fakir ışıkları. Bozkır ortasında yapayalnız kalmış Anadolu istasyonları gibi. Ipıl ıpıl sarı arada bir. Atatürk köprüsü cıva buharlı lambalarıyla külhanbeydi. Ve Kadıköy vapurlarının ışıldakları, Sarayburnu açıklarından bazan sisleri yarıp, bir gözüküp, bir kayboluveriyorlardı. Ak saçlı ermişler, Bizans'lar, Constantin'ler, Valans'lar, Teodosyüs'ler, Justinyanüs'lar, Eyüp'ler, Ulubatlılar, Fatih'ler sonra sonra, Lutfi Kırdar'lar, Menderes'ler Oflu Hasan'lar, baş başa vermişlerdi de, «baskın basanındır» deyip mırıldanıp duruyorlardı bir koro doğrultusunda. Vapurlar ardı ardına düdük öttürüyorlardı. Arabaların ışıkları burunlarının dibinden dibinden akıveriyordu. Sarılı, aklı, kırmızılı. Ateş böceği gibi. Ayak sesleri sonra... Sivri topuklu, köseleli, lâstikli, nalçalı, kabaralı, yalın... Makina sesleri... Motor sesleri... Vapur düdükleri sonra... Vapur düdükleri, vapur düdükleri, vapur düdükleri, habire vapur düdükleri...

Köprünün tam ortasında, yani her sabah alaca karanlıkta Haliç'teki vapurlar çıksın diye, ya da vapurlar Haliç'e girsin diye açılan kısma gelip durdular. Korkuluklara abanıverdiler bütün ağırlıklarınca. Leyla aralarında. Ayaklarının altındaki korkunç karanlık sular iri iri homurdanıyordu. Boğuk boğuk vapur düdükleriydi evrenlerini dolduran.

İsmail, neden sonra karanlık sulardan kaldırdı başını. Şöyle göz ucuyla arkadaşına baktı bir. Ardından, sağ elinin bileğiyle kasketini geriye doğru itiverdi. Bir şeyler konuşmak istiyordu.

Ama ne konuşacak? Ama niçin? Sis gittikçe yoğunlaşıyordu.

«Kendimi bir yatakta bulsam... İspirto var mı acaba? Yoksa donarız... Mermercinin yanındaki geçit de, mezarlık da şimdi vıcık vıcık çamurdur. İspirto yoksa, neyle ısınırız? O tepside de başka bir bok yanmaz ki... Gene tepineceğiz ısınıncaya kadar demektir, yandı cafer...»

Gözlerini yumuverdi birden. En can alıcı kırmızıdan, turuncunun bin bir türlüsüne kadar renkler, renkler renkler; sarp kayalıklarda, tepelerde, derin vadilerde uçuşup duruyorlardı. Konuşmak... Ama neyi? Ama niçin?... Artık... Çok geç... Arabalar hızla geçtikçe langır langır sallanan bu döşemelerdeki, ayaklar, kendi ayakları mıydı? Hani kendinin değiller de, döşemeye çivilenmişler koca koca mıhlarla. Sallanı sallanıveriyorlar. Görüş açısından çıkmış yıldızlar gibiydi ışıklar. Uzaklıkları kısalmıştı, ya da iyice uzamıştı. Bu yoğun sislerdi İsmail'le, Kâzım'ı birden soyutlayıveren. Nasıl oldu, eli değdi birden korkuluklara abanmış Leyla'nın buz gibi vücuduna. Ya Leyla?.. Ya Leyla?. Niçin somut değil o? Elle tutulsa da artık somut değil. Artık somut değil... Uzamış, ya da iyice kısalmış boşluklarda... Somut değil... Niçin?...

Bakmakla görmemek arası bir yerlerdeydi sisleri parçalamak hırsıyla açılmış küçücük gözbebekleri. Kararsız, yenik, hırsla biraz daha abandı Osmanlı korkuluklara. Biraz daha sokuldu şöyle yavaştan yavaştan arkadaşına. Sisler yalnızlıktı. Koskoca evrende bir adem yalnızlığı. Kendinden, kendi gerçeğinden soyutlanmış Leyla'nın taş vücudu, böğrüne

sert sert değdikçe beyninin içinde orkestralar çalıyordu sanki. Sanki fırtınalı gecelerin orkestrası.

— Yoruldum artık, dedi yarı duyulur, yarı duyulmaz bir sesle.

Zaman neydi? Zamanlar neyle ölçülürdü? Baskın basanındır diyordu sisler ve habire bastırıyordu. Zaman neydi? Kendisi miydi konuşan? Kâzım'ın gözleri miydi? Sisti.

Yatak kavramı hâlâ vardı bir yerlerde. Uzanmak özlemi örneğin. Kasları, şakaklarından aşağı gevşeyi gevşeyiveriyordu. Eklemlerin güçsüzleşmesi sonra. Arkadaşı gittikçe silikleşiyordu.

Silikleşiyordu... Arkadaşı silikleşiyordu... Leyla silikleşiyordu. İhtiyar Osmanlı korkuluklar silikleşiyordu. Silikleşiyordu evren. Silikleşiyordu... Silikleşiyordu... Silikleşiyordu... İhtiyardı artık Osmanlı korkuluklar... Kendisinin de tanımadığı güçler, birden fıldır fıldır döndürüverdi gözlerini. Arkadaşına bakmak istiyordu. Görmek istiyordu onu. Sisti. Gözünü kırpmaksızın bakıyordu. Sisti. Elleri, kendi başlarına buyruk, Leyla'yı belinden sıkı sıkı kavramıştı. Arkadaşını görmek istiyordu kuşkulu bir tutkuyla.

Birden kaldırdı o alçı vücudu, o umudu, o artık kendinden soyutlanmış Leyla'yı, kendi başına buyruk elleri, hınçla kaldırdı, korkuluklardan aşağı vahşi karanlık suların göbeğine fırlattı attı.

O iri homurtulu sular, sislerin ötesinden hışırdayıverdi azıcık. Büyük patırtılarla bir motor yaklaşıyordu köprüye. Vapurlar düdük öttürüyorlardı alabildiğine uzun. Orglar vardı tanrıların önünde. Tanrıçalar, tülden eteklerini hışırdatarak harp çalıyorlardı...

Şaşkındı korkulukların üzerinde kendilerini yer çekiminin

hükmüne bırakmış dirsekler. Kurtulmuşlar mıydı?..

Org çalıyorlardı, harp çalıyorlardı... Çalıyorlardı ki...

Çığlık çığlığa bağırdı bir kadın. (Nasıldı?)

— İmdattt, denize bir adam attılar!...

Korkuluklar Osmanlıydı. Korkuluklar ihtiyardı. Korkuluklar Osmanlıydı, korkuluklar ihtiyardı...

Kurtulmuşlar mıydı? Uyanmışlardı artık. Yeni Cami'nin belli belirsiz görüntüsü daha bir kocamandı. Vargüçleriyle koşmağa başladılar. «TUTUNN» diye bağırıyordu bekçi. Düdük öttürüyordu şifreli. Nalçalı, kabaralı ayakkapları, bir mozaik düzgünlüğüyle örülmüş Galata köprüsünün granit parkelerini çın çın çınlatıyordu.

Onları nasıl uyutmuşsak, birbirlerine sormaları için de öylece uyandırdık. İçlerinden biri «Ne kadar kaldık burada» dedi. «Bir gün veya daha az bir süre kaldık.» dediler. «Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Şimdi siz birinizi bir gümüş para ile şehre gönderin, en iyi yiyeceklere baksın ve size getirsin. Orada çok ihtiyatlı hareket etsin ve hiç kimse sizi duyup anlamasın.» dediler. «Çünkü onların sizden haberi olursa ya taşlayarak öldürürler, yahut dinlerine döndürürler ve kat'iyyen artık onlardan kurtulamazsınız.» dediler.

PİYANGOMANLAR

«Şöyle psikolojik bir problem verilseydi: zamanımızın insan sever, iyi kalbli hıristiyanlarının kendilerini suçlu bulmadan en korkunç cinayetleri işleyebilmeleri için ne yapmalı? Problem tek bir şekilde çözümlenebilir: Bu insanları hayatta olduğu gibi, vali, müdür, subay, polis yapmak gerektir; yani bunlar ilkin, devlet hizmetinin insanlara insanca, kardeşce değil, eşya imişler gibi muamele edilmesini gerektirdiğini öğrenmeli, ikinci olarak, devlet hizmetinde bulunanlardan hiç kimsenin insanlara yaptıkları muameleler yüzünden sorumlu tutulmayacaklarına inanmalıdırlar.»

L. Tolstoy

Her sabah gün ışırken daha, ortasından bölünmüş, sonra ortasından gene bölünmüş tek pencereli bu odaya tıka basa dolduruyorlar bizi. Gözlerimizin sabah çapaklarını bile silemeden.

Pencerenin önünde, iri iri ağaçlar. Hurmalar, kocaman yaba yapraklı hurmalar, palmiyeler, zakkumlar, por-

takallar, sıtma ağaçları - okaliptüsler - çamlar, ova çamları... Cama cama saldırıyorlar sanki. Sanki camı açacaklar, kıracaklar ya da. Bir boş bulunsak, örneğin camı açık bıraksak dalgınlıkla bir akşam...

Masalarımızın başına geçmişiz, henüz sabah sarhoşuyuz. Henüz biz bizeyiz. Solumdaki masada oturan bol kıllı adamın en küçük çocuğunun - bu kız, iki de oğlu var - durup dururken bir gözü kör oldu. Doktorlarla bankacıları sevmiyor artık.

Şimdi müdür bey odaları bir bir gezecektir. Pattadak giriverecektir odaya, kıçının üzerindeki avuçlarında tesbihini şakırdataraktan şöyle bir süzecektir. Sinsi sinsi. Daire ağası...

Masamın çekmecelerini açıyorum, elektrikli makinamı çıkarıp, alelacele traş oluyorum. Karşımdaki hem cigara içiyor, hem beni süzüyor. Arada bir de gözlerini ovalıyor. Arabuşağı. Geçen gün imam nikâhıyla ikinci kere evlendi. Elektrikli traş makinama niye dik dik bakıyor sanki?

Çekmeceyi hırsla kapıyorum, sandalyemin üzerinde yayılıyorum. Bakmıyacağım onlardan yana. Başımı çevirip, dikkat etmeden çiçek bozuğu camın üzerindeki yazıyı okuyorum bir kaç kez ardı ardına. Zaten sabahları yerime oturur oturmaz ilk işim bir kaç kez üst üste okumak olur çiçek bozuğu camın üzerindeki zemlirig ireçi yazısını. Bugün ikincisi bu. Hani dua okumak gibi. Okuyorum. Doğrudan okuyorum. Tersten okuyorum. Zemlirig ireçi, zemlirig ireçi, zemlirig ireçi. İçeri girilmez, içeri girilmez, içeri girilmez.

Kalktım. Kapıyı kapayacağım. Biri açık bırakmış. İtin biri açık bırakmış. Birden kendime geldim. Döndüm yerime oturdum, hırsla bastım zile. Uzun uzun bastım. Alıklığım üstümde sabah sabah.

Hani, pervazları griye boyalı pencerenin solundan sanki sonsuza uzayıp giden beton direğin gerisindeki binanın bacasından duman çıkıyor. Bacanın üstünden, ağaçların arasından gözüken bir avuçluk gök, koyu kül rengi bulutlarla dolu. Oysa hava alabildiğine sıcak. Demek yağmur sıcağı. Şimdi karşımdakilere «birazdan yağmur yağacak» desem...

— Biraz sonra yağmur yağacak, dedim gitti bile.

Yağmur yağarsa, ben size dememiş miydim derim artık.

Hademe kapının önünde durmuş;

— Zili kim çaldı? diye soruyor.

Yağmur yağmazsa, «birazdan yağacak» dediğim unutulur gider nasıl olsa.

— Ha... Ben çaldım. Şu kapıyı kapa, dedim hademeye.

Gene yayıldım sandalyemin üzerinde. Ayaklarımı uzattım ileriye doğru. Önemimin bilincindeydim. Zaten biz memurlar, dairenin kapısından girerken daha önemimizin, yüceliğimizin bilincine varırız. Artık geriye

hatırlamak kalır. İşlerini kovuşturanlar daha karşılarımıza dikilir dikilmez de hemen hatırlarız. Yüzlerine şöyle bıyık altından güleriz ya, laf ola...

Dışarda, koridorda ayak sesleri çoğalıyor. Kapı mı çalınıyor ne?

Tamam. Geliyorlar.

Hani, güneş Firavunlar varmış. Her sabah yeniden doğarlarmış. Büyük İskender'in başı sol omzuna doğru eğik dururmuş. Tarih kitapları öyle yazar. Başımı, elimde olmayarak, sol omuzuma doğru eğiyorum az biraz. Yılışık biri giriyor kapıyı kayıtsız açıp. Birden dönüyorum, kaşlarımı çatıyorum.

— Nerelerdesin yahu, insan hiç uğramaz mı? diyor Arabuşağı aceleyle.

Demek, gene tanıdık biri. Öylecene pencereden dışarı bakıyorum.

— Otursana. Otur da bir çay iç.
— Bir sabah çayı içelim ya. Hadi bas zile.

Kapıyı açık bırakmış. «Gene kapı açık bırakılmış» diye duyulur duyulmaz mırıldandım. Arabuşağı zile basıyordu, ben gözlerinin içine bakmağa çalışarak mırıldanırken. Kapıların kapalı durması gereklidir bence. Memura memurluğunu kazandıran şartlardan biri de kapıların kapalılığıdır.

Odadaki herkes susmuş, hademenin gelmesini bekliyor. Sanki kimsenin konuşacak bir derdi, bir konusu

yok şu an. Oysa mümkün mü? Bir odada topluca oturmak demek, konuşmak demektir. Saatlik konular vardır. Günlük, haftalık, aylık konular vardır. Ölümsüz konular vardır. Müdür beyin odacısı Memet Efendinin cuma günleri namaz için saat onbirde ortadan yok olması, örneğin cuma günlerinin saat onbir oniki konusudur. Bayılırım konuları bölümlemeğe. Gruplamağa. Yani öyle konular vardır ki, o an konuşulur, gülünür veya somurtulur sonra da unutulur gider. Aylarca, yıllarca doyulmaz, bıkılmaz konular vardır. Dedim ya, bayılırım. Biri bana bir şey anlatmaya görsün, sonunu beklemeden, hemen değerlendirir, ömrünü tayin eder, bir bölüme yerleştiririm.

Hademeye, kapıyı kapamasını söylemiş miydim?

— Kapıyı kapa, dedim bağırarak, çay söylemeye giden hademe tam çıkarken. Oysa biliyorum, hademelere kapıyı kapa demeye gerek yok. Ezberlerindedir.

Olsun. Dedim. Masamın üzerindeki kâğıtlara döndüm sonra. Rasgele karıştırdım şöyle bir. Canım sıkılıyor daha şimdiden.

Biz memurlar, her sabah işe başlarken, o gün akşama kadar mutlaka değişik. önemli bir olayın olacağına yürekten inanırız. Daha doğrusu inanmamız da bir çeşit görevimizin zorunluluğudur. Hani, yıllardır yanılmamışızdır, biraz düşününce bunun bir kuruntu olduğunu biliriz, ama olsun. Örneğin biliriz ki, masalar hep yerli yerinde durmaktadır. Masalardaki kişiler hep aynıdır. Aynı bıyıklı yüzler. Aynı tıraşlı veya tı-

raşsız yüzler. Bu masanın başına geçip oturduğum günden beri... Kaç yıl oldu acaba bu masaya oturalı? Oturduğum ilk günden beri, hep bunu istemisimdir. Bir tutku bu içimde. N'olur, yarın bir başkası gelse otursa karşıma. Bir sabah arkamdan itip odaya tıktıklarında, odadaki yüzleri tanıyamasam... Kişileri değişmiş görsem, bir sevineceğim, bir sevineceğim.. Örneğin imza atarkenki acemiliğine kıs kıs güleceğim. Hani isterse eski bir memur olsun, daha önce de aynı görevlerde çalışmış olsun, hiç bir şey değişmez. Çünkü bizi biz yapan, odalarımızın duvarlarıdır. Karşımızdaki duvarlardır. Onlar biçimlendirir bizi ve bence, her duvarın ayrı bir kişiliği vardır. Yani demem şu ki, örneğin alıverin çevremizdeki duvarları, kapıları, pencereleri bir akşam, başka renge boyatıp sabah öyle koyun yerlerine, artık işimiz tamamdır. Biz biz olmaktan çıkarız. Niçin «mahkeme duvarı» demişler?

Bacanın gerisindeki bulutlar daha da kararmış. Bir de sıcak...

Kim anlatmıştı? Bilemiyorum... O kadar çok dertli insan varmış ki eskiden burada. Bir gün gelmiş, dertleri o kadar çoğalmış ki... Bey baskısı, ağa baskısı... Dertlerine çare bulamaz olmuşlar da gayri, ermişlere, pirlere, kocalara başvurmuşlar. Pirler, kocalar, ermişlerdir, demişler; dertlerinizi toplayın da Seyhanın ırmağına dökün. Başlamışlar dertliler, dertlerini birer birer toplamağa, çuvallara, torbalara, selelere, sepetlere doldurmağa. Doldurmuşlar doldurmuşlar, götürmüşler dökmüşler ırmağa. Gün olmuş, dert akmış ırmak. Kıpkızıl, kapkaranlık akmış. Günlerce, aylarca,

bir tevatüre göre yıllarca akmış. Bakmayın siz bu ırmağın çakıl mavisi rengine. İnsanlar, dertlerinden yunmuş arınmışlar mı, bilmem? Ama n'olmuşsa işte bu yüzden olmuş. Dert dolmuş deniz. Koca deniz dertle dolmuş. Ne ki, Tanrı celâllenmiş bu kez, denizimi sizin dertlerinizden yuyup arıtacam demiş, haberim olmadan denizimi kirletmişsiniz, dert denilen mereti ben ademoğlu için göndermiştim yeryüzüne oysa... Ve vermiş sıcağı, vermiş sıcağı... Deniz, buhar dumanı olmuş, varmış yeniden bu toprakların üzerine, yağmış babam yağmış. İşte o günden bu yana, Hıdırellez dedi miydi başlıyor dert yağmurları...

Yağmur yağacak mı gene dersin?

Bir gün kocaman bir testere alacağım, uzanacağım pencereden, keseceğim birer birer şu ağaçları. Şu ağaçlar yok mu, şu ağaçlar...

Sandalyemin üzerinde ileriye doğru kaydım gene, ayaklarımı masanın ön kontrplağına dayadım. Şöyle uzandım ya, sanki inadıma, fırlayıp geldi dışarısı, masamın üzerindeki camın altına girdi. Ağaçlar, baca, uzayıp giden beton direk, serpme sıvalı beton bina... Gök çekimine uymuşlar. Hani, sanki ters olan bir benim. Yer çekimli.

Canım imza atmak bile istemiyor.

Kapı mı çalınıyor? Saat kaç oldu acaba? Henüz gelmeğe başlamadılar. Niçin? Dik dik kapıya bakıyoruz topumuz da.

Biliyorum, şimdi herkes üzerine atılacaktır içeri girenin. Günün ilk saatlerinde hep böyle olur.

Evet evet, kapı çalınıyor. Gir demiyeceğim ama. Kimse de demiyecek. Usul böyle çünkü. Ne ki, biz gir demeden, o ikinci defa tık tık vuracak kapıya ve daha tık tık'ların sesi bitmeden, usulca, korkarak girecek içeriye. Bak, ikinci defa da vurdu. Şimdi girecek. Sandalyemin üzerinde biraz doğruldum ayaklarımı toplayıp. Kapıdan yana dik dik bakmağa başladım. Vay salak vay!... Çiçek bozuğu camın gerisindeki gölge, öyle bekleyip duruyor. İyice sinirlendim. İlle de bizim gir dememizi bekliyor salak. Düzenimizi bozuyor. Nasıl oldu, kendimden geçtim, bütün töreleri unuttum ve avaz avaz «GİR» diye bağırdım birden.

— Ne istiyorsun be adam?

Yüzümde bir takım seyirmeler başlamış, duyuyorum.

Kasketli, kavruk bir adam yavaşça araladı kapıyı, başını içeri uzattı. Bir eliyle de kapıyı tutuyordu fazla açılmasın diye.

— Gel. Ne istiyorsun?

Kapıda durdu. Tabanı, dişli kamyon lâstiği kaplı asker potini bozması pabuçlarını çıkardı, eline aldı. Yeni mazotlanmış muşamba döşemede yalın ayak yürüdü masaya doğru. Vay salak, vay. Başımı pencereden yana çevirdim, dirseklerimle abandım masaya. Tam önüme gelmişti adam, birden geri döndü. Göz ucuyla baktım, gitmiş kapıyı kapatıyor. Gök çekimli ağaçlar hafif hafif sallanmaya başlamışlardı. Fırtına öncesi gibi. Ya da yağmur öncesi gibi. Gene geldi, önüme dikildi.

— Ne var? dedim sert sert.

Ne var derken, kesinlikle sesimin tonunun farkında değildim. Hani, şimdi düşünüyorum da, farkına varıyorum.

Bir yüznumara yapmış komşusu, çinkodan bahçe çitinin yanına. Yüznumaranın bir duvarı, bunun çinko çiti imiş. Sonra, tulumbası varmış hemen bitişikte. Yalan. Birisi akıl vermiş, belli. Yüznumaranın bitişiğinde tulumbam var derse ancak komşusunun yüznumarasını yıktırabileceğini birisi öğretmiş.

Gözlerimin içine bakıyor alık alık, yılışarak. Kömürcü olsa gerek. Dağlarda kömür yakıyor olsa gerek. Öteki eline de kasketini almış. Elleri de nasıl titriyor. «Kömürcü müsün ulan yoksa?» dedim. Siptillinin orada kundura tamircisiymiş meğer. Kunduralarımın da dikişleri açılmıştı, birden aklıma geldi. Şimdi kunduralarımı tamire götürmüş olsam buna, böyle bağırabilir miydim?

Müdürler, büyük memurlar, büyük adamlar niçin odalarına bol tüylü halılar döşetirler? İri koltuklar koyarlar? Kocaman masaların ardına geçer otururlar? Sonra tam arkalarına içi kırmızı kadife kaplanmış, kalın çerçeveli bir şeyler asarlar? Haa, niçin?

«Anlat» dedim, anlatmasını istiyor, anlattıklarını dinliyor göründüm ya, esasta hepsi laf olsun diye. Dinlediğim minlediğim yok. Ne yapacağımı biliyorum. Örneğin, önce «peki» diyeceğim sert sert. Belki de bağırır terslerim, «ulan komşunu şikâyet etmeğe utan-

mıyor musun ayı?» derim. O anki durumuma bağlı. Yani, bağırıp bağırmıyacağımı baştan kestiremem belki ama, «birkaç gün sonra gel, yerinde inceleme yapmam gerekli» diyeceğim mutlak. Adamına göre davranmasını, bu duvarlar daha ilk günden öğretirler bize. Hani, aptal olsun, zeki olsun farketmez. Çok çok bir haftada insan öğrenir kime nasıl davranılacağını ve kim kimdir. Yani her başvurana göre verilecek bir cevabımız olduğu gibi, her işin de çeşitli çözümleri vardır. Ne ki, kim olursa olsun, ilk tavır değişmez pek. İşin kökenine inebilmek için zaman isteriz ve bir kaç gün sonra gel deriz. Bu, kaytarıcılığımızdan, tembelliğimizden falan değil tabiî. Aslında içimizde bir kötülük falan da yok. Töremiz.

Şayet müdür olursam bir gün bir yere, bütün törelerimizi sıkı sıkı koruyacağım. Örneğin, törelerimizi yıkan, işleri günü gününe bitiren memurların görevlerine derhal son vereceğim. Bence her mesleğin kendine göre bir töresi vardır ve meslekleri meslek yapan, sürdüren bu törelerdir.

O adama ne demiştim? Bağırıp çağırmış mıydım? Terslemiş kovmuş muydum?

Adam yok karşımda, gitmiş. Hani, insan sinirlendikten sonra müthiş yorulur, damarları ağırlaşır. Sinirlenmek yorucudur. Ama, yokluyorum kendimi, yorgun morgun da değilim. Damarlarımda ağırlık falan yok. Belki de, bağırmışımdır da, yorulmamışımdır. Bağırmışımdır mutlak, başka ne yapabilirdim ki o adama. Demek bağırıyorum, ama yorulmuyorum. Daha doğrusu bağırıyorum ama sinirlenmiyorum.

Dilekçeyi aldım, dosyasına koydum. «Yerinde tetkik edilecek evraklar» dosyasına. İşim tamam. Birden rahatladım. Ellerimi pantolon ceplerine soktum, ayaklarımı uzataraktan gene iyice yayıldım sandalyenin üzerinde. Bacaklarımın arasını karıştırmağa, sıvazlamağa başladım tatlı tatlı. Son maçı konuşuyorlardı bizimkiler yanlarındaki bir tanıdık bilmem ne beyle. Doktor bilmem kim. Tanıyorum. Aynı zamanda «Karo Mozaik Atelyesi» var. Bir özel hastaneye ortak. Misis yolunda bir benzin istasyonu işletiyor. Doktorlukla bir ilgisi kalmış mı, sanmıyorum. Ama adı Doktor bilmem ne bey. Sık sık uğrar bizim buraya. Daha göreve başladığım gün tanıştırmışlardı doktor bilmem ne bey diye. Hatırlıyorum. Küçükken, örneğin askerlere yüz vermezdim de, adres arayan bir subaya ben yol gösterirdim önüne düşüp tâ aradığı kişiyi bulunca ya dek.

Masamın camındaki gök kapkara olmuş. Ağaçlar, savrulurcasına eğilip eğilip kalkıyorlar bana doğru. Demek dışarda esaslı bir rüzgâr çıkmış.

Saat kaç acaba? Niçin çalmıyorlar zili? Daha öğle olmadı mı yahu? Öfff, patlayacağım. Müthiş bir sıkıntı var içimde. Masamın camındaki pencereye bakıyorum gözlerimi öyle dikmiş ya, gerçekte biliyorum, içimdeki o bilemediğim duyguları uyandıran, camdaki pencerenin karanlıklığı. Ağaçlarla hınca hınç dolu oluşu. Ağaçların, deliler gibi, düzensiz bir o yana bir bu yana savrularaktan eğilip eğilip kalkmaları. Sonra terslik. Yuvalarından sopalarla ürkütülmüş çıkarılmış gibi, kuşlar şaşkın, telâşlı ve ayakları göğe doğru ters uçmuyorlar mı? Şu gök çekimlilik yok mu ya?..

İçimdeki sıkıntı değil belki de, adlandıramadığım bir şey. Evrenin, masamın camına yansıyıverip, kırıla büküle sığışmasının bıkkınlığı. Benim dışımda da olsa, benim yaşamımla bir ilgisi bulunmasa da, gözlerimin önünde böylesi bir hareketlilik, çekip koparıyor beni kendimden. Yani, biraz kendi kendimle kalabileceğim belki şu ağaçlar olmasa ya, ağaçlar var. Pencereyi tıka basa doldurmuş zakkumlar, palmiyeler, sıtma ağaçları, portakal ağaçları, turunç ağaçları.

Çalmasınlar çalmasınlar zilleri. Dışarı çıkmak istemiyorum şimdi. Pencereden gördükçe dışardaki çılgınlıkları, şimdi rüzgârda savrulmamamdan bir çeşit mutluluk duyuyorum. «Oh mutluyum» dedim ya içimden, bir rahatlayıverdim. Gözlerimi diktim gene masamın camındaki evrene. Gözlerim nasıl, bilmiyorum. Ama bildiğim, içim duru bir körfez gibi dingin. Durgun. Sessiz. Öyle bakıyorum ve zamanla ilgili değilim artık.

Birden nasıl oldu? Ağaçların savrulmaları duruverdi ve camdaki pencerem kalın bir kalemle dikine taranmış gibi çizgilendi. Hani eski filmler vardır, perdeden sürekli çizgiler geçer. Yanyana, yüzlerce, binlerce. Ağaçlar, baca, gri bina, her şey, her şey çizgilerin gerisinde kalmış. Masamın camındaki evrende gök çekimli bir yağmur yağmağa başlamış ki haşır haşır, her şeyi yuyup piri pak etmecesine. Mutluyum. Başımı kaldırdım camdan, pencereye baktım. Bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağıyor. Yağmur altında olmadığını düşünerek yağmuru seyretmek, bir başka mutluluk veriyor kişiye. Yani içimde bir kıpır kıpırlık. Ebemkuşağı görmüş gibiyim sanki.

— Yağmur yağıyor - dedim sevinçle -, bakın yağmur yağıyor!..

Ayağa kalktım. Pencerenin önüne gittim, cama dayadım burnumu. Bir yandan da, yağmurun yağmasından gurur duyuyorum. Sabahtan sezmiştim yağacağını. «Ben size dememiş miydim?» diyeyim dedim içimden, gereksiz buldum, yakıştıramadım kendime açıktan övünmeyi, caydım. Ne ki, gururluyum. Yukardan kovalarla döküyorlarmış gibi yağan sağanağı, başım dik, seyre koyuldum. Daldım gittim.

Kim dedi? Yoksa, kimse demedi de, ben mi geçirdim aklımdan? Ne zamandı? Birden hatırladım, «dert yağmurları» bu yağmurlar. Dert yağmurları mı? Hırsla döndüm pencereden, kapıya doğru yürüdüm bir kaç adım. Bir pencerenin perdesiz olması meğer ne kötüymüş. Ellerim pantolon ceplerinde, sinirli sinirli gittim geldim masamla kapı arasında. Oysa bu yağmurla birlikte rahatladığımı, içimdeki sıkıntılardan kurtulduğumu iyi hatırlıyorum. Olsun. Demek inançlarımızla gerçek, her zaman uyuşmuyor. Bu yağmurların dert yağmurları olduğuna binlerce yıldır inanmışız bir kez. Ekinlere zarar verir bu yağmurlar. Dert verir, kasvet verir, kasavet verir. İnanmışım. Bir cigara yaktım, sırtımı pencereye dönüp, masanın üzerine oturdum. Pencereyi görmüyorum ya, yağmurun sesini duymamak için, kapıya bakıyorum, cigara içiyorum, cigara içmenin tadını yaşamağa çalışıyorum. Zorluyorum kendimi. Kapı açılıyor bu ara, görüyorum. Bir adam giriyor içeri, tanıyorum. «Para dağıtıyoruz» diyor, duyuyorum, ama anlamıyorum. «Çekilişe beş gün

kaldı» diyor anlamıyorum. Gözlerimin içine bakıyor, anlamıyorum. «Bir milyon büyük ikramiye» diyor, anlamıyorum. Duyuyorum, ama anlamıyorum. Geri çıkıyor, kapıyı çekiyor, anlamıyorum ve habire cigara içiyorum.

Adam, kapıyı tam kapamıştı ki birden farkına vardım. Bu ayki millî piyangoyu daha almamıştım. Telaşla masadan atladım, kapıya koştum, açtım.

— Piyangocuuu, piyangocuuuu!... diye bağırdım koridora.

Adam gitmiş. Bir süre bekledim başka bir odaya mı girdi acaba diye. Gene bağırdım.

— Piyangocuuu, piyangocuuu!...

Yok. Gitmiş.

İçimde kocaman bir panik. Bu ayki piyangoyu alamadım. Geri döndüm. Yılgın, sandalyeme çöktüm. Karşımda pencere. Ellerimi pantolon ceplerine soktum gene, ileri doğru uzandım. Pencere masamda. Gözlerimi iyice yumdum. Oh, pencere yok. Yüzden başladım sayıları saymağa.

Bu ayki piyangoyu alamadım.

Zilleri çalsalar ya artık, ne bekliyorlar zilleri çalmak için. Daha saati gelmedi mi sanki? Zilleri çalın, zilleri. Heeeeey...

— Heeeey!... Zilleri çalsanıza!... Ne duruyorsunuz be? Zilleri zilleri!...

Dışarda hâlâ yağmur yağıyor mu, farkında değilim.

— Zilleri çalın, zilleri!... Yeter!...

İÇİNDEKİLER

Sansaryan Hanı 5

Babanın Saçları 63

Turna Kuşu Katlamak 121

Leyla 136

Piyangomanlar 154

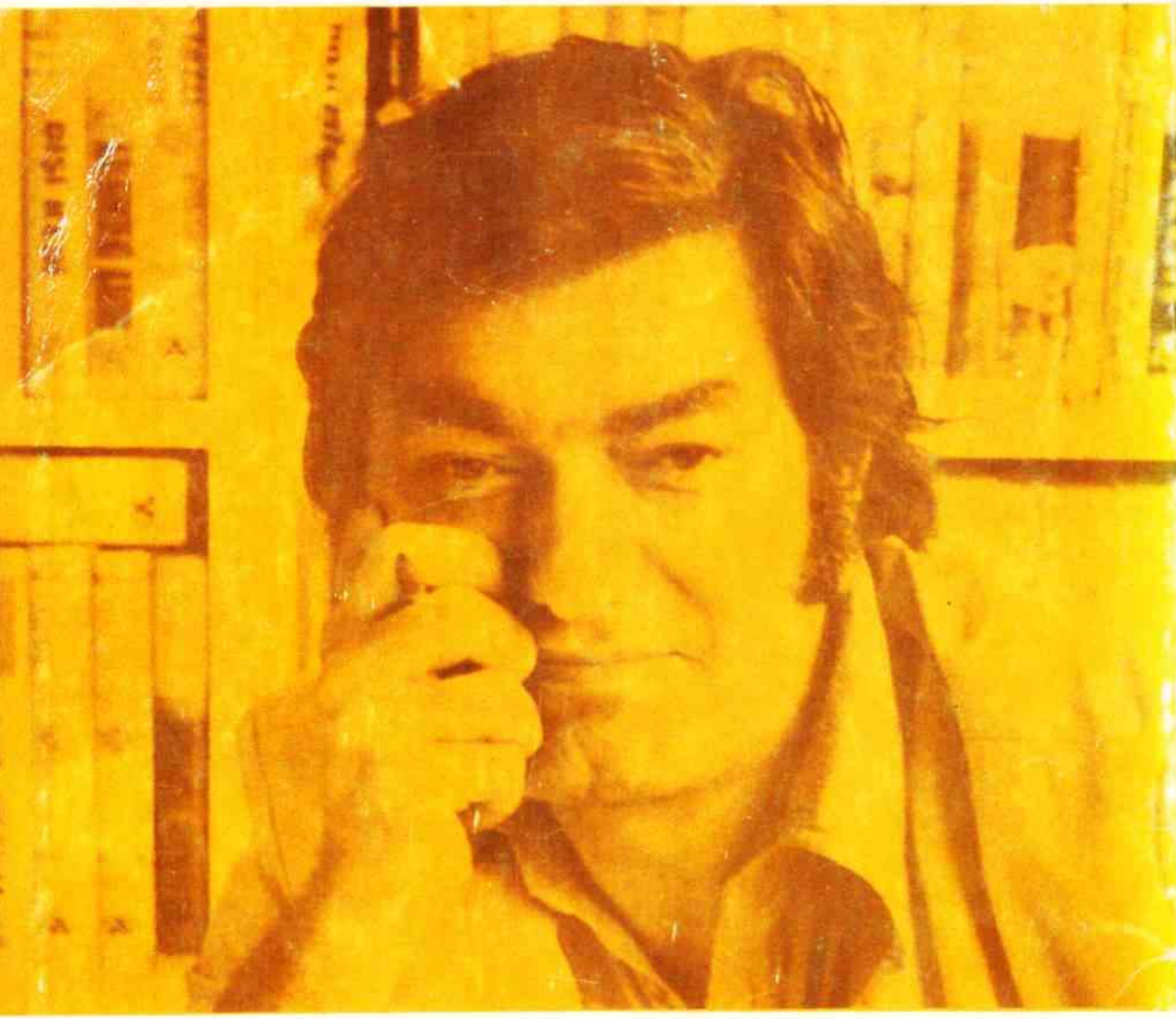

Foto: İsa Çelik

Cem Yayınevi, 1973 Sait Faik Ödülünü alan Demirtaş Ceyhun'un «Sansaryan Hanı» nı sunar. Behçet Necatigil'in deyimiyle «Demirtaş Ceyhun'un en güzel hikâyeleri Sansaryan Hanı'nda toplanmıştır.» Tanrıgillerden Biri, Çamasan adlı hikâye, Haç'lı Emperyalizm, Yağma Edilen Türkiye adlı inceleme kitaplarının da yazarı olan Demirtaş Ceyhun Asya adlı romanıyla 1971 TRT Roman Başarı Ödülünü kazanmıştır.

KARACA OFSET BASIMEVİ TEL.: 27 53 45

10 Lira